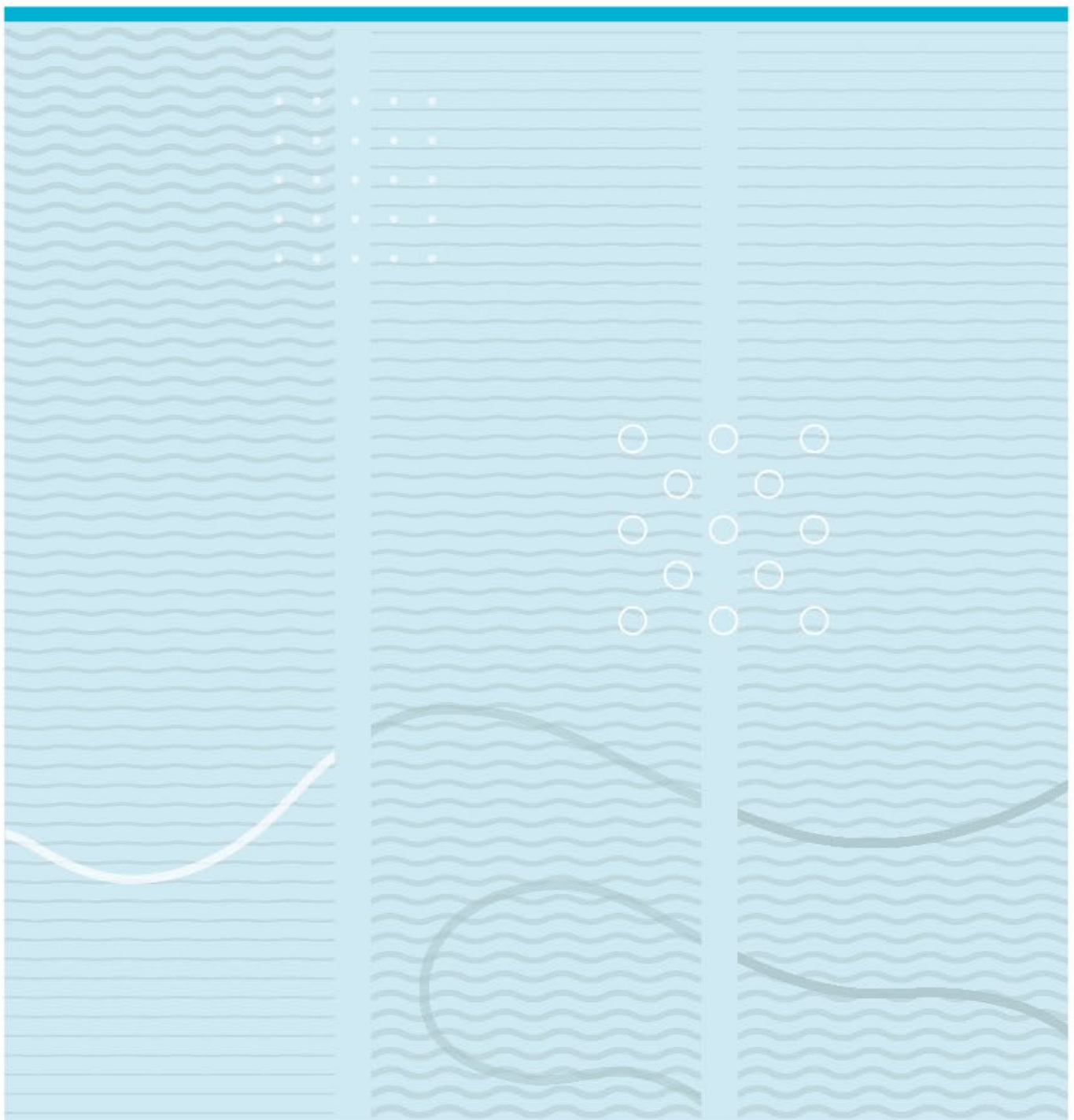

Johanna Marie Blixt og Sara-Louise Pedersen

Konsistensen mellom bærekraftsrapporten og den finansielle rapporten

Hvordan er konsistensen mellom det som rapporteres i bærekraftsrapporten og det som rapporteres om driftsmidler i finansregnskapet?

Universitetet i Sørøst-Norge
USN Handelshøgskolen
Institutt for økonomi, historie og samfunnsvitenskap
Raveien 215
3184 Borre
<http://www.usn.no>

© 2023 Johanna Marie Blixt & Sara-Louise Pedersen

Denne avhandlingen representerer 30 studiepoeng

Forord

Vi har jobbet med denne masteroppgaven høsten 2022 og våren 2023, og oppgaven markerer slutten på vår treårige næringsmaster i regnskap og revisjon på USN.

Kombinasjonen mellom å skrive en masteroppgave og jobbe som revisor har tidvis vært utfordrende, men også lærerikt. Arbeidet har vært spennende, og tema engasjerer begge to. Konsistensen mellom informasjonen i bærekraftsrapporten og den finansielle rapporten er viktig både for brukere, investorer, samfunnet og foretakene selv. Vi har fått en større forståelse av hvordan klima kommer til å påvirke næringslivet fremover, noe vi kommer til å ha stor nytte av videre i karrieren.

Vi har fått god støtte og hjelp underveis og det er flere vi ønsker å takke. Først ønsker vi å takke alle informantene som bidro med mye viktige observasjoner og tanker inn i oppgaven. Vi vil takke familie som har stilt opp med gjennomlesning og korrektur. Vi vil også takke våre partnere som vært en stor støtte gjennom hele studietiden.

I tillegg til disse så ønsker vi å takke våre arbeidsgivere SLM Revisjon og Grant Thornton som vært åpne for fleksibilitet for studier ved siden av jobb. Til slutt vil vi rette en stor takk til vår veileder Tonny Stenheim som har vært engasjerende, tilgjengelig, informativ og støttende under hele reisen. Tonny har alltid kommet med konstruktive tilbakemeldinger og hjulpet oss videre i prosessen når vi har møtt på utfordringer.

Oslo, 05.05.2023

Johanna Marie Blixt & Sara-Louise Pedersen

Sammendrag

Denne masteroppgaven handler om konsistensen mellom informasjonen som blir presentert i bærekraftsrapporten og informasjonen i den finansielle rapporten, og har fokus på klimarisiko og driftsmidler. Formålet er å kartlegge om foretakene hensyntar klimarisikoer som er nevnt i bærekraftsrapporten i den finansielle rapporten. Vi har sett på om det er indikasjoner på nedskrivningsbehov, endret levetid, og endret avskrivning på driftsmidler grunnet klimarisiko. I tillegg ser vi på hvordan foretakene har håndtert og informert om dette.

Det skjer mye på bærekraftsområdet og det kommer nye rapporteringskrav for de største foretakene. Frem til nå har den pliktige rapporteringen vært begrenset og en stor del av rapporteringen vært frivillig, selv om det har vært en forventning fra investorer og brukere av rapportene. Vi har derfor avgrenset til foretak som har valgt å rapportere etter TCFD.

I litteraturdelen har vi særlig omtalt TCFD som rammeverk for bærekraftsrapportering. I tillegg har vi sett på utvalgte standarder fra IFRS. Det er standarder som enten er knyttet til driftsmidler eller til presentasjon, estimater og virkelig verdi. Disse er IAS 1 Presentasjon av finansregnskapet, IAS 16 Eiendom, anlegg og utstyr, IAS 36 Verdifall på eiendeler og IFRS 13 Virkelig verdi.

I oppgaven har vi innhentet data på to ulike måter. Vi har gjennomført dybdeintervjuer med fem personer som er faglig sterke innenfor temaet for oppgaven. Videre har vi gjennomført dokumentanalyser av 27 børsnoterte norske foretaks finansielle rapporter og bærekraftsrapporter for 2021, hvor vi fokusert på TCFD rapporteringen og den finansielle rapporteringen om driftsmidler.

Vi har identifisert vesentlige mangler i konsistensen mellom informasjonen i bærekraftsrapportene og informasjonen i de finansielle rapportene. Det er overraskende få foretak som viser at klimarisikoer hatt en påvirkning på levetid, restverdi, nedskrivningsbehov eller strandede eiendeler. Informasjonen i bærekraftsrapportene er generelt omfattende, men informasjonen i notene knyttet til klimarisikoer og dens påvirkning er begrenset. Ingen av foretakene opplyste om at de hadde strandede eiendeler, og en stor del av foretakene operer i bransjer som anses å være særlig utsatte for klimarisikoer.

Abstract

This master's thesis is about the consistency between the information presented in the sustainability report and the information in the financial report, focusing on climate risk and property, plant and equipment. The purpose is to map whether companies consider the climate risks mentioned in the sustainability report, when preparing the financial report. We have looked at whether there are indications of impairment, changes in the expected lifetime and/or depreciations of fixed assets due to climate risk. In addition, we look at how the companies have handled and informed about this.

A lot is happening in the sustainability area and there are new reporting requirements for the largest companies. Until now, mandatory reporting has been very limited, and a large part of the reporting has been voluntary. Although there has been an expectation on the reporting from investors and other users. We have therefore limited the sample of companies investigated to those that report in accordance with the TCFD.

The TCFD is an important part of the literature section, in addition to selected standards from IFRS. That is standards that are either related to property, plant and equipment or to presentation, estimates and fair value. These are IAS 1 Presentation of Financial Statements, IAS 16 Property, Plant and Equipment, IAS 36 Impairment of Assets and IFRS 13 Fair Value Measurement.

In the thesis, we have collected data in two different ways. We conducted in-depth interviews with five people who are academically strong within the fields of our thesis. Furthermore, we have conducted document analyses of 27 listed Norwegian companies' financial reports and sustainability reports for 2021, focusing on the TCFD reporting and financial reporting on property, plant and equipment.

We have identified significant deficiencies in the consistency between the information in the sustainability reports and the information in the financial reports. There are surprisingly few companies that point out that climate risks had an impact on lifetime, impairment needs or stranded assets. The information in the sustainability reports is generally comprehensive, but the information in the notes related to climate risks and their impact is limited. None of the companies reported that they had stranded assets, and a large proportion of the companies operate in industries that are considered to be particularly exposed to climate risks.

Innholdsfortegnelse

Forkortelser.....	8
1. Innledning	9
1.1 Oppgavens tema	9
1.2 Bærekraft og klimarisiko	10
1.3 Formål og problemstilling	12
1.4 Avgrensninger og struktur.....	13
2. Litteratur	15
2.1 Konseptuelle sider ved rapportering	15
2.1.1 Formålet med rapportering.....	15
2.1.2 Kvalitetskrav	16
2.2 Rapporteringskrav	18
2.2.1 Rapporteringskrav i EU	18
2.2.2 Rapporteringskrav i Norge.....	26
2.3 Frivillig rapportering.....	28
2.3.1 Task Force on Climate-Related Financial Disclosure	28
2.4 IFRS – rapporteringskrav for det finansielle regnskapet.....	31
2.4.1 IAS 1 Presentasjon av finansregnskapet.....	32
2.4.2 IAS 16 Eiendom, anlegg og utstyr	33
2.4.3 IAS 36 Verdifall på eiendeler	34
2.4.4 IFRS 13 Virkelig verdi	36
2.5 Koblingen mellom finansregnskapet og klima	39
2.5.1 Sentrale koblinger til IAS 1	40
2.5.2 Sentrale koblinger til IAS 16	40
2.5.3 Sentrale koblinger IAS 36.....	42
2.5.4 Sentrale koblinger IFRS 13	44

2.5.5 Strandede eiendeler	46
3. Metode.....	48
3.1 Tema, problemstilling, forskningsmetode og forskningsdesign	48
3.1.1 Problemstilling.....	48
3.1.2 Forskningsmetode	49
3.2 Primærdata og sekundærdata	50
3.4 Datainnsamling – intervju	51
3.4.1 Utvalg av informanter.....	51
3.4.2 Utvalgsstørrelse	52
3.4.3 Utarbeidelse av intervjuguide	52
3.4.4 Gjennomføring av intervju	53
3.5 Datainnsamling dokumentanalyse.....	53
3.5.1 Utvalgsstrategi.....	54
3.5.2 Utvalgsstørrelse og utvelgelse av foretak	55
3.5.3 Gjennomføring av dokumentanalyse	57
3.6 Datareduksjon	57
3.7 Kvalitet på data	58
4. Analyse av intervjuer	60
4.1 Resultater fra intervjuer.....	60
4.1.1 Praksis på bærekraftsrapportering.....	60
4.1.2 Praksis på TCFD rapportering	61
4.1.3 Finansiell rapportering og klimarisiko	64
4.1.4 Konsistens mellom bærekraftsrapporten og den finansielle rapporten.....	64
4.1.5 Fremtidige rapporteringskrav.....	68
4.2 Diskusjon intervjuer	69
5. Dokumentanalyse	74

5.1 Resultater fra dokumentanalysen.....	74
5.1.2 Identifiserte risikoer	74
5.1.3 Klimamål	79
5.1.4 Finansiell rapport.....	80
5.2 Diskusjon dokumentanalyse	86
5.2.1 Nedskrivninger.....	86
5.2.2 Levetid	89
5.2.3 Restverdi og avskrivningsmetode.....	89
5.2.4 Estimatusikkerhet.....	90
5.2.5 Kvalitetskrav	91
6. Konkusjon.....	93
6.1 Implikasjoner	95
6.1.2 Praktiske implikasjoner.....	95
6.2 Begrensninger	97
6.3 Forslag til videre forskning	98
Litteraturliste	99
Vedlegg	110
Vedlegg 1: Intervjuguide	110
Vedlegg 2: Utvalg foretak til dokumentanalysen.....	114
Vedlegg 3: Mal for dokumentanalyse	115

Oversikt over diagrammer

Diagram 1: Fysisk risiko.....	75
Diagram 2: Overgangsrisiko.....	76
Diagram 3: Brukt en modell/hentet input fra eksterne organisasjoner for scenarioanalyse	78
Diagram 4: Attesting.....	86

Oversikt over figurer

Figur 1: FN's bærekraftsmål vedrørende klima og miljø	11
Figur 2: Kriterium til utvalg av dokumentanalyse.....	54

Oversikt over bilder

Bilde 1: Aker Solutions ASA's Climate Risk Report, rapporterte teknologiske risikoer.....	77
Bilde 2: Wilh. Wilhelmsen ASA rapportering om klimamål.....	80
Bilde 3: OKEA ASA, Sensitivitetsanalyse.....	81
Bilde 4: Wilh. Wilhelmsen ASA rapportering om levetiden på eiendelene.....	82
Bilde 5: Equinor ASA, estimatusikkerhet vedrørende klima, virkning.....	84
Bilde 6: Equinor ASA, estimatusikkerhet vedrørende klima, CO ₂	84

Forkortelser

CSRD	Corporate Sustainability Reporting Directive
DNV	Det Norske Veritas
EFRAG	European Financial Reporting Advisory Group
ESG	Environmental, Social, and Governance
ESRS	European Sustainability reporting Standards
EU	Den europeiske union
EØS	Det europeisk økonomiske samarbeidsområde
GRI	Global Reporting Initiative
IAS	International Accounting Standards
IEA	International Energy Agency
IFRS	International Financial Reporting Standards
IPCC	Intergovernmental panel on climate change
NRS	Norsk Regnskapsstandard
RPC	Representative concentration pathways
SASB	Sustainability Accounting Standards Board
SDS	Sustainable development scenario
TCFD	Task Force on Climate-Related Financial Disclosures

1. Innledning

I denne oppgaven har vi analysert konsistensen mellom identifiserte klimarisikoer i bærekraftsrapporten og risikoer hensyntatt i den finansielle rapporten. Vi har fokusert på hvordan klima er hensyntatt ved vurdering av driftsmidler. I innledningen skal vi beskrive bakgrunnen for oppgaven. Vi kommer så til å gå inn på formålet og problemstillingen vi ønsker å svare på. Til slutt vil vi gå gjennom oppgavens oppbygging og avgrensninger.

1.1 Oppgavens tema

De siste årene har klimaendringene og utfordringene som kommer i forbindelse med dette, blitt et stort fokus både nasjonalt og internasjonalt. Rundt om i verden ser vi: branner, hetebølger og tørke - ekstremvær med større konsekvenser enn vi har sett tidligere. Ungdommer i ulike land streiker for klima. Varsellampene har for alvor begynt å blinke, og verdenssamfunnet jobber med å utarbeide tiltak for å finne en felles løsning på situasjonen. I 2015 ble Parisavtalen signert. Denne går ut på at landene som har signert avtalen skal være klimanøytrale en gang mellom 2050 og 2100 (FN-sambandet, 2020). Det vil kreves drastiske tiltak på nasjonalt og internasjonalt nivå for å klare å overholde avtalen, og det kommer til å få konsekvenser for næringslivet i årene som kommer.

World Economic Forum kunngjør årlig Global Risk Report. Rapporten beskriver risikobildet i verden og hvilke utfordringer vi står ovenfor. I forbindelse med rapporten for 2022 ble det gjennomført en spørreundersøkelse med 1000 eksperter og ledere som respondenter. Den kortsiktige og langsiktige effekten av klimaendringer ble vurdert som de største bekymringene for respondentene. Ekstremvær og mislykkede tiltak mot klimaendringer er på topp fem av kortsiktige globale risikoer, mens tre av de fem største langsiktige risikoene er knyttet til klima (World Economic Forum, 2022, s. 23). Hvis forventningene faktisk stemmer, kan klima få en svært stor påvirkning på økonomien fremover. For investorer vil det være viktig å få en forståelse av hvordan ulike foretak blir påvirket.

Både dagens og fremtidige klimaendringer, og tiltakene som iverksettes for å skape et bærekraftig samfunn innebærer nye risikoer for foretakene og kan få store finansielle konsekvenser. Mange foretak har allerede begynt å rapportere hvilke risikoer de er utsatt for i årsrapporten eller egne bærekraftsrapporter. Men blir risikoene hensyntatt i foretakets finansielle rapport?

I denne oppgaven ønsker vi å undersøke om foretakene har tatt hensyn til klimarisiko ved vurdering av varige driftsmidler, herunder nedskrivningsvurderinger. Temaet er svært aktuelt da klima er noe vi nesten daglig hører om og ser konsekvensene av. Selv om temaet ikke er nytt, må foretak i større grad enn nå tidligere ha fokus på klima i sin egen virksomhet, og klima kan dermed ha større påvirkning enn tidligere. Generelt har bærekraftsrapportene økt enormt i omfang de siste årene, og det er viktig å se om informasjonen som er gitt av foretaket der, også er vurdert og hensyntatt i vurderingen av foretakenes varige driftsmidler.

1.2 Bærekraft og klimarisiko

I 1987 kom rapporten "Vår felles fremtid" ut av verdenskommisjonen for miljø og utvikling, også kalt Brundtland-kommisjonen. Bærekraftig utvikling var et nytt og sentralt begrep i rapporten. Definisjonen på bærekraftig utvikling er:

"En utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få dekket sine behov" (FN-Sambandet, 2021).

Etter rapporten til Brundtland-kommisjonen har det vært flere internasjonale samarbeid for å få et mer bærekraftig verdenssamfunn. Et av disse samarbeidene var utarbeidelsen av FNs bærekraftsmål. Målene er en felles plan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikheter og stoppe klimaendringene (FN-Sambandet, 2023). Innenfor miljø og klimaendringer finner vi følgende mål:

Figur 1 FNs bærekraftsmål vedrørende klima og miljø. <https://www.fn.no/om-fn/fns-organisasjoner-fond-og-programmer/fns-miljoeprogram-un-environment>

For å nå målene vil det være behov for politiske reguleringer på tvers av landegrensene, og det må skje en internasjonal omstilling for å få et bærekraftig samfunn. Dette kan medføre nye risikoer for foretakene, blant annet klimarisiko.

Klimarisiko er risikoer som kommer av klimaendringer. Det er ulike måter å dele opp klimarisiko på, men Task Force on Climate-Related Financial Disclosures (TCFD) skiller mellom overgangsrisiko og fysisk risiko. Overgangsrisikoen er risiko som kommer av omstilling til lav-utslipp samfunn, mens fysisk risiko knyttet til de fysiske konsekvensene av klima (TCFD, 2017b). Klimarisiko ser altså på hvordan foretakene kan bli påvirket av klima. TCFD har gitt ut anbefalinger på hvordan foretakene skal kartlegge og rapportere identifiserte klimarisikoer og skal bidra til å gi investorer informasjon om hvordan klima påvirker foretaket. Klimarisiko vil også bli en sentral del av de nye rapporteringskravene til EU i Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) og European Sustainability Reporting Standards (ESRS). I utkastet til ESRS 2 er det krav om at foretaket rapporter om vesentlige risikoer vedrørende bærekraft, og de finansielle konsekvensene av disse jf. utkast til ESRS 2 nr. 44 og 46 (Draft november 2022). Det betyr at vi i årene fremover kommer til å se mer av foretakenes rapportering om klimarisiko. Vi går nærmere inn på TCFD og klimarisiko i litteraturkapittelet.

1.3 Formål og problemstilling

Formålet med vår oppgave er å se om klimarisiko blir hensyntatt i foretakenes vurdering av driftsmidler i den finansielle rapporten. Klimarisiko er et relativt nytt begrep, og det har vært lite rapportering på det. De siste årene har klimarisiko fått en større plass i foretakenes rapportering i bærekraftsrapporten, samt at kontrollmyndighetene har hatt fokus på det og gjennomført flere tilsyn på temaet. Formålet er også å undersøke om foretakene er konsistente mellom rapporteringen i bærekraftsrapporten og den finansielle rapporten, og om det gis tilstrekkelig informasjon i den finansielle rapporten om klimarisiko. Med utgangspunkt i dette har vi utarbeidet følgende problemstilling;

Hvordan er konsistensen mellom det som rapporteres i bærekraftsrapporteringen og det som rapporteres om driftsmidler i den finansielle rapporteringen?

I oppgaven kommer vi til å vurdere både nedskrivninger, avskrivningstid, avskrivningsmetode og restverdi. For å besvare problemstillingen har vi utarbeidet følgende forskningsspørsmål:

F1: Hvilke identifiserte risikoer i bærekraftsrapporten er hensyntatt ved vurdering av nedskrivningsbehov vedrørende varige driftsmidler?

Her ønsker vi å undersøke om foretakene har vurdert forhold knyttet til klima som en nedskrivningsindikator, og eventuelt hvordan klima er hensyntatt i nedskrivningstestene. Vi vil også ha fokus på om foretakene gir gode beskrivelser av vurderingene de har gjort med vedrørende klima og hvordan dette kan påvirke foretakets eiendeler. Som en del av dette vil vi gjennomgå foretakets rapportering om estimatusikkerhet på eiendelene.

F2: Hvordan er konsistensen mellom sensitivitetsanalyser som er brukt i nedskrivningstester av driftsmidler og scenarioanalysene i TCFD rapporteringen?

Både scenarioanalyser og sensitivitetsanalyser er basert på forutsetninger på fremtiden og ulike input. Formålet med forskningsspørsmålet blir å undersøke om foretakene faktisk legger de samme forutsetningene om fremtiden til grunn i de ulike analysene. Vi vil videre kartlegge hvilke opplysninger foretakene faktisk gir om forutsetninger og input. Forskningsspørsmålet vil bidra til å se om det er konsistens mellom bærekraftsrapporten og det finansielle regnskapet.

F3: Hvordan er klima hensyntatt i vurderinger av avskrivningstid, avskrivningsmetode og restverdi?

Her vil vi undersøke om foretakene har hensyntatt klima i vurderinger av eiendelens levetid, avskrivningsmetode og restverdi. Vi vil se om foretakene har klare mål eller lovnader om reduksjon av klimautslipp som kan påvirke avskrivningene, eller om de rapporterer om risikoer som kan ha effekt på dette. Også her vil opplysninger om estimatusikkerhet være en sentral del av undersøkelsen.

For å besvare problemstillingen og forskningsspørsmålene skal vi gjennomføre kvalitative intervjuer og dokumentanalyse av foretakenes bærekraftsrapport og finansielle rapport. Forskningsspørsmålene vil bidra til å se om det er noen risikoer i større grad er hensyntatt enn andre.

1.4 Avgrensninger og struktur

I denne oppgaven har vi seks delkapitler. I kapittel 1 Innledning redegjør vi for bakgrunnen for oppgaven og går kort inn på vår problemstilling og våre forskningsspørsmål. I kapittel 2 Litteratur gjennomgår vi formålet med rapportering, og omtaler gjeldene regulering for bærekraftsrapportering og finansiell rapportering. Vi kommer til å gjennomgå TCFD-anbefalingene, og begreper som klimarisiko og scenarioanalyse. Videre vil vi undersøke hvordan klima kan ses i sammenheng med rapporteringskrav i IFRS standarder som er relevante for vurdering av varige driftsmidler. I kapittel 3 Metode redegjør vi for problemstillingen, våre metodiske valg og hvordan oppgaven er gjennomført. I kapittel 4 Intervjuer gjennomgår vi resultatene av kvalitative intervjuer. Videre vil vi diskutere funnene opp mot formålet med oppgaven. Vi vil så vise funnene av dokumentanalysene og gjennomføre diskusjon av disse i kapittel 5. Til slutt vil vi konkludere på og svare ut problemstillingen i kapittel 6.

I oppgaven har vi fokus på hvordan klimarisiko er hensyntatt i vurderingen av varige driftsmidler. Det er også andre standarder etter IFRS og finansielle forhold som kan påvirkes av klima. Disse områdene er ikke vurdert i vår oppgave.

Dataene som er samlet inn i dokumentanalysen er fra årsrapportene 2021. Når masteroppgaven leveres, har flere av foretakene levert årsrapport for 2022. Vi har ikke vurdert om det er gitt mer informasjon i 2022-regnskapet. Vi har heller ikke gjennomgått foretakenes rapportering over tid for å se om det har blitt noen forbedring over årene, eller om det er foretatt nedskrivninger grunnet klima tidligere år. Begrunnelsen for dette er at oppgaven skrives over en begrenset tidsperiode, og det ville blitt svært omfattende å inkludere flere år i analysen. Vi har også avgrenset oppgaven ved å kun inkludere børsnoterte foretak som rapporterer etter IFRS i noen spesifikke bransjer. Videre har alle foretakene rapportert delvis eller helt etter TCFD-anbefalingene da vi tror disse har mest offentlig tilgjengelig informasjon om klimarisiko. Avgrensningene ovenfor betyr at svært mange foretak er utelatt fra analysen.

2. Litteratur

I dette kapitlet vil vi gjennomgå relevant regulering og litteratur for finansiell rapportering og bærekraftsrapportering. Temaet for oppgaven er komplekst, og det er det kommer stadig nye reguleringer og forslag til standarder for bærekraftsrapportering. Vi har avsluttet våre litteratursøk 15. april 2023. Endringer etter dette er ikke hensyntatt i litteraturdelen.

2.1 Konseptuelle sider ved rapportering

2.1.1 Formålet med rapportering

Formålet til regnskapet er å gi beslutningsnyttig informasjon for brukerne av regnskapet (IASB, 2018, nr. 1.1). Rapportering skal bidra til å redusere informasjonsasymmetri mellom ledelse og interessenter (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 117).

For at regnskapet skal bidra til å oppfylle prognoseformål, må det kunne si noe om fremtiden. Informasjon som oppfyller prognoseformålet, vil normalt være relevant for verdsetting fordi det bidrar med å si noe om fremtidig kontantstrøm. Dette kan ha betydning for om investorer ønsker å investere penger i foretaket eller ikke (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 124).

Eksempelvis skal et foretak rapportere om det er en vesentlig opprydningsforpliktelse i fremtiden. Dette påvirker fremtidig kontantstrøm og vil være relevant for beslutninger om hvor investoren skal investere.

Informasjon som bidrar til oppfyllelse av kontrollformålet er informasjon som gjør at interessenter kan kontrollere og evaluere ledelsen og foretakets resultater (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 129). Under kontrollformålet er man opptatt av å vurdere hendelser som har skjedd. Kontrollformålet tar utgangspunkt i prinsipal-agent-teorien, som går ut på at agenten arbeider på oppdrag for prinsipalen. Prinsipalen kan være eierne, långivere eller en interessegruppe, mens agenten som oftest er ledelsen. Ledelsen har normalt vesentlig mer informasjon enn eierne. Det er en risiko for at ledelsen handler etter egen interesse for å maksimere sin formue/økonomiske fordeler på bekostning av prinsipalens interesse og mål. En konsekvens av dette er at prinsipalen har behov for informasjon som viser at agenten faktisk handler etter eierne beste interesse (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 130). Informasjon i regnskapet reduserer informasjonsasymmetrien, og gir eierne mulighet til å følge opp og kontrollere ledelsen.

2.1.2 Kvalitetskrav

Formålet med rapportering er å gi brukernyttig informasjon for prognoseformål og kontrollformål. For at informasjon skal være beslutningsnyttig, må den oppfylle visse kvalitetskrav. Det konseptuelle rammeverket har to kategorier av kvalitetskrav, fundamentale og forsterkende kvalitetskrav. Fundamentale kvalitetskrav må være oppfylt for at informasjon skal være beslutningsnyttig og innebærer at informasjonen er relevant og gir en tro gjengivelse (IASB, 2018, nr. 2.5).

Relevant informasjon er informasjon som har betydning når man skal ta en beslutning (IASB, 2018, 2.6). Den er relevant hvis den gir predikasjonsverdi og/eller bekreftelsesverdi og er vesentlig (IASB, 2018, nr. 2.7, 2.11). Hvis informasjonen ikke er relevant for brukeren av regnskapet, vil den heller ikke være beslutningsnyttig. Informasjon gir predikasjonsverdi hvis den bidrar til å si noe om fremtiden. Informasjon har bekreftelsesverdi hvis den kan bekrefte eller avkrefte forventninger som interessenter har til foretaket (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 146).

For at informasjon skal oppfylle kravet om tro gjengivelse må den være komplett, nøytral, feilfri og vektlegge økonomisk substans foran form (IASB, 2018, nr. 2.13). Det som rapporteres i regnskapet skal gjengi de reelle hendelsene og forholdene. Informasjon er komplett hvis brukerne får en grunnleggende forståelse av de økonomiske forholdene basert på rapporteringen. Nøytral informasjon er informasjon som er balansert og ikke villeder brukeren av rapporteringen (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 148-149).

Kvalitetskrav som styrker beslutningsnyttien av rapporteringen kalles forsterkende kvalitetskrav. Disse kvalitetskravene er ikke nødvendige, men skiller informasjon med lav beslutningsnytte fra informasjon med høy beslutningsnytte (IASB, 2018, nr. 2.23). De forsterkende kvalitetskravene er sammenlignbarhet, verifiserbarhet, rettidighet og forståelighet. Sammenlignbar informasjon bidrar til økt sammenlignbarhet mellom foretak, men også det enkelte foretaket over tid. Verifiserbarhet er informasjon som kan bekreftes av tredjeparter. Rettidighet innebærer at informasjonen kommer når det er behov for den. Til sist er det viktig at informasjonen er forståelig for bruken for at den skal bidra til beslutningsnytte (Baksaas & Stenheim, 2020, s. 152-154).

Even Fallan argumenterer for at formålene for regnskapet også er relevante for samfunnsansvarsrapportering, herunder rapportering på klima (Fallan, 2020, s. 247). Både finansiell og ikke-finansiell rapportering har som formål å bidra til å oppfylle prognoseformål og kontrollformål, og begge rapportene er relevante for foretakets interessenter.

Informasjon i bærekraftsrapporten kan si noe om fremtidige kostnader, tillatelse til å fortsette virksomhet, og andre forhold som påvirker verdien og kontantstrømmene til foretaket. Videre kan bærekraftsrapporten brukes til å kontrollere at ledelsen har fulgt opp sine lovnader knyttet til utslipp, samt sammenligne foretakets utslipp med andre foretak.

Fallans argumentasjon understøttes ved at ESRS 1 har følgende kvalitetskrav: Relevans, tro gjengivelse, sammenlignbarhet, verifiserbarhet og forståelighet jf. utkast til ESRS 1 nr. 23 (Draft november 2022).

Et viktig skille mellom bærekraftsrapporten og den finansielle rapporten er hvem som identifiseres som sentrale brukere. I IASB sitt konseptuelle rammeverk er eksisterende og potensielle investorer, långivere og andre kreditorer identifisert som de primære interessentene (IASB, 2018, nr. 1.15). Bærekraftsrapporten inkluderer informasjon om flere forhold enn de økonomiske og gir informasjon om både interne og eksterne forhold. Dette er forhold som påvirker en rekke personer og institusjoner, samt dyreliv og naturen. Det betyr at det vil være vesentlig flere mulige brukere av bærekraftsinformasjon enn av den finansielle informasjonen i regnskapet (Fallan, 2020 s. 251). Eksempler på interessenter er miljøvernorganisasjoner, offentlige myndigheter, lokalsamfunn og ansatte.

Kvalitetskravene for bærekraftsrapporten og den finansielle rapporten samsvarer med hverandre. Det betyr at man bør kunne forvente konsistent informasjon om risikoene og hendelsene som har betydning for klima og den finansielle statusen og utviklingen til selskapet.

2.2 Rapporteringskrav

2.2.1 Rapporteringskrav i EU

2.2.1.1 EØS-avtalen

Norge har vært en del av Det økonomiske samarbeidsområdet (EØS) siden 1995. EØS-avtalen sikrer fri flyt av varer, personer, tjenester og kapital, som kalles de fire friheter. Med dette følger en rekke forpliktelser til å innlemme lover og regler som fattes av EU. EØS-avtalen skal også sikre samarbeid om miljøvern (Utenriksdepartementet, 2023). Norge er ikke en del av EU, men artikkel 99 i EØS-avtalen gir Norge mulighet til å komme med innspill til Kommissjonen på lik linje som andre medlemsland i EU (Lovdata, u.å, kapittel 1).

Beslutningsprosessen i EU kalles fellesskapsmetoden. De ulike trinnene i beslutningsprosessen er (Lovdata, u.å, kapittel 1):

1. EU-kommisjonen kommer med forslag
2. Rådets "general approach": foreløpig holdning i påvente av Parlamentets behandling(opsjon)
3. Europaparlamentets førstegangsbehandling: komiteinnstilling (rapport)
4. Europaparlamentets andregangsbehandling: plenumsvedtak
5. Rådets førstegangsbehandling: politisk enighet (fagministre)
6. Rådets andregangsbehandling: formelt vedtak (etter lingvistisk og juridisk tekstkontroll).

EU-kommisjonen er det styringsorganet i EU som har enerett til å ta initiativ til lovforslag. En viktig oppgave for kommisjonen er å sette dagsordenen, og er også ansvarlig for å iverksette lovendringer som rådet har vedtatt (Trondal & Knudsen, 2020). EU-Kommisjonen har med andre ord en viktig rolle for å få standardisert rapportering om bærekraft gjennom dens forslag til regulering.

Rådet er det lovgivende organet i EU sammen med Europaparlamentet, og fatter vedtak på initiativ som kommer fra kommisjonen. Det består av en representant fra alle regjeringene i medlemslandene. Parlamentet er den institusjonen i EU som er folkevalgt (Knudsen et al., u.å). I noen beslutningsprosesser er det behov for to gjennomganger i parlamentet. Dette er hvis rådet ikke fullt ut er enig i beslutningen.

Når både rådet og Europaparlamentet har kommet til enighet blir loven vedtatt. Det er tre ulike typer EU-lover som fattes. Direktiver er vedtak som gir rammer innenfor et område om mål og betingelser, og er pliktig for alle medlemsland. Det er medlemslandet som utarbeider lover og forskrifter som gjennomfører direktivet slik at mål og betingelser blir nådd.

Gjennomføring av direktivene i nasjonal lov kan dermed ha noe ulik ordlyd i medlemslandene (Knudsen, u.å.). En forordning får direkte virkning for nasjonalstatens innbyggere, foretak og områder forordningen gjelder for. Det er ikke nødvendig at forordningen gjennomføres i nasjonal lov for å få virkning. Den gir identiske regler i alle medlemsland, og er av den grunn mer inngripende enn et direktiv (Gisle, 2022). Til sist kan EU gjennomføre enkeltvedtak.

For at reglene skal bli gjeldende i Norge er det flere steg som må gjennomføres. Først må reglene vedtas i EØS-komiteen, som har representanter fra Norge, Island og Liechtenstein. Komiteen skal ta en selvstendig vurdering av om reglene er relevante for EØS (Lovdata, u.å., kapittel 2). Alle tre land må være enige før reglene innlemmes i ett av landene. Når reglene er vedtatt i EØS iverksettes de i Norge av regjeringen, eksempelvis gjennom en forskriftsendring. Hvis det er behov for endring i loven på grunn av EØS-reglene, må endringen godkjennes av Stortinget.

2.2.1.2 Regnskapsdirektiv

Gjennom EØS-avtalen er Norge forpliktet til å tilpasse regelverket i forhold til vedtak som gjøres i EU. Regnskapsloven er en av lovene som har blitt endret og tilpasset gjennom Regnskapsdirektivet 2013/34/EU.

Direktivet bidrar til en mer sammenlignbar rapportering, og har tydelige grenser for hva som klassifiseres som små, mellomstore og store foretak. Det gir også forenkling for små foretak. Eksempelvis gis det en maksramme for hva medlemslandene kan ha som notekrav for små foretak. Direktivet har som utgangspunkt «think small first» for å ikke pålegge urimelige rapporteringskrav for de minste foretakene (Directive 2013/34/EU, 2013, s. 2). Det er ulike krav for foretak med forskjellig størrelse og forskjellig behov for offentlighet.

Direktivet pålegger økte krav til innholdet i årsberetningen, hvorav ett av kravene er at det skal opplyses om miljømessige, sosiale og forretningsetiske forhold (Directive 2013/34/EU, 2013, s. 20).

2.2.1.3 Endringsdirektiv

Endringsdirektivet kom i 2014, og endrer og supplerer regnskapsdirektivet fra 2013. Endringene gjelder børsnoterte foretak med over 500 ansatte, og utvider kravene til rapportering av ikke-finansiell informasjon. Etter endringsdirektivet skal foretakene rapportere på følgende områder: miljømessige forhold, sosiale forhold, menneskelige rettigheter og anti-korrupsjon (Directive 2014/95/EU, 2014 s. 2).

Et foretak skal presentere og beskrive strategien de har for å oppfylle kravene i direktivet. Hvis foretaket ikke har slike strategier, må dette opplyses om og det må begrunnes hvorfor de ikke har dette på plass (Directive 2014/95/EU, 2014, s. 5).

Ved implementeringen av direktivet i Norge ble ett unntak benyttet. Unntaket innebærer at foretak kan unnlate å gi informasjon hvis det kan være til skade for foretaket grunnet konkurransemessige forhold (Directive 2014/95/EU, 2014, s. 5).

Endringsdirektivet ble gjennomført ved endringene i regnskapsloven som trådte i kraft 1. juli 2021. Direktivet medførte endringer i regnskapsloven § 3-3c, blant annet gjennom nye krav om å inkludere informasjon om vesentlige risikoer knyttet til miljø, sosiale forhold og arbeidsforhold.

2.2.1.4 Taksonomiforordningen (EU) 2021/2139

Taksonomien er en forordning fra EU og får virkning i alle EU-land uten at det er behov for nasjonal gjennomføring. Taksonomien er et klassifiseringssystem for økonomiske aktiviteter og bidrar med å lage en felles definisjon av hva bærekraft egentlig er. Den ble utarbeidet etter at EU vedtok klimamålene for 2030, og skal bidra til oppfyllelse av disse. Taksonomien gir en felles definisjon på hva som er klimavennlig på tvers av ulike interessenter og skal bidra til å redusere grønnvasking av foretak og få foretak mer klimavennlige (European Commission, u.å, 1-2 avsnitt).

Taksonomien har seks overordnede mål (NHO, u.å):

- Bidra til begrensning av klimaendringer
- Bidra til klimatilpasning
- Bidra til bærekraftig bruk og beskyttelse av vann- og havressurser

- Bidra til omstilling til en sirkulærøkonomi
- Bidra til å forebygging og bekjempelse av forurensning
- Bidra til beskyttelse og gjenopprettelse av biologisk mangfold og økosystemer.

En aktivitet må bidra til ett eller flere av målene for at den skal klassifiseres som bærekraftig, og den skal heller ikke medføre skade for noen av de andre målene (Thornam, 2021). Kravet skal bidra til en helhetlig klassifisering som vurderer alle sider av en aktivitet. Eksempelvis vil ikke vindkraft være bærekraftig hvis det ødelegger naturen i omgivelsene (Smith, 2021, s. 111). En bruker kan stole på at en aktivitet som er identifisert som bærekraftig ikke medfører belastning for klima og miljø. Dette kan bidra til bevisstgjøring hos brukerne og hos foretaket selv.

Taksonomien har krav knyttet til rapportering, og gjelder foretak som er av allmenn interesse. Den var ikke vedtatt i Norge for årsregnskapet 2021, men flere foretak rapporterte likevel frivillig etter taksonomien (NHO, u.å. a). Taksonomiforordningen vil tre i kraft i Norge i 2023 (Finansdepartementet, 2023a).

Med taksonomien kommer det vesentlige krav knyttet til rapportering på bærekraft. Rapporteringen skal inkludere forskjellige nøkkeltallsindikatorer. En av nøkkelindikatorerne er "Green Asset Ratio " (GAR). GAR er en indikator for banker og viser hvor stor andel av utlån som er til grønne aktiviteter i forhold til samlet balanse i banken (de Wergifosse, 2023). Økte rapporteringskrav medfører også at foretak må samle inn betydelig mer opplysninger knyttet til sine aktiviteter for å dokumentere om de er bærekraftige eller ikke.

2.2.1.5 Offentlighetsforordningen (EU/2019/2088)

Offentlighetsforordningen ble vedtatt i EU i 2021 og stiller høyere krav til foretaks bærekraftsrapportering i finanssektoren. Bakgrunnen for forordningen er blant annet EUs Green Deal. Denne skriver vi mer om senere i oppgaven. For å nå målene stiller forordningen krav om åpenhet om hvor grønne investeringene på finansmarkedet er. Et foretak skal rapportere om investeringer de har på foretaksnivå og på produktnivå. Det betyr at de må kartlegge alle investeringene de har i sin portefølje.

Informasjonen som skal rapporteres skal være offentlig og ligge tilgjengelig på foretakets nettsider. Informasjonen skal inkludere hvilke retningslinjer foretaket har for bærekraftsrisiko knyttet til investeringsbeslutningene, og vise til negative effekter investeringene har på de aktuelle bærekraftfaktorene for foretaket. Bærekraftfaktorene er de ulike elementene innenfor bærekraftsområdet som kan påvirke investors beslutninger. Disse kan variere fra investor til investor. I tillegg skal det redegjøres for hvordan foretakets retningslinjer er for godtgjørelser og om de er i samsvar med den identifiserte bærekraftsrisikoen.

Utover rapporteringsplikten på nettsiden skal informasjonen også inkluderes i de periodiske rapportene som blir offentliggjort. I disse rapportene skal det komme frem hvordan foretakets investeringsprodukter skal bidra til å øke andelen bærekraftige investeringer eller fremme bærekraft (Europaparlaments- og rådsforordningen (EU) 2019/2088, 2019, s. 5).

2.2.1.6 EUs Green Deal/EUs grønne vekststrategi

EUs Green Deal er en vekststrategi som skal sikre et mer bærekraftig og konkurransedyktig Europa (Miljødirektoratet, 2021). Gjennom strategien vil EU sikre at utslipp av drivhusgasser skal være netto null innen 2050, at økonomisk vekst skal være frikoblet fra bruk av verdens ressurser og at alle personer og steder skal være med på omstillingen (European Commission, 2021).

The Green Deal ble først presentert i 2019 og er en omstilling som kommer til å kreve mye fra alle aktørene i Europa. Gjennom strategien stilles det omfattende krav til omstilling for en rekke foretak. EU skal finansiere foretak og forskning som bidrar til å nå disse målene. Strategien ligger også til grunn for Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) og flere andre lovendringer innenfor bærekraft som skjer i EU. Strategien kommer til å ha stor påvirkning for Norge og norske bedrifter grunnet EØS-avtalen (Melandsø, 2021).

2.2.1.7 Corporate Sustainability Reporting Directive

Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) er et nytt direktiv for bærekraftsrapportering. I 2022 ble EU-parlamentet og rådet enige om nye rapporteringskrav for bærekraft, og direktivet ble vedtatt i EU i 2022. Utviklingen av CSRD kommer fra målsettingen om at EU skal være en moderne, ressurseffektiv og konkurransedyktig økonomi,

og sikre at EUs Green Deal blir oppfylt (Wangen, D. J., personlig kommunikasjon, Akademiet for Bærekraft 21.09.2022).

CSRD kommer til å stille krav til foretaksrapportering på hele ESG-området. I CSRD krever at foretak skal rapportere etter European Sustainability Reporting Standards (ESRS). Når vi skriver denne oppgaven er ESRSene fortsatt ute på høring. Standardene har hentet inspirasjon fra ulike frivillige rammeverk for bærekraftsrapportering, blant annet Global Reporting Initiative (GRI) og Task Force on Climate-Related Financial Disclosures (TCFD). TCFD er et frivillig rammeverk hvor foretak rapporterer på hvordan det klima påvirker foretaket, herunder risikoer og muligheter som kommer av klimaendringene. Det betyr at vi kommer til å se mer av rapportering på risikoer og muligheter knyttet til klima i fremtiden, og det blir det enda viktigere å undersøke hvordan dette reflekteres i den finansielle rapporten.

Klimarisikoen vil øke for mange bransjer og det vil bli stilt krav om å gi mer informasjon om klimarisiko i den ikke-finansielle rapporten. GRI er også et frivillig rammeverk, men som til forskjell fra TCFD har mest fokus på hvordan foretaket påvirker miljøet og andre ESG-områder (Wangen, D. J., personlig kommunikasjon, Akademiet for Bærekraft 21.09.2022)..

Første rapporteringsåret blir 2024, med avleggelse i 2025. I begynnelsen vil CSRD kun være pliktig for de største foretakene. Det vil si foretak av allmenn interesse som har mer enn 500 ansatte. I tillegg må foretaket oppfylle minst et av følgende to kriterier: balansesum over MNOK 160 eller omsetning over MNOK 320. I trinn to, det vil si rapportering for 2025, vil store foretak som oppfylle to av tre kriterier bli rapporteringspliktig: balansesum over MNOK160, omsetning over MNOK 320 og gjennomsnittlig antall ansatte på 250 årsverk. Trinn to gjelder også for foretak som ikke er av allmenn interesse. Trinn tre inkluderer også foretak av allmenn interesse som ikke er store og har mellom 10-250 ansatte, men det er unntak for datterselskaper hvis morselskapet utarbeider rapporten (Revisorforeningen, 2023). De ulike trinnene medfører at det vil ta flere år før CSRD blir pliktig for alle store og øvrige foretak. Rapporteringen som blir pålagt skal presenteres i årsrapporten. Det er foreslått adgang til at den rapporteringspliktige kan presentere dette i et eget dokument (Stabberud, M. H., personlig kommunikasjon, Akademiet for Bærekraft 21.09.2022).

Verdipapirlovutvalget utreder hvordan CSRD kan gjennomføres i norsk rett. Alle medlemslandene i EU skal senest gjennomføre disse regelendringene i nasjonal rett innen 5. juli 2024. I Norge jobbes det med å få til samme gjennomføringsdato som i EU (Finansdepartementet, 2023 b).

Selv om CSRD-direktivet kun har krav om rapportering for de største foretakene i første trinn, er det forventet at kravene kommer til å påvirke svært mange foretak. Rapporteringspliktige må kunne rapportere på hele verdikjeden og kommer til å kreve opplysninger fra sine kunder og leverandører. På denne måten må de mindre foretakene også kunne gi nødvendig informasjon til de rapporteringspliktige, selv om foretakene selv ikke må gi opplysningene i sin årsrapport (Stabberud, M. H., personlig kommunikasjon, Akademiet for Bærekraft 21.09.2022)

Det vil bli pliktig med attestasjon av CSRD-rapporten. Dette bidrar til mer tillit til rapporteringen av ESG. For brukerne av rapporteringen vil attestering av rapporten styrke beslutningsnyttens betraktelig når det er kvalitetssikret av en uavhengig part.

2.2.1.7.1 European Sustainability Reporting Standards

ESRS er et sett av standarder for bærekraftsrapportering som kommer til å bli pliktig gjennom CSRD, og vil trolig bli gjennomført som forskrifter i Norge. ESRS skal utfylle kravene i CSRD. Det er EFRAG som har fått ansvaret å utvikle standardene. Disse er ikke endelig vedtatt, men forventes bli vedtatt i juni 2023 (Revisorforeningen, 2022).

De mest vesentlige elementene i ESRS er følgende (Revisorforeningen, 2022):

- Dobbel vesentlighet
- Det skal rapporteres på hele verdikjeden
- Foretakene skal gi informasjon om framtidsscenarier og mål
- Koblingen mellom den finansielle informasjonen og bærekraftinformasjon som skal være maskinlesbar
- Bærekraftinformasjon i årsrapporten
- Bekreftelsen av bærekraftsrapporten skal i første omgang gis med moderat sikkerhet

ESRS dekker hele ESG-området og er ikke bare rettet mot klima. Delen som fokuserer på klima og "Environmental" i ESG, dekkes av ulike temaer. For eksempel skal det rapporteres på hvordan foretaket skal tilpasse seg utslippskravene som kommer, og hvordan de skal bidra til å overholde 1,5 graders målet iht. Parisavtalen. I tillegg er det deler som omhandler havnivåer og marine ressurser, økosystemer og biologisk mangfold samt sirkulær økonomi. ESRS E1 har krav om rapportering på klimarisiko, og estimere de finansielle konsekvensene av fysisk risiko og overgangsrisiko jf. utkast til ESRS E1 Climate change nr. 61 (Draft november 2022).

Den sosiale delen handler om arbeidsforhold, helse og sikkerhet for den enkelte, likestilling og menneskerettigheter. «Governance» stiller krav at foretaket rapporterer om hvordan de kontrollerer, overvåker og håndterer risikoer og muligheter som gjelder bærekraft jf. utkast til ESRS 1 nr. 10 (Draft november 2022).

2.2.17.2 Dobbelt vesentlighet

Å fastsette hva som er vesentlighet viktig i bærekraftsrapporteringen, ikke minst fordi brukere kan påvirkes av den vesentlighetsvurdering som er gjort. Når rammeverket bruker begrepet dobbelt vesentlighet, gjelder det ikke vesentlighetsgrensen for den finansielle rapporten, men for bærekraftsrapporten.

Vesentlighetsbegrepene er finansiell vesentlighet og impact materiality (som vi videre kommer benevne som påvirkningsvesentlighet). Påvirkningsvesentlighet tar ikke hensyn til eventuelle finansielle konsekvenser. Påvirkningsvesentligheten omfatter all påvirkning som kommer fra virksomheten, og inkluderer foretakets totale verdikjede. Ved fastsettelse av vesentligheten skal den rapporteringspliktige ha et "utenfra-og-inn"-perspektiv. Et eksempel som illustrerer dette, er hvis foretaket har en underleverandør langt ned i verdikjeden som bruker barn som arbeidskraft. Selv om den rapporterende enheten ikke bruker barnearbeidere, blir de ansvarlige for den negative påvirkningen fra underleverandøren.

Den finansielle vesentligheten er basert på risikoer for at hendelser har en negativ finansiell virkning på det rapporterende foretaket. Her blir det mer et "innenfra-og-ut" perspektiv. Et eksempel på en slik påvirkning kan være økte karbonavgifter, som kommer til å påvirke

foretaket negativt i form av økte kostnader hvis de ikke klarer å omstille produksjonen jf. utkast til ESRS 1 nr. 41. (Draft november 2022).

2.2.2 Rapporteringskrav i Norge

Rapporteringskravene i Norge for den finansielle rapporten og bærekraftsrapporten finner vi hovedsakelig i regnskapsloven. Norsk Regnskapsstiftelse har laget regnskapsstandarder som gir regnskapslovens krav om god regnskapsskikk et nærmere innhold.

2.2.2.1 Regnskapsloven

Kravene til bærekraftsrapportering finner vi i regnskapslovens kapittel 3 i reglene om årsberetning. Her fremkommer det at årsberetningen skal inneholde en beskrivelse av de mest sentrale risikoene og usikkerhetsfaktorene foretaket står overfor. Loven sier videre at det skal gis opplysninger i årsberetningen som gir grunnlag til å vurdere foretakets fremtidige utvikling jf. regnskapsloven § 3-3a. Klimaforhold og bærekraft påvirker mange foretaks fremtidige utvikling. Dette bør omtales i årsberetningen hvis det er en risiko eller kan medføre usikkerhet for foretaket. Foretaket skal også gi opplysninger om hvordan virksomheten påvirker det ytre miljøet hvis påvirkningen ikke er ubetydelig jf. regnskapsloven § 3-3a 10. ledd.

Gjeldende krav om rapportering om samfunnsansvar finner vi i regnskapsloven § 3-3c. Reglene i paragrafen ble gjeldende fra 01.01.2014 med virkning fra regnskapsåret 2014. Formålet med å ta inn kravene var å få næringslivet til å fokusere mer på samfunnsansvar i sin styring av virksomheten (Hansen et al., 2010, s. 22).

Reglene om rapportering om samfunnsansvar gjelder kun store foretak. Store foretak er definert i regnskapsloven § 1-5 som allmennaksjeselskap, regnskapspliktige som eier aksjer, andeler, andeler i grunnfondsbevis eller obligasjoner på notert børs eller lignende marked, og andre regnskapspliktige som er fastsatt i lov eller forskrift. Kravene ble ikke pliktig for små og mellomstore foretak av kost-nytte-hensyn (European Commission, 2017, s. 2). Ett av forholdene det skal rapporteres på er miljø, men det er også krav om rapportering på sosiale og forretningsetiske forhold. Redegjørelsen skal derfor dekke alle momenter som ligger under ESG.

Minstekravene for hva redegjørelsen skal inneholde er følgende jf. regnskapsloven § 3-3c tredje ledd:

- Beskrivelse av foretakets forretningsmodell
- Beskrivelse av foretakets retningslinjer for håndtering av forhold knyttet til sosiale, økonomiske og miljømessige forhold.
- Virkning av retningslinjene
- De vesentlige risikoene knyttet til foretakets virksomhet som omhandler sosiale, miljømessige og økonomiske forhold.
- Resultatindikatorer som er relevante for foretakets virksomhet.

NRS 16 Årsberetningen inneholder mer detaljerte bestemmelser om hva et foretak skal eller kan rapportere på om miljøet. Det er likevel få eksplisitte krav i regnskapsloven og god regnskapsskikk om hvordan foretaket skal rapportere, spesielt knyttet til hvordan klima og bærekraft påvirker foretaket. God regnskapsskikk har i nåværende regulering lagt mest vekt på hvordan foretaket påvirker det ytre miljøet. Grunnet få spesifikke krav om detaljnivå og formatkrav på rapporteringen gir gjeldende regulering rom for stor variasjon mellom foretakenes rapportering på klima.

2.2.2.2 Veiledning på ikke-finansiell rapportering

EU-kommisjonen har utarbeidet en veiledning som skal bidra til økt kvalitet på rapporteringen etter regnskapsloven 3-3c. Veiledningen er ikke bindende, så foretak som skal rapportere om samfunnsansvar har ikke plikt til å følge den (European Commission, 2017, s. 2). Formålet med veiledning er å sikre at informasjonen er av høy kvalitet, at den er relevant, konsistent og sammenlignbar.

Det har kommet ut to veiledninger, en fra 2017 og en fra 2019. Veiledningen fra 2019 har hovedfokus på klima, og kom som et resultat av EUs bærekraftmål for 2030 om reduserte utslipp. Retningslinjene skal bidra til å gi tilstrekkelig informasjon av høy kvalitet om risiko og muligheter knyttet til klima (European Commission, 2019, s. 7). I veiledningen fra 2019 er mye hentet fra TCFD-rammeverket, og EU-kommisjonen anbefaler foretakene å begynne å bruke TCFD og rapportere etter rammeverket (European Commission, 2019, s. 4).

Veiledningen fra EU viser hvor detaljert rapportering som forventes etter regnskapsloven 3-3c. Foretak bør rapportere på risikoen for at foretaket har en negativ påvirkning på klima, og om klima har en negativ påvirkning på foretaket. Dobbel vesentlighet bør legges til grunn ved utarbeidelse av rapporten. Hele verdikjeden bør vurderes når man skal identifisere risikoer og muligheter. Rapporten bør også inneholde informasjon om forretningsmodell, retningslinjer og due diligence, utfallet av retningslinjene, vesentlige risikoer og risikostyring og hovedresultatindikatorer (European Commission, 2019, s. 8-11).

2.3 Frivillig rapportering

Det er svært mange rammeverk som kan benyttes for å rapportere på bærekraftinformasjon. I 2019 var det over 230 rammeverk som var i bruk (Brandt, 2021 S. 152). Disse kan deles inn i to ulike perspektiver. Det første perspektivet har fokus på hvordan foretaket påvirker klima, hvor vi eksempelvis finner igjen rammeverk som GRI. Det andre perspektivet har fokus på hvordan klima påvirker foretaket. Noen rammeverk kan også inneholde spor av begge perspektivene. Ett eksempel på et rammeverk som går inn under sistnevnte, er TCFD (E. Fallan, personlig kommunikasjon, 24. januar, 2022).

2.3.1 Task Force on Climate-Related Financial Disclosure

TCFD er det mest brukte rammeverket for rapportering av hvordan klima påvirker foretaket. Rammeverket er utviklet for å gjøre det enklere å fastsette og rapportere på klimarisiko (Sanderson et al., 2019). Det sentrale under TCFD er at foretaket skal rapportere på risikoene og mulighetene som kommer av klimaendringene, og hvordan disse påvirker regnskapet (TCFD, 2017b. s. 5). TCFD har et finansielt perspektiv på vesentlighet.

I et intervju som organisasjonen Responsible Investor utførte med Mary Schapiro (tidligere styremedlem av US Securities and Exchange Commission og tidligere rådgiver for utviklerne av TCFD), viser Schapiro til at fremtidige krav og reguleringer i EU til en viss grad er basert på TCFD. Når reisen med TCFD begynte i 2015, var det stor skepsis til at koble sammen klimarisiko som en finansiell risiko, men nå ca. syv år senere er det en viktig del i de reguleringene som kommer fra EU (Mair, 2021).

Rapporteringen etter TCFD sine anbefalinger deles inn i fire områder: Styringssett, strategi, risikohåndtering og beregninger og mål. Rapportering på disse områdene er sentralt for at investorer og långivere får beslutningsnyttig informasjon. Klimarisiko er vesentlig i standarden, både fysisk risiko og overgangsrisiko. Dette vil drøftes videre i egne avsnitt.

2.3.1.1 Klimarisiko

Klimarisiko er en risiko som er knyttet til usikkerheten og kompleksiteten som kommer av klimaendringene (Griffin & Myers Jaffe, 2018, s. 386). Organisasjonen Sustainable Accounting Standards Board (SASB) deler opp klimarisiko i tre forskjellige elementer: fysisk risiko, regulatorisk risiko og overgangsrisiko. Den fysiske risikoen er risikoen knyttet til de fysiske effektene av klimaendringene. Dette kan for eksempel være økte temperaturer eller andre væromstillinger (Santoro & Hodge, 2021, s. 6). Den fysiske risikoen kan videre deles opp i to kategorier, akutt og kronisk risiko. Akutt risiko er risikoen som kommer av hendelser som ekstremvær, flom og lignende. Disse kjennetegnes av mer katastrofale og akutte hendelser som kan ødelegge eiendeler. Kroniske risikoer er de progressive endringene. Dette kan være endringer som skjer over tid som grunnet økt utslipp av drivhusgass, økt havnivå, hendelser som kan påvirke jordbruk, reduksjon av vannressurser osv. (Santoro & Hodge, 2021, s. 18).

Den regulatoriske risikoen er risikoen knyttet til endringer i lover og reguleringer som bidrar til økte restriksjoner. Disse reguleringene kan for eksempel stille høyere krav til reduksjon av CO₂-utslipp (Santoro & Hodge, 2021, s. 6). De regulatoriske risikoene kan ha ulik påvirkning på forskjellig type bransjer og foretak. Det kan for eksempel være lover som stiller krav til alle foretak i verden om reduksjon av utslipp i forskjellige former. Det kan også påvirke foretak som anses som skyldige for utslippene og bidra til at disse må stå til ansvar for utslippene i form av gebyrer (Santoro & Hodge, 2021, s. 19).

Overgangsrisiko er risikoen knyttet til alt det som blir endret i forbindelse med omstillingen til et mer bærekraftig samfunn. Det kan eksempelvis være endringer i forbindelse med reduksjon av drivhusgass til omstillingen i transportsektoren mot en mer elektrifisert bilpark, skip og lignende enn den tidligere fossilbaserte (Santoro & Hodge, 2021, s. 19).

Overgangsrisiko viser også til de risikoer som kommer med endring av konsumentenes adferd og risikoen for å ikke ha tilgang til den ekstra kapitalen som kreves ved omstillingen (Santoro & Hodge, 2021, s. 6).

Oppdelingen over er basert på SASB sine kommentarer. TCFD bruker en lignende inndeling, men her deler man inn klimarisiko i fysisk risiko og overgangsrisiko. Det som SASB tar opp som den regulatoriske risikoen, kategoriserer TCFD inn under overgangsrisikoen. I TCFD defineres overgangsrisikoen som "risikoen relatert til omstillingen til en lav-utslipp økonomi" (TCFD, 2017b, s. 5). Videre i oppgaven vil vi brukes TCFD-rammeverkets inndeling.

2.3.1.2 Scenarioanalyse

De aller fleste foretakene vil bli påvirket av klimarelaterte forhold i fremtiden selv om det er mange som ikke ser virkningen av det i dag. Rapportering av fremtidige klimarelaterte risikoer er sentralt for at interessenter skal forstå hvor sårbar foretaket er for overgangsrisiko og fysisk risiko. Scenarioanalyse er en analyse som undersøker fremtidige scenarioer, og hvordan de ulike scenarioene vil påvirke foretaket. Scenarioanalysen er et viktig verktøy under TCFD og brukes for å forstå de strategiske påvirkningene av klimaendringer, både når det gjelder risikoer og muligheter (TCFD, 2017b, s. 25).

Scenarioanalyser i henhold til TCFD kan utarbeides på flere forskjellige måter. De kan være kvalitative basert på beskrivelser, eller kvantitative og være basert på en større mengde data (TCFD, 2017b, s. 25). En kvantitativ analyse er en mer avansert analyse som også viser tallmessig størrelser for de ulike scenarioene, noe som i mange tilfeller vil gi bedre beslutningsnytte for interessenter og for ledelsen. Scenarioanalysen kan også styrke foretakets strategiske diskusjoner om klima og gjøre dem bedre forberedt på endringene som kommer (TCFD, 2017b, s. 26). Det viktige med analysene er likevel ikke å presentere en prognose om hva som mest sannsynlig kommer til å skje, men å avdekke risikoer gjennom å identifisere forskjellige utfall (Finanstilsynet, 2020, s. 20). Foretaket skal vurdere identifiserte klimarisikoer og muligheter basert på scenarioene. Scenarioanalysene bidrar til å se risikoene i et større bilde og utvide foretakets vurdering (Fadnes, 2021, s. 30).

Når foretaket skal utarbeide en scenarioanalyse, bør de prøve å oppfylle visse kriterier. Analysen bør være transparent og vise alle parametere og forutsetninger som er lagt til grunn. Foretaket bør vise god sammenlignbarhet mellom forskjellige scenarioer i analysen. De skal bruke tilstrekkelig og hensiktsmessig dokumentasjon for analysene, metodikken og forutsetningene. Analysen bør være konsekvent når det gjelder metodikk, slik at den ikke

endres fra år til år. I tillegg bør foretaket ha en bra overvåking og kvalitetsverifisering, og være tydelig gjelder konklusjon og mulig påvirkning (TCFD, 2017b, s. 29).

TCFD har laget en veiledning om hvordan foretak kan utarbeide scenarioanalyser: *The Use of Scenario Analysis in Disclosure of Climate-related Risks and Opportunities* (TCFD, 2017a).

TCFD anbefaler at alle foretak legger inn et scenario som inkluderer en oppvarming på 2 grader, fordi dette er en sannsynlig situasjon i fremtiden. Ved utarbeidelse av scenarioer starter man med å integrere scenarioanalyse i den strategiske planleggingen. Man bør vurdere å involvere interne og eksterne interessenter i prosessen. Foretaket må deretter foreta en vesentlighetsanalyse av klimarelaterte risikoer. Her bør det legges vekt på hvilke risikoer og muligheter foretaket er eksponert for og om dens eventuelle påvirkning kan bli vesentlig i fremtiden. Videre må foretaket identifisere flere scenarioer for fremtiden.

Hendelsene i scenarioanalysene skal være mulige og troverdige. I dette steget må foretaket vurdere inndataparametere, forutsetninger og lignende. På hvert av scenarioene skal man vurdere hvordan dette vil påvirke foretaket enten kvantitativt eller kvalitativt. Her kan man eksempelvis se hvordan scenarioene vil påvirke inntekter, kostnader, eiendeler og gjeld. Til slutt skal foretaket vise til realistiske beslutninger og handlinger som de kan gjøre for å håndtere risikoene og mulighetene. Det bør også vises til hvilke endringer foretaket må gjøre i strategiske og økonomiske planer for å redusere eventuell risiko eller dra nytte av muligheter (TCFD, 2017a, kapittel 2).

2.4 IFRS – rapporteringskrav for det finansielle regnskapet

Alle børsnoterte foretak i Norge er pålagt å utarbeide konsernregnskapet etter internasjonale regnskapsstandarder (IFRS). Hvis et børsnotert foretak ikke har konsernregnskapsplikt, skal selskapsregnskapet utarbeides etter IFRS jf. regnskapsloven § 3-9. Formålet med IFRS er å regulere de regnskapsopplysningene et foretak legger frem, og harmonisere regnskapsregulering på tvers av landegrensene (Bjørnslett, u.å). Det bidrar til et konsistent sett av regnskapsprinsipper, mer sammenlignbarhet og velfungerende kapitalmarkeder.

2.4.1 IAS 1 Presentasjon av finansregnskapet

IAS 1 Presentasjon av finansregnskapet fastsetter krav til hvordan finansregnskapet skal presenteres. Formålet med standarden er å sikre sammenlignbarhet mellom ulike foretak, og foretakets egne regnskap over tid jf. IAS 1 nr. 1.

IAS 1 definerer hva som er vesentlig informasjon. Finansiell vesentlighet må skilles fra den doble vesentligheten nevnt ovenfor. Den finansielle vesentligheten i CSRD er en finansiell effekt av klima, mens IFRS har en regnskapsmessig vesentlighet. Informasjon anses å være vesentlig hvis feil, mangler eller utelatelse av informasjonen vil ha betydning for brukerens beslutning. Ulike brukergrupper kan ha ulike vesentlighet, så det viktig at et foretak vurderer egenskapene til brukerne når de skal utarbeide regnskapet jf. IAS 1 nr. 7.

Hovedoppgaven til finansregnskapet er å gi en dekkende framstilling av foretakets resultat og finansielle stilling. Dekkende framstilling betyr at regnskapet viser de faktisk økonomiske forholdene. Dekkende framstilling oppnås ved å følge prinsippene etter IAS 8, dvs. informasjonen er relevant, pålitelig, sammenlignbar og forståelig jf. IAS 1 nr. 17.

Noter skal gi ytterligere informasjon om det som rapporteres i de finansielle rapportene jf. IAS 1 nr. 7. Notene i finansregnskapet har tre hovedoppgaver. De skal gi informasjon om hvordan regnskapet er utarbeidet, og hvilke regnskapsprinsipper som er anvendt. Notene skal også gi informasjon som er pliktig etter IFRS-standardene. Til sist skal de gi den informasjonen som ikke kreves i standarder, men som er relevant for at brukeren skal få en forståelse av regnskapet eller enkeltposter i regnskapet jf. IAS 1 nr. 112.

Det kan være usikkerhet knyttet til målingen av en eiendel eller forpliktelse. Etter IAS 1 skal et foretak opplyse om usikkerheten i note jf. IAS 1 nr. 125-126. Ved rapportering om estimatusikkerhet skal man rapportere på en slik måte at brukeren får en forståelse av de vurderingene som er gjort. Eksempelvis kan foretak vise i note hvor sensitivt estimatet er for eventuelle endringer jf. IAS 1 nr. 129.

2.4.2 IAS 16 Eiendom, anlegg og utstyr

IAS 16 regulerer rapporteringen for eiendom, anlegg og utstyr. Formålet med standarden er å gi brukeren tilstrekkelig informasjon om foretakets investeringer i slike eiendeler jf. IAS 16 nr. 1.

Eiendom, anlegg og utstyr er eiendeler som brukes i foretakets virksomhet gjennom produksjon, levering eller utleie, og som er forventet å være i bruk i over en regnskapsperiode jf. IAS 16 nr. 6. Eiendeler skal innregnes i foretakets balanse hvis det er sannsynlig at foretaket vil få fremtidige økonomiske fordeler av eiendelen, og at anskaffelseskost kan måles pålitelig jf. IAS 16 nr. 7. Hvis kriteriene for innregning er oppfylt, skal eiendelen innregnes til anskaffelseskost jf. IAS 16 nr. 15. Vår oppgave er i all hovedsak rettet mot etterfølgende måling, og vi drøfter ikke førstegangsinnregning nærmere.

Etter IAS 16 kan et foretak benytte seg av to alternative metoder for måling etter innregning. Dette er anskaffelseskostmetoden og verdireguleringsmetoden. Ved anskaffelseskostmetoden balanseføres eiendelen til anskaffelseskost med fradrag for avskrivninger og nedskrivninger jf. IAS 16 nr. 30. Dette er den mest brukte metoden for etterfølgende måling. Ved bruk av verdireguleringsmetoden skal foretaket balanseføre eiendelen til virkelig verdi på måletidspunktet med fradrag for avskrivninger og nedskrivninger. Verdiregulering trenger ikke å gjøres hvert år hvis det ikke er vesentlige endringer i virkelig verdi, men med tilstrekkelig hyppighet jf. IAS 16 nr. 31. Hvis det er indikasjon på at det er betydelige endringer i eiendelens verdi, skal foretaket gjennomføre en verdiregulering. På eiendeler hvor det er store variasjoner i verdi kan det bety at verdiregulering må foretas årlig. Virkelig verdi måles etter IFRS 13.

Bruk av verdireguleringsmodellen for etterfølgende måling er lite brukt i praksis. Hinnlang Sendal og Nordgården har gjennomført en undersøkelse av bruken av verdireguleringsmodellen i foretak som er på børsen i London, Oslo og Paris. Undersøkelsen viste at kun 1% av 187 foretak på Oslo Børs benytter seg av verdiregulert beløp på eiendom, anlegg og utstyr. Av alle foretakene som ble undersøkt var det kun 5% som brukte verdiregulert beløp for etterfølgende måling (Hinnland Stendal & Nordgarden, 2015, s. 95-97).

IAS 16 krever at avskrivbart beløp skal fordeles over eiendelens levetid gjennom årlige avskrivninger jf. IAS 16 nr. 50. Avskrivbart beløp er kostprisen fratrukket restverdien jf. IAS 16 nr. 6. Ved vurdering av levetiden til eiendelen må man ta hensyn til forventet bruk, slitasje, teknisk eller kommersiell ukurans og juridiske eller andre begrensninger i bruken jf. IAS 16 nr. 56.

Avskrivningsmetoden skal gjenspeile hvordan de økonomiske fordelene til eiendelen forventes å bli forbrukt, eksempelvis gjennom lineære avskrivninger, degressive avskrivninger eller produksjonsmetoden jf. IAS 16 nr. 60. Et foretak skal gjennomgå estimatet på levetiden og restverdien for en eiendel ved hver balansedag og foreta justeringer hvis man ser at forventningene avviker fra tidligere års estimat jf. IAS 16 nr. 61. Både eksterne og interne faktorer kan ha påvirkning på begge forholdene.

Eiendeler etter IAS 16 skal nedskrives ved verdifall jf. IAS 16 nr. 63. Vi kommer nærmere inn på dette under IAS 36. Et foretak skal opplyse i note om hvilken metode som er brukt for å beregne balanseført verdi på eiendeler. Det må også opplyses om hvilken avskrivningsmetode og utnyttbar levetid de har benyttet på eiendelene, og om det har vært eventuelle verdireguleringer eller nedskrivninger på eiendelene jf. IAS 16 nr. 73.

2.4.3 IAS 36 Verdifall på eiendeler

IASB har laget en egen standard som regulerer nedskrivning av eiendeler, IAS 36. Formålet med standarden er å sikre at eiendelene ikke er bokført til en verdi som er høyere enn gjenvinnbart beløp. Gjenvinnbart beløp er det høyeste av virkelig verdi fratrukket salgsutgifter og bruksverdien jf. IAS 36 nr. 1. Bruksverdi er nåverdien av kontantstrømmene som genereres ved bruk av eiendelene jf. IAS 36 nr. 6.

Et foretak skal vurdere om det foreligger indikasjon på at en eiendel har falt i verdi ved hver balansedag jf. IAS 36 nr. 9. Slike indikatorer kan både være eksterne og interne, som at det har vært negativ påvirkning på foretaket eller at en eiendel er fysisk skadet jf. IAS 36 nr. 12. Hvis det foreligger klare nedskrivningsindikatorer bør foretaket være spesielt kritisk når de vurderer nedskrivning (Finanstilsynet, 2015 s. 11).

Gjenvinnbart beløp må ofte estimeres. Beregningen av bruksverdi vil inneholde estimer på fremtidig kontantstrøm og diskonteringsrente, og det vil være en viss grad av skjønn ved

beregningen. IAS 36 identifiserer to ulike metoder på å estimere nåverdien av fremtidig kontantstrøm. Det er den tradisjonelle metoden og forventet kontantstrøm-metode.

Ved bruk av tradisjonell metode benytter man en enkel kontantstrøm jf. IAS 36 nr. A4. Risikoen knyttet til eiendelen vil reflekteres i diskonteringsrenten som benyttes i beregningen (Stenheim, personlig kommunikasjon, 6. oktober 2022). Her tar man utgangspunkt i den kontantstrømmen som er mest sannsynlig.

Ved forventet kontantstrøm metode skal man ta hensyn til alle forventninger om mulige kontantstrømmer jf. IAS 36 nr. A7. Mange vil benytte seg av sensitivitetsanalyse ved bruk av forventet kontantstrøm. En viktig del i beregningen er å finne sannsynligheter for de ulike utfallene for å komme frem til en forventningsverdi på fremtidig kontantstrøm jf. IAS 36 nr. A10. Risikojusteringene i nåverdien er i denne metoden hensyntatt i kontantstrømmen (Stenheim, personlig kommunikasjon, 6. oktober 2022).

Både i tradisjonell og forventet metode er det brukt forutsetninger for å finne forventet fremtidig kontantstrøm og diskonteringsrente. Det er viktig at disse bygger på rimelige og reelle forhold i markedet og bransjen foretaket operer i. Input i beregningene kan ha stort utslag på verdien som kommer ut, og det er derfor viktig å gjøre grundige vurderinger om forutsetningene er korrekte. Et foretak bør benytte seg av objektive forutsetninger, og de bør være dokumenterbare (Finanstilsynet, 2015, s 11).

Diskonteringsrenten neddiskonterer fremtidige kontantstrømmer til en nåverdi. Renten skal reflektere tidsverdien og eiendelens risiko jf. IAS 36 nr. 55. Ved estimering av diskonteringsrente skal man ikke ta hensyn til risikoer som allerede er hensyntatt i kontantstrømmen jf. IAS 36 nr. A15.

Hvis gjenvinnbart beløp er lavere enn bokført verdi, skal det foretas nedskrivning jf. IAS 36, nr. 60. For foretak med eiendeler som har høye balanseførte verdier kan dette utgjøre vesentlige beløp. Eksempler på dette kan vi se i foretak i oljeindustrien i perioder hvor oljeprisen har falt drastisk. Da kan det være nedskrivninger på flere milliarder kroner (Finanstilsynet, 2015, s. 6). Ved nedskrivning av en eiendel må foretaket også justere de årlige avskrivningene jf. IAS 36 nr. 63. På denne måten blir resterende verdi fordelt over gjenværende levetid.

I noen tilfeller er det ikke mulig å identifisere nedskrivningsbehov på en enkelt enhet. Da må foretaket gjøre nedskrivningsvurderingene på en kontantgenererende enhet jf. IAS 36 nr. 66. Dette vil være den minste gruppen av eiendelen som det er mulig å identifisere uavhengige kontantstrømmer for jf. IAS 36 nr. 6. I tilfeller hvor nedskrivning skjer på en kontantgenererende enhet, må nedskrivningen fordeles på de ulike eiendelene som inngår i den kontantgenererende enheten jf. IAS 36 nr. 104.

IAS 36 har omfattende notekrav med tanke på beløpsmessige størrelser, men også knyttet til forutsetninger og estimater som er benyttet, og hvilke hendelser som har medført at det er behov for nedskrivning jf. IAS 36 nr. 131-136.

2.4.4 IFRS 13 Virkelig verdi

IFRS 13 regulerer måling av virkelig verdi. Standarden definerer hva virkelig verdi er, og skal bidra til å sette opp en ramme for hvordan man måler virkelig verdi jf. IFRS 13 nr. 1. IFRS 13 definerer virkelig verdi som den pris man kan oppnå ved salg av eiendelen eller overføring av en forpliktelse i en transaksjon mellom uavhengige markedsdeltakere jf. IFRS 13 nr. 9. En transaksjon mellom uavhengige parter innebærer at begge ønsker å oppnå best mulig pris for salget/kjøpet på tidspunktet for måling av virkelig verdi (Picker et al., 2016, s. 50). IFRS 13 regulerer ikke bare hvordan virkelig verdi skal måles, men også hvilke opplysninger som skal gis om eiendeler målt til virkelig verdi og hvordan de skal presenteres jf. IFRS 13 nr. 91-99.

Standarden skal benyttes på eiendeler og forpliktelser hvor andre standarder krever måling til virkelig verdi jf. IFRS 13 nr. 5. IFRS 13 er med andre ord en standard som regulerer mange ulike regnskapsmessige problemstillinger innenfor IFRS. I vår oppgave har vi fokus på måling av verdien på fysiske eiendeler, og vi vil derfor vise til IFRS 13 ved måling av virkelig verdi for disse eiendelene. Annen bruk av IFRS 13 er ikke i fokus.

Ved måling av virkelig verdi av en ikke-finansiell eiendel tar man utgangspunkt i markedsdeltakernes evne til å genere økonomiske fordeler, enten ved å bruke den på best mulig måte eller ved å selge til noen som bruker den på best mulig måte. Det er altså ikke foretakets beste evne som skal hensyntas ved måling av virkelig verdi. Ved vurdering av best mulig bruk skal det både tas hensyn til hva som er fysisk mulig, hva som er lovlig og hva som er økonomisk lønnsomt jf. IFRS 13 nr. 27-28. Ved vurdering av disse tre momentene er det

egenskapene, restriksjonene og bruken som markedsdeltakerne ville tatt hensyn til, som legges til grunn selv om foretaket har til hensikt å bruke eiendelen selv jf. IFRS 13 nr. 29.

2.4.4.1 Verdsettelsesmetoder

IFRS 13 presenterer ulike metoder for å komme frem til virkelig verdi. Metoden som benyttes for å finne virkelig verdi bestemmes ut fra hvilken type eiendel eller forpliktelse som skal måles. Man skal velge den metoden som er egnet under omstendighetene, og som maksimerer bruken av observerbare inndata jf. IFRS 13 nr. 61. Dette kan være markedsmetoden, kostprismetoden og resultatmetoden jf. IFRS 13 nr.62.

Markedsmetoden

Markedsmetoden tar utgangspunkt i prisen og annen relevant informasjon man kan få i et marked for identiske eller sammenlignbare eiendeler eller forpliktelser. Dette kan eksempelvis være markedspris på en identisk ubrukt bil. Ved bruk av markedsmetoden benyttes det ofte en multippel som er utarbeidet fra sammenlignbare markedssatser. Den multippel som brukes er normalt basert på skjønn og stiller krav på god forståelse av eiendelen som måles mot lignende type eiendel jf. IFRS 13 nr. B6.

Kostprismetoden

Ved kostprismetoden bruker man den prisen det hadde kostet å erstatte eiendelen med en eiendel som har tilsvarende funksjon. Dette kalles for gjenanskaffelseskost. Fra selgers perspektiv blir dette prisen som man kan få ved salg av den aktuelle eiendelen. Sett fra kjøpers perspektiv må også eventuell ukurans tas inn i verdsettelsen, da det ikke skal betales mer for en eiendel enn hva den samme kan erstattes for. Metoden er ofte brukt på fysiske eiendeler jf. IFRS 13 nr. B8-9.

Resultatmetoden

Resultatmetoden er en nåverdimetode hvor man måler virkelig verdi basert på dagens verdi av fremtidig kontantstrøm jf. IFRS 13 Vedlegg A. Den kan også være basert på fremtidige inntekter og kostnader istedenfor kontantstrøm. Metoden skal inkludere ulike forventninger om hva som kommer til å skje i fremtiden. Resultatmetoden kan blant annet baseres på nåverdimetoder, opsjonsprisinde modeller eller Multi-Period Excess-Earnings Method jf. IFRS 13 nr. B10-11.

Ved nåverdimetoden neddiskonterer man fremtidige kontantstrømmer til dagens verdi. Metoden er avhengig av forskjellige antakelser om fremtiden som er aktuelle for eiendelen som skal verdsettes. Metoden bygger på fremtidige forventede kontantstrømmer og forventninger om mulige variasjoner i både beløp og tidsperiode. Det skal også inkluderes en risikofri rente for å hensynta pengenes verdi, et risikotillegg for å kompensere den usikkerhetsrisikoen i de fremtidige kontantstrømmene. Sistnevnte kalles risikopremien. I tillegg til dette skal andre faktorer som markedsdeltakere ville tatt hensyn til tas inn i vurderingen. Standarden er tydelig på hvordan denne metoden skal brukes og omtaler forskjellige alternativer når det gjelder risikojustering jf. IFRS 13 nr. B12-17.

IFRS 13 har ingen rangering av hvilke metoder som er best for å finne virkelig verdi, men ved valg av metode skal det legges vekt på at inndataene er så gode og sikre som mulig (Picker et al., 2016, s. 56). Det er likevel noen metoder som er mer vanlige å bruke for visse typer eiendeler. For varige driftsmidler er markedsmetoden og resultatmetoden vanlige å bruke, mens kostmetoden kun blir brukt på noen spesielle driftsmidler (Carroll & Hucklesby, 2021).

2.4.4.2 Hierarki for virkelig verdi

IFRS 13 har et hierarki for virkelig verdi hvor inndata blir kategorisert for å øke sammenlignbarheten ved måling jf. IFRS 13 nr.72. Inndata på nivå 1 er noterte priser på et aktivt marked jf. IFRS 13 nr. 76.

Inndata på nivå 2 er andre observerbare priser på et aktivt marked som ikke er noterte priser jf. IFRS 13 nr. 81. Inndata på nivå 2 kan være bygninger som eies og brukes, hvor priser kan bli hentet fra lignende bygninger som er blitt solgt som kan danne grunnlag for multiplikatorer som kan brukes jf. IFRS 13 nr. B35.

Inndata på nivå 3 er andre ikke-observerbare data for eiendelen eller forpliktelsen som skal verdsettes jf. IFRS 13 nr. 86. Det kan eksempelvis være en prognose på fremtidig kontantstrøm for en kontantsgenererende enhet som er utviklet av foretakets egne inndata jf. IFRS 13 nr. B36. Foretak skal i størst mulig grad benytte seg av observerbare inndata på nivå 1 og 2 jf. IFRS 13 nr. 67. Bruk av ikke-observerbare skal minimeres. Dette er data som er vanskelig å kontrollere, og dataene kommer ofte fra foretaket selv.

2.5 Koblingen mellom finansregnskapet og klima

IFRS har ingen egen standard om vurdering av klimarisiko. Det er likevel flere standarder hvor klimarelaterte forhold må hensyntas ved innregning og måling (IFRS, 2020, s. 1).

Organisasjonen Climate Disclosure Standard Board (CDSB) mener at klimarisiko kommer til å bli en finansiell risiko for alle foretak. Dette vil medføre et større behov for detaljert informasjon om klimarisiko, foretakets sensitivitet for klimaendringer og andre relevante forhold om klima. Det vil være behov for både kvalitativ og kvantitativ informasjon knyttet til klimarelaterte risikoer (CDSB, 2020 s. 11). Store foretak har plikt til å rapportere klimarelaterte forhold gjennom reguleringen i regnskapsloven 3-3c. Mange har omfattende rapporter knyttet til bærekraft enten i årsrapporten eller i egne bærekraftsrapporter som det henvises til i årsrapporten. Klimarelaterte forhold kan påvirke verdien på eiendeler.

Markedsprisene på eiendeler som har stor påvirkning på klima, kan få lavere verdi enn eiendeler som har lavere påvirkning (Blasco & King, 2017, s. 149). Dette kan vi eksempelvis se på el-biler kontra biler som går på fossilt brennstoff.

KPMG gjennomførte i 2017 en undersøkelse av bærekraftsrapportering i 4900 foretak i 49 forskjellig land og regioner. Undersøkelsen viste at 28% av N100 (de 4900 foretakene), og 48% av G250 (250 største foretakene i verden), identifiserer klimaendringer som en finansiell risiko i 2017 (Blasco & King, 2017, s. 5). Av foretakene som faktisk har identifisert klimaendringer som en finansiell risiko, hadde kun 2% av foretakene kvantifisert den mulige finansielle risikoen (Blasco & King, 2017, s. 31). I 2020 har 39% av N100 og 56% av G250 identifisert klima som en risiko i den finansielle rapporteringen (Threlfall et al., 2020 s. 37). Sistnevnte rapport viser ikke hvor mange som har kvantifisert risikoen. Det er likevel svært mange foretak som ikke har vurdert klimarisiko som en finansiell risiko. Undersøkelsen er utført på et stort antall foretak, og indikerer at det er manglende overensstemmelse mellom hva som rapporteres om klimarisiko i bærekraftsrapporten, og hva man faktisk tar med i regnskapet.

I desember 2022 publiserte finanstilsynet en tematilsynsrapport med fokus på klimarisiko. I rapporten har Finanstilsynet plukket ut elleve børsnoterte foretak og analysert avlagte årsrapporter for regnskapsperioden 2021. Tilsynet har sett på foretakenes rapportering av klimarisiko og revisors arbeid knyttet til disse risikoene (Finanstilsynet, 2022 s. 2-3).

Tematilsynet viste flere svakheter, spesielt når det kommer til konsistens og sammenheng i

rapporteringen. Finanstilsynet rapporterte at alle foretakene har berørt klimarisiko, men at omtalen er for lite spesifikk og at foretakene ikke analyserer de finansielle konsekvensene (Finanstilsynet, 2022, s. 4). Finanstilsynet rapporterte også at foretakene gir mest informasjon om klimarisiko i vurdering av test av verdifall, men at det fortsatt er mangelfulle opplysninger (Finanstilsynet, 2022, s. 6). Finanstilsynet retter en del kritikk mot revisjonsselskapene. Det er kun i tre av de elleve foretakene hvor revisor tar opp klimarelaterte forhold som vesentlig i revisjonsberetningen, selv om foretakene selv har tatt opp klimarisiko som vesentlig i årsrapportene (Finanstilsynet, 2022, s. 37).

2.5.1 Sentrale koblinger til IAS 1

I dag er mange investorer og brukere av rapportering bevisst på klimarisikoen. For disse vil informasjon om klimarisiko være viktig for beslutningene som tas. IAS 1 krever at informasjon i notene bidrar til forståelse og beslutningsnytte. Det betyr at foretaket må rapportere om klimarisikoen hvis den har stor betydning for foretaket (Kvifte, 2021, s. 41).

Klimaforhold kan medføre vesentlig usikkerhet om eiendelers levetid, restverdi og nedskrivningsbehov. Det kan også foreligge estimatusikkerhet knyttet til input i nedskrivningsmodeller. Etter IAS 1 skal foretaket rapportere om denne usikkerheten hvis den er betydelig. Et foretak kan eksempelvis beregne hvor sensitiv en nedskrivningstest er hvis man legger inn klimarisiko i beregningen (CDSB, 2020, s. 15).

2.5.2 Sentrale koblinger til IAS 16

Klimaforhold kan påvirke levetiden på driftsmidlene gjennom økt slitasje som følge av mer ekstremvær. Et foretak skal vurdere forventet bruk, slitasje, teknisk og kommersiell ukurans og juridiske begrensninger når man skal estimere utnyttbar levetid. Foretak som opererer i land som er utsatt for mye ekstremvær, bør være spesielt grundige i sin årlige gjennomgang av utnyttbar levetid (Santoro & Hodge, 2021, s. 26).

Klimaendringer kan medføre nye reguleringer og teknologiske endringer. Reguleringer kan gjøre at eiendeler ikke kan brukes slik som forventet ved anskaffelse, eller at de må endres for å kunne brukes. Dette kan påvirke den utnyttbare levetiden og restverdien samt den fremtidige kontantstrømmen. Dette er forhold som foretaket skal rapportere på under TCFD

og vil være å anse som overgangsrisiko (TCFD, 2017b, s 5). Overgangen til et mer bærekraftig samfunn kan også medføre at man er nødt til å bytte ut eiendeler raskere enn forventet. Dette påvirker følgelig utnyttbar levetid.

Avskrivningsmetoden skal reflektere hvordan man forventer å bruke de fremtidige økonomiske fordelene jf. IAS 16 nr. 60. Hvis klimaforhold medfører kortere levetid eller gjør at foretaket forventer lavere inntekter ved slutten av levetiden, må dette reflekteres i den finansielle rapporten. Scenarioanalysene etter TCFD kan bidra med å identifisere forhold som indikerer endret mønster i forventet økonomiske fordeler. Scenarioanalyser kan også vise hvor sårbare foretak er for både kronisk og akutt fysisk risiko (TCFD 2017b, s. 27). Dette er risikoer som kan påvirke både levetid og nedskrivningsbehovet på foretakets eiendeler.

Klimaforhold kan medføre at restverdien på eiendeler endres i forhold til det man la til grunn ved anskaffelse av eiendelen (Santoro & Hodge, 2021, s, 27). Eksempelvis kan en bil som går på fossilt drivstoff ha en lavere restverdi enn først antatt fordi man ikke lenger ønsker biler med høyt utslipp. Incentiver til å kjøpe elbiler har følgelig også bidratt til at fossile biler har fått en redusert verdi i forhold til elbilene. Eksempelen viser at både regulatoriske forhold og brukerpreferanser kan påvirke restverdien. Restverdi har effekt på de periodevise avskrivningene, og en endring i den vil også påvirke det avskrivbare beløpet på driftsmidlet.

For foretak som benytter seg av verdireguleringsmetoden kan klimaforhold ha påvirkning på virkelig verdi-vurderingen. Vi kommer nærmere inn på dette under IFRS 13. Når det er stort internasjonalt fokus på klima, kommer det nye reguleringer. Nye krav knyttet til fjerning- og rehabilitering kan påvirke foretak vesentlig, eksempelvis fjerning-og rehabiliteringsforpliktelser knyttet til oljeplattformer og vindkraft. Ved økning i estimatet på rehabiliteringsutgifter skal balanseført verdi av eiendelen øke, i tillegg til en avsetning i balansen jf. IFRIC 1 nr. 5-6 og IAS 37 nr. 59. En strengere regulering for fjerning og rehabilitering kan derfor medføre endring i verdien på driftsmidler og avsetninger i balansen (Santoro & Hodge, 2021, s. 30).

2.5.3 Sentrale koblinger IAS 36

Klimarelaterte forhold kan ha betydning for nedskrivningstestene etter IAS 36. Inkonsistens mellom forutsetningene og inputene i nedskrivningsmodellene og scenarioanalysene i TCFD-rapporteringen kan medføre at koblingen mellom bærekraftsrapporten og finansregnskapet blir mangelfull.

IAS 36 krever at et foretak skal se etter ulike indikatorer på at det foreligger verdifall jf. IAS 36 nr. 12. Det er noen sentrale indikatorer i standarden som spesielt kan knyttes til klima. En indikator er at det er observasjoner på at markedsverdien har falt i løpet av perioden, og verdifallet er større enn forventet jf. IAS 36 nr. 12 bokstav a. En annen indikator er at det har skjedd endringer som påvirker foretaket negativt i løpet av perioden, eller at dette kommer til å skje i en nær fremtid. Dette kan være endringer i foretakets teknologiske, markedsmessige, økonomiske eller juridiske omgivelser. Det kan også være endringer i markedet for eiendelen som hatt negativ innvirkning på verdien av eiendelen jf. IAS 36 nr. 12 bokstav b. Dette er nært knyttet til det som rapporteres på etter TCFD-anbefalingene. Overgangsrisiko gjelder både teknologiske, markedsmessige, omdømme og juridiske og politiske forhold. Hvis det er identifisert vesentlige risikoer som gjelder slike forhold i bærekraftsrapporten, bør foretaket også ta hensyn til disse risikoene i nedskrivningsvurderinger som en indikasjon på verdifall. Når det er identifisert en indikator, skal foretaket estimere gjenvinnbart beløp jf. IAS 36 nr. 9. Risikovurdering knyttet til klimaforhold som rapporteres på etter TCFD kan også representere indikasjoner som kan tyde på behov for å nedskrive eiendeler.

Det kan foreligge dokumentasjon på at eiendelen er ukurant eller fysisk skadet jf. IAS 36 nr. 12 bokstav e. Indikatoren er nært knyttet til fysisk risiko. Klimaforhold som ekstremvær kan medføre at eiendeler blir ødelagt. Det vil være svært relevant for interessenter å få informasjon om eiendeler som er ødelagt grunnet klima. Indikasjoner om at eiendelen er ukurant er nært knyttet til overgangsrisiko. Hvis eksempelvis biler som går på fossilt brensel blir forbudt å bruke i 2030, vil disse bli ukurante for foretaket.

I løpet av rapporteringsperioden kan det ha vært interne forhold som har negativ påvirkning på foretaket. Det kan også være forventede hendelser eller endringer som påvirker omfanget av eller måten eiendelen brukes eller forventes å bli brukt jf. IAS 36 nr. 12 bokstav f. I TCFD-

rammeverket skal et foretak rapportere på strategien de har for å håndtere klimarisikoer og muligheter (TCFD, 2017b, s. 14). Strategien kan medføre at man endrer bruk av eiendeler, slutter å bruke dem eller andre forhold som påvirker eiendelenes verdi. Foretaket bør ta hensyn til strategiske endringer som er planlagt og som kan ha negativ påvirkning på eiendelens økonomiske fordeler.

Det kan foreligge dokumentasjon fra intern rapportering på at en eiendels inntjening er eller vil bli lavere enn forventet jf. IAS 36 nr. 12 bokstav g. Et foretaks uttalelse om at de skal være klimanøytrale innen et angitt år, kan medføre at enkelte eiendeler må avhendes eller selges før først antatt levetid. Inntjeningen på eiendelen kan da bli lavere enn hvis de får en god salgspris ved endt levetid. I EY sin praksisundersøkelse for 2021 var det kun 9% av foretakene som rapporterte at klima var en nedskrivningsindikator (Kvifte & Eltarvåg, 2022, nedskrivninger).

IAS 36 har detaljerte krav for noteopplysninger. Foretak skal både rapportere om faktisk nedskrivning, hvilke hendelser og omstendigheter som har medført nedskrivning, og hvordan gjenvinnbart beløp er beregnet jf. IAS 36 nr. 126, 130 og 131. Hvis klimarisiko er en av årsakene til nedskrivning, bør man kunne forvente at noteopplysninger nevner mye av det samme som er rapportert på om klimarisiko etter TCFD-rapporteringen. Klimarelaterte forhold kan også ha påvirkning på måling av gjenvinnbart beløp (Kvifte, 2021, s. 41).

En metode som kan benyttes for å beregne bruksverdi er metoden for forventet kontantstrøm jf. IAS 36 nr. A7. Ved metoden beregner man en vektet nåverdi ved å vurdere mulige utfall for kontantstrømmene, og multipliserer det enkelte utfallet med sannsynligheten det inntreffer. Hvis man har utarbeidet scenarier i bærekraftsrapporten og sett hvordan dette påvirker foretaket, kan det være hensiktsmessig å ta inn resultatet av dette i nedskrivningstestene for eiendeler. Dette gir en rød tråd mellom bærekraftsrapporten og det finansielle regnskapet.

I tillegg til nevnte indikatorer kan klimarelaterte forhold påvirke fremtidig kontantstrøm, og dermed ha påvirkning på bruksverdien på eiendelen. Klimaforhold kan også øke risikoen knyttet til eiendelen. Dette skal reflekteres enten i kontantstrømmen eller i diskonteringsrenten.

2.5.4 Sentrale koblinger IFRS 13

Klimarelaterte forhold kan påvirke målingen av virkelig verdi og hva som må opplyses om i noter (IFRS, 2020 s. 5). Noteopplysninger vil være spesielt sentralt når det er bruk av ikke-observerbare inndata.

Foretak skal ta hensyn til de egenskapene eiendelen har som markedsdeltakere hadde tatt hensyn til jf. IFRS 13 nr. 11. Dagens markedsakører er generelt mer opptatt av klima enn de var for noen år siden. En eiendel som har betydelig utslipp ved bruk eller annen påvirkning på klima, kan ha lavere verdi enn en eiendel med samme funksjon som har mindre utslipp. Et foretak må vurdere om eiendelen påvirker klima på en slik måte at det har innvirkning på den virkelige verdien av eiendelen.

Et foretak må vurdere hva som er best mulig bruk av ikke-finansielle eiendeler når de skal fastsette virkelig verdi. Ved fastsettelse av best mulig bruk må bruken være fysisk mulig, lovlig og økonomisk lønnsom jf. IAS 13 nr. 27. Klimarelaterte forhold kan påvirke hva som er fysisk mulig bruk av en eiendel. Ekstremvær og lignende kan gjøre at enkelte eiendeler ikke kan brukes på samme måte som tidligere.

I forbindelse med tiltakene for å redusere klimaendringene er det forventet ulike lovendringer, herunder restriksjoner på bruk av eiendeler. EU vil eksempelvis forby salg av nye bensin- og dieserbiler fra 2035, og øke klimakvotene for skipstransport (elbil24.no, 2021). For enkelte bransjer vil nye reguleringer medføre at eiendeler ikke kan brukes på samme måte som man forventet ved anskaffelse.

Markedsmetoden

Ved markedsmetoden ser man på priser i markedet ved verdsettelse. Markedets vurdering av klimarisiko kan påvirke prisen. Ved identiske eiendeler vil dette allerede være reflektert i prisen. Men ved lignende eiendeler kan det være at et foretak må justere for klimarisikoen for å finne virkelig verdi.

Resultatmetoden

Resultatmetoden er en nåverdiberegning hvor man diskonterer fremtidig kontantstrøm. Beregningen vil være svært lik som ved beregning av bruksverdi etter IAS 36. En viktig forskjell mellom målemetodene er at man ved beregning av virkelig verdi etter resultatmetoden og ikke de foretaksspesifikke kontantstrømmene slik man gjør ved

beregning av bruksverdi. Opsjonsmetoden og Multi-Period Excess-Earnings anses ikke å være relevant for vurdering av verdi på varige driftsmidler, da disse metodene er mest egnet for vurdering av virkelig verdi på opsjoner og immaterielle eiendeler jf. IFRS 13 nr. B11.

Klimarelaterte forhold kan medføre større usikkerhet knyttet til estimatene som er lagt til grunn i fremtidig kontantstrøm. Siden markedsdeltakere ønsker kompensasjon for usikkerheten, kan risikopremien i diskonteringsrenten øke jf. IFRS 13 nr. B16. Dette vil medføre at eiendelen får en lavere verdi.

Klimarelaterte forhold kan også påvirke kontantstrømmene. Eksempelvis kan det bli innført klimakvoter som kan medføre store utgående kontantstrømmer for visse bransjer. Lavere inntekter grunnet endret etterspørsel er også et eksempel som påvirker inngående kontantstrøm. Dette skal hensyntas i nåverdiberegningene.

Ved bruk av metoden for forventet nåverdi må foretaket også vurdere sannsynligheter for ulike kontantstrømmer jf. IFRS 13 nr. B23. Klima kan medføre endring i sannsynlighetsfordelingen mellom ulike scenarioer. Flom, ekstrem tørke og stormer er mer sannsynlige nå enn før, og mye av dette skyldes klimaendringene. Foretaket må ta inn disse vurderingene ved verdsettelse av en eiendel når man bruker resultatmetoden.

Kostmetoden

Reguleringer knyttet til klima kan medføre at visse type eiendeler ikke lenger er lov å produsere eller bruke. For et foretak kan det medføre at de må kjøpe en dyrere eiendel for å få samme funksjon som nåværende eiendel. Det kan også bli dyrere å produsere eiendelen som skal erstatte dagens eiendel.

Generelt for alle metodene som benyttes under IFRS 13, er at man må ta hensyn til klimarisiko når man vurderer virkelig verdi. Hvis foretaket mener at det er sannsynlig at identifiserte klimarisikoer i TCFD-rapporteringen inntreffer, bør dette også hensyntas i vurderingen av virkelig verdi (Santoro & Hodge, 2021, s. 99).

2.5.5 Strandede eiendeler

Strandede eiendeler er eiendeler som kan ha en redusert eller ingen verdi før enden av antatt levetid som følge av forskjellige eksterne endringer. Endringene kan være i form av reguleringer, teknologi, markeder eller i samfunnsvaner generelt (Finanstilsynet, 2020, s. 21).

Klimastrandede eiendeler er eiendeler som har redusert verdi grunnet klimarisiko (Finanstilsynet, 2021, s. 2). Et foretak skal gjøre en løpende vurdering av indikatorer for verdifall av sine eiendeler for å identifisere eventuelle nedskrivningsbehov jf. IFRS 13 nr. 8. For strandede eiendeler blir denne vurderingen enda viktigere da dette kan være eiendeler som har falt vesentlig i verdi, kanskje ned mot null.

Hendelser som har skjedd i verden de siste årene kan være en grunn til økt andel strandede eiendeler, som pandemien og større internasjonalt fokus på klima. Aksjer i andre foretak kan også ende opp med å bli strandede eiendeler. En rekke foretak er leverandører til store bilprodusenter som jobber med å omstille seg fra produksjon av biler med fossildrevet drivstoff, til biler med lavere klimaavtrykk. Disse underleverandørene kan få problemer med å følge omstillingen. Det kan medføre at større aktører må ta over driften, og aksjene i de mindre aktørene blir strandede eiendeler (Sheppard & Fitzgerald, 2021). Strandede eiendeler trenger altså ikke kun å være fysiske eiendeler, men kan være hele foretak. Financial Times har estimert at verdier på ca. 900 billioner USD kommer til å forsvinne hvis myndighetene blir enda mer offensive i kravene om reduksjon av drivhusgassutslipp. Dette er en tredjedel av verdien av de store oljeforetakene. Hvis dette blir realiteten, kommer det ikke bare til å påvirke foretakene innenfor oljeindustrien. Ifølge undersøkelsen vil også andre virksomheter som bruker olje og gass påvirkes. Dette indikerer at strandede eiendeler blir et større fokus fremover (PricewaterhouseCoopers, u.å).

EY Oceania har gjennomført en undersøkelse hvor de har tatt utgangspunkt i investorers vurderinger av risikoer. I undersøkelsen kommer strandede eiendeler opp som et vesentlig tema. Dette grunnet endringer i forskjellige krav og reguleringer, men også i sosiale forventninger i markeder, endringer i teknologi eller klimarelaterte forhold. Undersøkelsen viser at en stor del av respondentene faktisk hadde redusert investeringer av aksjer i andre foretak grunnet risikoen for strandede eiendeler de siste 12 månedene (Nelson, 2017, kapittel 2).

Finanstilsynet har i sin rapport om strandende eiendeler konkludert med at få foretak oppgir at de tar hensyn til klimarisiko i sin verdsettelse av eiendeler (Finanstilsynet, 2021, s. 3).

Finanstilsynet har gjennomført en undersøkelse om strandede eiendeler hvor de har analysert 193 foretak. Av disse har cirka en femtedel oppgitt at de har strandede eiendeler, men opplyser også at de ikke har hensyntatt dette i sin rapportering. Dette kan resultere i vesentlige feil i regnskapet. Finanstilsynet anbefaler at det gis informasjon om foretakets eksponering mot klimaendringer. De nevner TCFD spesifikt som et rammeverk som anbefales for denne kartleggingen (Finanstilsynet, 2020, s. 2).

3. Metode

I dette kapitlet vil vi beskrive våre valg av metodisk tilnærming og begrunne valgene. Den metodiske tilnærmingen gir anvisning på den arbeidsprosessen som benyttes for å gi svar på vår problemstilling. Først beskrives temaet og problemstillingen for oppgaven, deretter redegjøres det for valg av forskningsdesign og metodene som er benyttet for å samle inn og analysere dataene.

3.1 Tema, problemstilling, forskningsmetode og forskningsdesign

Tema for vår oppgave er konsistensen mellom bærekraftsrapporten og den finansielle rapporten. Vi mener at temaet er svært relevant ettersom konsekvensene av klimaendringene øker og vil få større finansiell betydning for foretak. Mange interessenter er opptatt av hvordan konsistensen mellom klima og finansregnskapet er. Temaet er også relevant ettersom EU kommer med nye rapporteringskrav gjennom CSRD, som vil kreve at foretak rapporterer om hvordan klima påvirker foretak (PricewaterhouseCoopers, 2022).

Formålet med oppgaven er å undersøke om børsnoterte foretak tar hensyn til de identifiserte klimarisikoer i bærekraftsrapporten ved vurdering av varige driftsmidler, og om det gis tilstrekkelig informasjon om hvordan klima påvirker verdien av varige driftsmidler. Verden påvirkes i økende grad av flommer, stormer, hetebølger og økt havnivå, og klimatiske forhold er en reell finansiell risiko for mange foretak. Det er viktig å undersøke om risikoen knyttet til nåværende og fremtidige klimaendringer er hensyntatt for å vurdere om regnskapet reflekterer de faktiske økonomiske realitetene, og om foretakene gir de nødvendige opplysningene som en bruker trenger for å ta beslutninger.

3.1.1 Problemstilling

I vår oppgave undersøker vi følgende problemstilling:

Hvordan er konsistensen mellom det som rapporteres i bærekraftsrapporteringen og det som rapporteres om driftsmidler i den finansielle rapporteringen?

For å svare ut problemstillingen har vi utarbeidet følgende forskningsspørsmål:

1. *Hvilke identifiserte risikoer i bærekraftsrapporten er hensyntatt ved vurdering av nedskrivningsbehov vedrørende varige driftsmidler?*
2. *Hvordan er konsistensen mellom sensitivitetsanalyser som er brukt i nedskrivningstester av driftsmidler og scenarioanalysene i TCFD rapporteringen?*
3. *Hvordan er klima hensyntatt i vurderinger av avskrivningstid, avskrivningsmetode og restverdi?*

3.1.2 Forskningsmetode

Forskningsmetode viser til den metoden man bruker for å samle inn og analysere data for å svare ut problemstillingen. Det er to ulike metodiske tilnærmeringer vi kan benytte oss av, kvalitativ og kvantitativ metode. I kvalitativ metode ønsker man å gå i dybden på forskningsobjektene og ønsker å få en forståelse av fenomener, og har ofte et færre antall informanter (Aanesen, 2020). Informasjonen er ikke kvantifiserbar på samme måte som i kvantitativ metode, men man samler inn informasjon om erfaringer og kunnskaper (Andersen, 2019).

I kvantitativ metode er fokuset i forskningen å undersøke bredden og ikke dybden, og antall respondenter vil som regel være større i en kvantitativ undersøkelse. Representativitet er ofte et mål i en kvantitativ undersøkelse da man ønsker å beskrive et fenomen på befolkningen eller populasjonen som helhet (Andersen, 2019). Metoden bruker statistiske prosedyrer for analyse (Johannessen et al., 2020 s. 255). En ulempe med metoden er at vi kan miste viktig informasjon som kunne bidratt til å svare på problemstillingen og gitt bedre forståelse (Johansen & Sundbye, 2019).

Det er problemstillingen som er avgjørende for valg av forskningsmetode. Metoden som velges skal på best mulig måte bidra til å svare ut problemstillingen og forskningsspørsmålene (Andersen, 2019). Vår problemstilling åpner for begge typer forskningsdesign. Ved bruk av en kvalitativ metode kan vi få en grundigere forståelse av hvordan konsistensen mellom bærekraftsrapporter og finansielle rapporter er hos noen foretak. Vi kan også velge informanter vi mener best svarer ut problemstillingen da representasjon ikke er et mål

(Andersen, 2019). På den andre siden er det ikke mulig å overføre resultatet ut på en hel populasjon.

Vi har valgt en kvalitativ forskningsmetode hvor vi kombinerer gjennomføring av dybdeintervjuer og dokumentanalyse. Vi ønsker å forstå om, og på hvilken måte, foretakene tar hensyn til klimarisiko ved vurdering av driftsmidler, og tror en kvalitativ undersøkelse vil gi best svar på problemstillingen.

Det er ulike forskningsdesign vi kan benytte oss av ved en kvalitativ undersøkelse. Vi mener at det er tre mulige alternative design for vår oppgave. Utforskende forskningsdesign er hensiktsmessig når man skal undersøke et tema det ikke er mye forskning på (Ghauri et al., 2020, s. 63). Et kjennetegn ved utforskende forskningsdesign er at forskningsprosessen er fleksibel. Etter hvert som man opparbeider seg ny kunnskap kan det være nødvendig å justere problemstillingen og retningen man tar (NEM, 2009, kapittel 2). I undersøkelser som bruker deskriptiv design ønsker man å beskrive virkeligheten, uten å gi forklaringer (Stoltenberg, 2022). I Fenomenologisk design undersøker man hvordan et fenomen fremstår for mennesker og studerer deres beskrivelser og forståelse av fenomenet (Johannessen et al., 2020, s. 171).

Vi benytter oss av et utforskende forskningsdesign. Det har vært lite rapportering om klimarisiko fra foretakene, og derfor anses designet som passende for vår oppgave. Det er også et tema vi som studenter vet lite om fra før av. Vi ønsker ikke bare å undersøke hvordan informantene mener konsistensen mellom bærekraftsrapporten og den finansielle rapporten er, men vil undersøke hvordan rapporteringen faktisk er. Fenomenologi alene er derfor ikke et riktig design for oss. Vi mener også at undersøkelsen vår krever analyse og tolkning, som utelukker et beskrivende design.

3.2 Primærdata og sekundærdata

Vi bruker ulike typer data i vår oppgave. Primærdata er data som er innhentet av oss og er spesielt knyttet til vår undersøkelse. Sekundærdata er data som er samlet inn av andre og med et annet formål enn våre undersøkelser (Westersjø et al., u.å, delkapittel 3).

Primærdataene i oppgaven kommer fra data innsamlet gjennom intervjuer med fageksperter på bærekraftsrapportering og finansiell rapportering. Sekundærdata er data innhentet fra

bærekraftsrapporter og finansielle rapporter fra børsnoterte foretak på Oslo Børs. I tillegg har vi innhentet bakgrunnsmateriale fra fagartikler, vitenskapelige artikler, lovverk og standarder som er utgitt på området. Det er gitt ut flere rapporter om klimarisiko, strandede eiendeler og hvordan klima kan påvirke regnskapet. Dette er viktig bakgrunnsmateriale som vi har tatt utgangspunkt i ved utarbeidelse av intervjuguider og analyseskjema for dokumentanalysen. Vi har hovedsakelig benyttet oss av Oria, Google og Google Scholar for å finne relevant bakgrunns litteratur i oppgaven. Søkene har inneholdt ord som "klimarisiko" og "Climate risk IFRS".

3.4 Datainnsamling – intervju

Intervju egner seg godt når vi ønsker detaljerte beskrivelser av informantenes erfaringer og meninger om et fenomen. Temaet i vår oppgave er komplekst, og vi mener at kvalitativt intervju er den metoden som best fanger opp viktige momenter og informantenes erfaringer. Kvalitative intervjuer kan bidra med ny og viktig informasjon, og kan hjelpe oss videre i arbeidet med dokumentanalysene. En utfordring med kvalitative intervjuer er at man kan ende opp med svært mye informasjon som kan være vanskelig å strukturere (Johannessen et al., 2020, s. 155). Vi benytter oss av semistrukturerte intervjuer. Dette gir oss muligheten til å stille oppfølgingsspørsmål og være fleksible under intervjuene med informantene, mens vi samtidig har en overordnet intervjuguide (Johannessen et al., 2020, s. 108). Det er hensiktsmessig å kunne stille ulike oppfølgingsspørsmål til informantene slik at vi får mulighet til å komme dypere inn i faglige problemstillinger og viktige avklaringer. En semistrukturert intervjuguide bidrar likevel til å sikre at alle planlagte temaer blir dekket, og det vil være lettere å strukturere data etter avsluttet intervju.

3.4.1 Utvalg av informanter

I kvalitative undersøkelser er det ikke et mål å ha et representativt utvalg. Vi ønsker heller et mindre antall informanter som har kompetanse om fenomenet vi undersøker.

Hensiktsmessighet går derfor foran representativitet (Johannessen et al., 2020, s. 59).

Vi har valgt å intervju personer med mye kunnskap om bærekraftsrapportering og IFRS, og bruker strategien "nøkkelinformanter" for utvelgelse (Johannessen et al., 2020, s. 69).

Nøkkelinformanter er personer som har mye kunnskap om temaet. Personer med kunnskap innenfor tema vil gi et bedre grunnlag for å svare ut problemstillingen. De vil også kunne bidra med refleksjoner og observasjoner om rapporteringen som vil være viktig datamateriale til videre analyse.

Vi vurderte om vi skulle intervju rapporteringspliktige for å høre hvordan de sikret konsistens i rapporteringen. Vi kom frem til at det ville bli for omfattende da det i mange tilfeller ville være behov for å intervju både personene som utarbeider regnskapet og personene som utarbeider bærekraftsrapporten eller årsberetningen.

3.4.2 Utvalgsstørrelse

Vi har valgt å intervju totalt fem personer. Informantene har en bakgrunn som dekker det temaet vi ønsker å undersøke gjennom intervjudelen. Intervju er kun en del av analysen, og data innhentet fra intervju vil være grunnlaget for videre arbeid med dokumentanalysene. Basert på disse to argumentene vurderes fem personer å være tilstrekkelig for å innhente nok data for våre undersøkelser.

3.4.3 Utarbeidelse av intervjuguide

Før vi begynte på intervjuguiden var det nødvendig å sette seg godt inn i litteraturen, lovverk og standarder knyttet til temaet. Vi valgte derfor å gjøre oss tilnærmet ferdig med litteraturdelen før vi begynte med arbeidet på intervjuguiden. Dette satte oss i stand til å utarbeide spørsmål som gikk i dybden på tema, og som kunne bidra til å få gode svar på problemstillingen.

Vi ønsket å ha en intervjuguide som dekket de sentrale delene av problemstillingen og forskningsspørsmålene. Vi la derfor mest vekt på ulike måter klima kan påvirke verdien av driftsmidlene, og hvilke erfaringer og observasjoner informantene har gjort når det kommer til konsistensen mellom bærekraftsrapporten og den finansielle rapporten.

3.4.4 Gjennomføring av intervju

Intervjuene ble gjennomført etter at godkjenning var innhentet fra Norsk senter for forskningsdata (NSD). Intervjuene ble gjennomførte fysisk og via Teams. Vi tok lydopptak eller videoopptak av intervjuer hvor vi fikk skriftlig samtykke om dette fra informantene. Alle intervjuer begynte med å informere om problemstillingen og formålet med prosjektet, og hvorfor vi ønsket å intervju informantene. Vi opplyste også om at informantene ville bli anonymisert i den endelige oppgaven. Intervjuene ble så gjennomført etter intervjuguiden.

Etter gjennomføring av intervjuene ble de transkribert ordrett, slik at den av oss som ikke deltok på møtet fikk en forståelse av helheten i intervjuet. Intervjuene ble gjennomført med en av oss til stede.

3.5 Datainnsamling dokumentanalyse

Vi gjennomførte en praksisorientert dokumentanalyse av finansielle rapporter og bærekraftsrapporter til børsnoterte foretak. Praksisorienterte dokumentanalyser bruker dokumenter for å vurdere praksisen på det man forsker på (Asdal & Reinertsen, 2020, s. 43) Årsrapporter og bærekraftsrapporter er foretakenes offentlige kommunikasjon med omverdenen, og kan gi oss rik informasjon om foretakets klimarisikoer og klimamål som kan ha påvirkning på verdien på foretakenes eiendeler.

Asdal og Reinertsen (2020) har utarbeidet en metodetilnærming for dokumentanalyse med seks dimensjoner. I vår oppgave kommer vi til å ha søkelys på to av disse dimensjonene; dokument som verktøy og dokument-tekster. Når vi skal analysere et dokument som verktøy, vil vi undersøke hvordan dokumentene brukes, og hva dokumentene fører til. Et regnskap er et verktøy for å trekke til seg mulige investorer, långivere, kunder og leverandører. Det er derfor viktig å ha med seg i analysen at foretakene prøver å overbevise disse ved utarbeidelse av dokumentene, og at både tallene og teksten er viktig i analysen (Asdal & Reinertsen, 2020, s. 56).

I dimensjonen dokument-tekst har man fokus på selve teksten i dokumentet. Dimensjonen inkluderer også eventuelle tabeller, tall og grafer, samt selve strukturen i dokumentet (Asdal & Reinertsen, 2020, s. 80). Vår undersøkelse innebærer å analysere tall og metodene som er brukt for å komme frem til disse tallene. Både tekst og tall er viktige kilder for analysen.

Dokumentene som brukes i analysene tilhører samme "sjanger", årsrapporter og bærekraftsrapporter. Innenfor denne "sjangeren" har vi en klar forventning om hvordan informasjon skal presenteres, spesielt knyttet til den finansielle rapporteringen. IFRS har spesifikke regler på hvordan foretak skal rapportere, og vi forventer at foretakene rapporterer etter reglene. Vi kommer til å ha fokus på eventuelle sjangerbrudd i analysen. Dette er brudd på forventningene vi har knyttet til den bestemte "sjangeren" (Asdal & Reinertsen, 2020, s. 85).

3.5.1 Utvalgsstrategi

I forbindelse med dokumentanalysen har vi valgt å bruke en kriteriebasert utvalgsstrategi. Foretakene som blir valgt ut oppfyller gitte kriterier (Johannessen et al., 2020, s. 64). Vi har valgt ut fire kriterier:

Kriterium 1	Foretaket er i en klimautsatt bransje
Kriterium 2	Foretaket har høy verdi på driftsmidler
Kriterium 3	Foretaket rapporterer fullstendig eller delvis etter TCFD
Kriterium 4	Foretaket er børsnotert og rapporterer etter IFRS

Figur 2 Kriterium til utvalg av dokumentanalyse

Kriterium 1 er satt fordi det er større sannsynlighet for at slike foretak har varige driftsmidler som vil bli påvirket av klima. Det kan være foretak som er spesielt utsatt for fysisk risiko slik som ekstremvær eller utsatt for overgangsrisiko. Overgangsrisikoen er risikoen knyttet til omstilling for å endre verden til et lavutslippssamfunn, og gjelder både endringer i politikk, teknologi, marked og omdømme (NHO, u.å. b). Vi har vurdert bransjer med høyt utslipp av CO₂ til å være klimautsatt, da det er en klar forventning om at det kommer til å komme CO₂-avgifter i framtiden.

Kriterium 2 er valgt på bakgrunn av at vi ønsker å se hvordan identifiserte klimarisikoer i bærekraftsrapporten er hensyntatt i vurderingen av driftsmidler. Å analysere foretak med lave eller ingen varige driftsmidler vil ikke bidra med relevant info til å svare ut problemstillingen.

TCFD har anbefalinger om hvordan foretak skal rapportere på klimarisiko og er grunnen til at vi har valgt å ta med kriterium 3. Vi forventer at disse foretakene har rapportert på klimarisiko i bærekraftsrapporten i større grad enn foretak som ikke rapporterer etter TCFD.

Kriterium 4 er satt fordi børsnoterte foretak har mye offentlig informasjon og i mange tilfeller har flere interessenter enn vanlige aksjeselskap. Det forventes at slike foretak rapporterer grundig. Børsnoterte foretak har også plikt å rapportere etter regnskapsloven §3-3c om redegjørelse om samfunnsansvar.

3.5.2 Utvalgsstørrelse og utvelgelse av foretak

For å få tilstrekkelig informasjon til å svare på problemstillingen og forskningsspørsmålene valgte å benytte et utvalg på mellom 20 og 30 foretak.

Vi begynte utvelgelsen med å finne bransjer vi mener er klimautsatte. Oslo børs har følgende inndeling av aksjer fra mest aggregert til minst aggregert: industri, supersektor, sektorer og subsektorer. Basert på denne inndelingen kunne vi filtrere ut og vurdere hvilke bransjer som kunne være utsatt for klimarisiko. Vi endte da med følgende:

Fisk

Fisk ligger under subsektoren "Farming, Fishing, Ranching and Plantations ". Fiskeoppdrett kan bli sterkt påvirket av akutt risiko som ekstremvær som kan medføre rømming av fisk. Videre kan økt havnivå og/eller havtemperatur påvirke kvaliteten og mengden fisk som bli produsert, og politiske reguleringer kan ha stor effekt på subsektoren.

Materialer

Vi har her filtrert på industrien "basic materials". Mange foretak i denne industrien har høye utslipp av klimagasser og er utsatt for overgangsrisiko. Det er også mange foretak som opererer i hele verden og som vil kunne bli påvirket av fysisk risiko.

Industritransport

Dette er foretak under sektoren "Industrial Transportation". Sektoren er utsatt for overgangsrisiko i form av CO₂-avgifter, da det er mange foretak som har et høyt utslipp. Dette er også en sektor som kan få et dårlig omdømme i fremtiden da høye utslipp av klimagasser kan påvirke kvaliteten på havet og ødelegge dyreliv.

Olje, gass og kull

Dette ligger under sektoren "Oil, Gas and Coal" og ble også valgt på grunn av høy overgangsrisiko knyttet til både politiske reguleringer og omdømme. Sektoren er også utsatt for fysisk risiko da de ofte operer på steder med hardt vær og har virksomhet i mange ulike deler av verden.

Fly og reise

Denne var under subsektorene "Airlines" og "Travel and Tourism". Reiselivsbransjen har høye klimautslipp, spesielt flybransjen. De er derfor utsatt for overgangsrisiko.

Etter å ha identifisert bransjene, gjennomførte vi en innledende gjennomgang av de ulike foretakenes bærekraftsrapport og finansielle rapport for å undersøke om de oppfylte utvalgsriteriene. Det var ikke et krav for oss at foretaket rapporterte fullstendig etter TCFD anbefalingene, men at de hadde rapportert noe på en del av anbefalingene. Innenfor fly og reise var det hovedsakelig leasing av eiendelene og ingen rapporterte etter TCFD. Ingen foretak innenfor fly og reise ble tatt med videre i analysen. Innenfor fisk var det fem foretak som rapporterte etter TCFD. Alle hadde også vesentlig beløp på varige driftsmidler i balansen. Det var også fem foretak som rapporterte etter TCFD innenfor materialer og som hadde vesentlig beløp på varige driftsmidler. I sektoren industritransport var det syv foretak som rapporterte på TCFD, men en av disse rapporterte etter US GAAP. Vi tok derfor med seks foretak fra denne sektoren. I bransjen olje, gass og kull var det 12 foretak som rapporterte etter TCFD. Et av foretakene rapporterte etter US GAAP og ble ikke med videre i analysen. Totalt var det 27 foretak som var med i analysen.

3.5.3 Gjennomføring av dokumentanalyse

Våre undersøkelser ble gjennomført i begynnelsen av 2023, og vi analyserte rapporter fra 2021. Før gjennomgangen av rapporter utarbeidet vi et skjema med momenter vi skulle se etter og vurdere. Dette sikret at vi fikk med oss lik info fra alle analysene. Se vedlegg 3 for skjema.

Vi begynte analysen med å lese bærekraftsrapporten. Dette var enten selvstendige dokumenter eller en del av årsrapporten. TCFD rapporten ble gjennomgått i detalj. I tillegg leste vi gjennom de delene av bærekraftsrapporten eller årsrapporten som det var direkte henvisning til i TCFD rapporten. Videre leste vi gjennom den finansielle rapporten for å undersøke om de identifiserte risikoene også var hensyntatt ved vurdering av varige driftsmidler og nedskrivning av varige driftsmidler. Prinsippnote, note om estimatusikkerhet, note om varige driftsmidler bokført etter IAS 16 og note om nedskrivninger ble gjennomgått i detalj.

3.6 Datareduksjon

Etter gjennomføring av intervjuene satt vi igjen med mye data. For å kunne analysere dataene var vi nødt til å redusere mengden, og finne de delene av intervjuene som ga viktig informasjon for videre analyse (Johannessen et al., 2020, s. 155). Vi begynte med å transkribere intervjuene ordrett. Vi reduserte dataene ved å fjerne deler som ikke ga direkte svar på spørsmålene i intervjuguiden, eller som gikk utover temaet i vår oppgave. Vi la deretter teksten inn i en matrise i Excel for å kunne sammenligne svarene fra informantene.

Etter gjennomført dokumentanalyse samlet vi alle skjemaene i en Excel-fil for å systematisere funnene fra analysen. Vi begynte å kartlegge hvor mange foretak som hadde gjort endringer i den regnskapsmessige behandlingen av driftsmidlene grunnet klima. Vi samlet opp hvilke risikoer som ble identifisert i bærekraftsrapporten hos de ulike foretakene, og vurderte dette opp mot hvordan foretaket hadde rapportert om klima i den finansielle rapporten. For å få en god oversikt valgte vi ut noen sentrale funn som vi la inn i tabeller som fremkommer i delkapittel 5.1.

3.7 Kvalitet på data

Ved innsamling av data er det behov for å vurdere kvaliteten på dataene. Det er spesielt to begreper som er viktig i kvalitetsvurderingen, reliabilitet og validitet (Johannessen et al., 2020, s. 249).

Kvaliteten på dataene er viktige for vår oppgave for å kunne trekke konklusjoner som er relevante og riktige. Ved vurderingen av kvaliteten på dataene så ser vi på helheten, og om oppgitte opplysninger virker rimelige i forhold til virksomheten og øvrig informasjon i årsrapportene.

3.7.1 Reliabilitet

Reliabilitet handler om påliteligheten av undersøkelsens data. Reliabiliteten av dataene i oppgaven styrkes ved at vi gir detaljerte beskrivelser av hvordan vi har gjennomført analyser og intervjuer (Johannessen et al., 2020, s. 250). På denne måten er det mulig å vurdere om konklusjonen faktisk er korrekt. Vi styrker vår reliabilitet ved å forklare hvordan vi har gjennomført prosjektet fra start til slutt.

Visualisering kan også bidra til å styrke påliteligheten av dataene (A. Branstad, personlig kommunikasjon, 15. november 2021). Vi har lagt ved intervjuguiden og skjemaet vi benyttet for gjennomføring av dokumentanalysen. Dette viser hva vi faktisk har gjort, og øker påliteligheten av dataene. Vi har jobbet sammen med datainnhenting, og tatt kvalitetskontroller på hverandre. Datarobusthet kan styrke reliabiliteten til dataene (A. Branstad, personlig kommunikasjon, 15. november 2021). Vi har kun gjennomført fem intervjuer, noe som kan redusere reliabiliteten da flere informanter kunne gitt annen eller mer data. Ved gjennomføring av intervjuene var det også bare en av oss som deltok.

3.7.2 Validitet

Validitet handler om å vurdere om dataene fra en studie er gyldige. Det er normalt å skille mellom intern validitet og ekstern validitet.

Intern validitet handler om at vi måler det vi har til formål å måle og vurdere (Johannessen et al., 2020, s. 250). En måte som kan øke den interne validiteten er å benytte seg av metodetriangulering. Her benyttes ulike metoder for å finne svar på problemstillingen

(Johannessen et al., 2020, s. 251). I vår oppgave gjennomfører vi både intervjuer og dokumentanalyse, noe som styrker den interne validiteten. Vi innhenter data fra personer med god kompetanse, i tillegg til data fra relevante dokumenter.

Ved vurdering av den eksterne validiteten ser man på om resultatene kan overføres til andre liknende fenomener. En utfordring i vår oppgave er at vi kun ser på foretak som rapporterer etter TCFD. Videre har vi et relativt begrenset antall dokumenter og intervjuer, noe som kan gjøre det vanskelig å komme med allmenngyldige konklusjoner.

4. Analyse av intervjuer

4.1 Resultater fra intervjuer

I denne delen blir resultatene fra intervjuene sammenlignet og analysert. Formålet er å avdekke likhetstrekk, men også forskjeller i responsen fra informantene. Vi har konsentrert oss om informantenes oppfatninger knyttet til konsistens mellom bærekraftsrapporten og den finansielle rapporten, og hvilke styrker og svakheter eksisterer i gjeldende rapportering. Informantene er faglig sterke personer med erfaring innenfor bærekraftsrapportering og regnskap, herunder IFRS. Dette medfører at de har gitt gode bidrag som vi tar med videre i gjennomføringen av dokumentanalysene.

4.1.1 Praksis på bærekraftsrapportering

Informantene var samstemte om hva ordet bærekraft betyr, og flere definerte de tre delene i begrepet "ESG" som hovedkomponentene i bærekraft. Majoriteten av informantene forsto begrepet som at verden skal være i like god stand i fremtiden som den er i dag, og at vi ikke skal bruke opp ressursene for de som kommer etter oss. Informantene mente videre at samfunnet og næringslivet må agere for at vi skal nå målene som er satt opp for hele ESG området.

Vi stilte informantene spørsmål om hva de tenkte på når de hørte begrepet bærekraftsrapportering. Det understrekes at dette ikke var hva informantene definerte begrepet som. Noen assosierte begrepet med hvordan foretakene påvirker klima og de ulike områdene innenfor ESG. Det ble videre trukket frem at det i dag er markedsføringsmateriale for flere foretak, og at det er frivillig. En av informantene sa at mange oppfatter bærekraftsrapportering som veldig "soft". Vedkommende mente selv at bærekraftsrapportering egentlig ikke er "soft", men at det er kompleks kvantitativ informasjon. En av målsetningene med bærekraftsrapporteringen er å gi konkret og målbar informasjon, men det kan være utfordringer knyttet til nøyaktig måling. Et eksempel på dette kan være måling av karbonutslipp.

Det har vært en markant utvikling på bærekraftsrapporteringen de siste årene. Fire av fem informanter mente at omfanget på bærekraftsrapporteringen har økt. Det var likevel ikke alle som nødvendigvis syntes det var noe positivt. En av informantene sa følgende:

"Dessverre har det blitt fryktelig mye omfang, og jeg kan ikke si det samme om kvaliteten. Antall sider har eksplodert, og det er ikke måte på hvor grønne og glossy disse bildene er."

Dette kan kobles til debatten om grønnvasking som har vært et tema i mediene i det siste (Arvesen, 2023)¹. En annen informant mente at rapporteringen er fragmentert og mangler struktur, og at informasjonen er spredd på ulike deler av rapportene. Dette gjør det vanskelig for brukeren av rapportene å finne den relevante og vesentlige informasjonen.

En informant uttrykte at det er noen større børsnoterte foretak som har god rapportering, men at mindre foretak sliter med kvaliteten på bærekraftsrapporteringen. Foretak som ikke er blant de største i Norge har ikke ressurser eller kompetanse på dette området.

4.1.2 Praksis på TCFD rapportering

I den delen av intervjuene som omhandlet TCFD-rapportering fikk informantene spørsmål om klimarisiko, scenarioanalyser, kvalitet på rapporteringen og utfordringer med rapporteringen. Vi stilte også spørsmål om styrker og svakheter med TCFD-rammeverket.

Klimarisiko

Klimarisiko er sentralt ved rapportering etter TCFD, og informantene var i all hovedsak samstemte i hva som skal forstås som klimarisiko. Informantene forstod begrepet som risikoen for hvordan foretaket blir påvirket av klimaendringene. En av informantene uttrykte at klimarisikoen er en større utfordring enn hva mange tror. Klimarisiko blir ofte nevnt i rapporteringen, men konkludert på at det ikke påvirker foretaket vesentlig pr i dag.

Flere av informantene nevnte skillet mellom fysisk risiko og overgangsrisiko. Informantene beskrev fysisk risiko som eksempelvis ekstremvær og flom. Overgangsrisiko omtales av informantene som reguleringer samt teknologiske og markedsmessige endringer, eksempelvis innføring av CO₂-avgifter.

---

¹ Dagens næringsliv publiserte i mars 2023 om at oljefondet vurderer å selge seg ut av selskaper med høy klimarisiko og uten klimaplaner. Arvesen tar videre opp grønnvasking og hvilke forpliktelser og erstatningsansvar styret kan få i fremtiden.

En av informantene beskrev klimarisiko slik:

"Klimarisiko treffer rett inn i alle mandatene rundt eksempelvis finansiell stabilitet i forhold til at endringene og risikoen renner gjennom mange kanaler. Det har en tendens til å treffe hele jordkloden samtidig. Du får ikke risikoutjevningmulighetene som man har på mange andre områder".

TCFD-rapportering

Informantene hadde varierende erfaring med TCFD-rapportering. De kommenterte at kvaliteten på TCFD-rapporteringen var veldig varierende, at den ofte mangler et langsiktig perspektiv og at foretak har en vei å gå for at rapporteringen skal bli god.

Det ble trukket frem at det langsiktige perspektivet er vesentlig ved vurdering av klimarisiko etter TCFD-rammeverket. Foretakene må ha et lenger tidsperspektiv i vurderingen av klimarisiko enn de normalt har i den finansielle rapporten.

Når det gjelder utfordringene med TCFD-rammeverket fikk vi en del forskjellige svar fra informantene. En av informantene nevnte at selve datakvaliteten er en utfordring - det å fremskaffe input til rapporteringen som er pålitelig og fullstendig. En annen informant kommenterte utfordringen med misforståelse av scenarioer. Foretakene forstår ikke helt hvordan de skal utarbeide scenarioanalysene, og hvordan de skal analysere risikoene. En informant påpekte at scenarioanalysene er for dårlige, og at de ikke er tilstrekkelig koblet til de forutsetningene som er lagt til grunn i den finansielle rapporten. Andre utfordringer som ble nevnt var kvantifisering av inndataene og å sette tydelige mål.

På spørsmål om fordeler med TCFD-rammeverket var informantene samstemte i at det er et enkelt rammeverk. Flere av informantene nevnte at de nye kravene som kommer i CSRD og i ERSene til en viss grad er basert på TCFD, hvilket kan indikere at det er et fornuftig rammeverk. Det ble likevel nevnt at TCFD er et fleksibelt rammeverk med stor mulighet for selv å definere hva som er vesentlig og hvilke risikoer man er eksponert for, noe en informant mente var både en styrke og en svakhet.

Scenarioanalyser

Scenarioanalysen er en vesentlig del av TCFD-rammeverket. Noen av informantene ga uttrykk for at analysen kan være krevende å utarbeide. Informantene pekte på flere utfordringer med scenarioanalysen. En informant beskrev at en av utfordringene er å benytte riktige input og forutsetninger i analysen, noe som kan ha vesentlig påvirkning på utfallet i det lange løp. En annen utfordring som ble nevnt er den lange tidshorizonten i seg selv. Det er vanskelig å forutse fremtidige hendelser og hvordan disse påvirker foretaket. En informant uttrykte at usikkerheten blir større når tidshorizonten er lang. Scenarioanalysene inneholder en del forutsetninger som foretaket har lagt til grunn ved utarbeidelsen. Manglende beskrivelse av disse forutsetningene ble trukket frem som en utfordring.

En av informantene sa følgende om svakhetene i scenarioanalysene:

"Å tydeliggjøre hvordan de ulike utfallsrommene er og hvordan de håndteres med ulik oppfølging og overvåkning synes jeg er en av svakhetene."

Rapporteringen viser altså ikke hvordan ulike scenarioer vil medføre ulike reaksjoner og nye strategier i foretaket. Scenarioanalysene har for lite utfallsrom og kobling mellom de ulike scenarioene.

Svarene over viser til at det er en stor utfordring å få inn nok informasjon i scenarioanalysene, og å tydeliggjøre hva som er lagt til grunn samt hvordan det påvirker foretaket.

I scenarioanalysene kan foretakene selv velge hvilke risikoer de mener er vesentlige og som skal vektlegges. Informantene hadde ulike meninger om hvordan fysisk risiko og overgangsrisiko blir vektlagt av foretakene. En mente at disse vektlegges likt i scenarioanalysene. En annen informant uttrykte at en del foretak ikke skiller på nevnte risikoer, og at kunnskapen hos foretakene rundt dette skillet er for lav.

To informanter hadde motstridende oppfatning når det gjelder vektlegging av type risiko. Den ene informanten mente at fysisk risiko vektlegges mer siden det er lettere å forstå denne typen risiko, for eksempel flom og stormer. Den andre mente det motsatte, at det er overgangsrisikoen som vektlegges fordi det treffer foretakene allerede i dag med faktiske

gebyrer eller andre begrensninger i driften. Sistnevnte informant mente at det kan være bransjeavhengig hvilken type risiko som vektlegges mest.

4.1.3 Finansiell rapportering og klimarisiko

Vi stilte spørsmål om hvilke måleutfordringer vi vil se fremover når klimaendringene medfører flere uforutsette hendelser og politiske reguleringer. Informantene nevnte regnskapsmessige forhold som nedskrivningsvurderinger, levetid og tidshorisont. Andre utfordringer som ble beskrevet var fortsatt drift-vurderinger, måling av investeringseiendom og vurdering av forpliktelser.

Informantene var samstemte i at det blir en ny måte å tenke på. Foretak må vurdere en vesentlig lenger tidshorisont enn det de tidligere har gjort ved utarbeidelsen av finansregnskapet.

Informantene ga uttrykk for at en generell utfordring er og blir at forskjellige avdelinger i et foretak må kommunisere mer med hverandre. Det er ikke en selvfølge at økonomiavdelingen har all nødvendig informasjon for å utarbeide tallene i den finansielle rapporten. Vi spurte om hvilken avdeling informantene mente bærekraftsrapporteringen lå under. Tre av informantene var samstemte om at det historisk har vært under marked og kommunikasjon. To av informantene pekte på at utviklingen går i retning av at regnskaps- eller finansavdelingene får en større del av ansvaret for denne rapporteringen. En siste informant understreket viktigheten av at bærekraftsansvaret må være tverrfaglig på tvers av avdelingene.

4.1.4 Konsistens mellom bærekraftsrapporten og den finansielle rapporten

Det var samsvar mellom informantene på spørsmål som gjaldt konsistensen mellom den finansielle informasjonen og den ikke-finansielle informasjonen i bærekraftsrapporten. Det var ingen som mente konsistensen var spesielt god. En av informantene sa at konsistensen mellom disse var dårlig.

En informant beskrev konsistensen slik:

"I bærekraftsrapporten løftes det store risikoer. Så går man inn og leser styrets årsberetning og der står det ingenting."

En av informantene mente konsistensen ikke har vært bra, men at den har blitt bedre når ansvaret for bærekraftsrapporteringen har blitt flyttet over til finansavdelingen.

Informantene observerte noe forbedring, men konkluderte med at det fremdeles er en lang vei å gå. En av informantene uttalte følgende:

"Det ble publisert en rapport for ca. ett år siden som heter Flying blind som ble utgitt av Principles for responsible investment sammen med en annen organisasjon. Der var det en nøyaktig gjennomgang av hva som rapporteres av selskapene i den finansielle og den ikke finansielle rapporteringen. De undersøkte hva selskapet hadde rapportert og hva revisor hadde rapportert i forbindelse med det. Grunnen til at det heter Flying blind er at de fant ut at ingen hadde konsistent rapportering".

Rapporten nevnt over er gitt ut av Carbon Tracker, og er basert på en studie gjennomført sammen med Climate Accounting Project (CAP). De studerte årsrapportene for 2020 for verdens 107 største foretak. Undersøkelsen inkluderte flere forskjellige bransjer og resultatet var at 70% av foretakene ikke hadde vurdert klimarisiko i rapporten (Xilas, 2021). Det er også andre rapporter som viser til lignende mangler.

En informant fikk spørsmål om det har vært en endring over tid når det gjelder konsistensen mellom informasjonen i bærekraftsrapporten og informasjonen i finansregnskapet.

Vedkommende svarte at det har gått fra ingen kobling til svak kobling.

4.1.4.1 Noteinformasjon

Det var få av informantene som mente at klimarisiko er hensyntatt i nedskrivningstestene eller verdsettelsesmodellene til foretakene. En informant hevdet at det er få som hensyntar klimarisiko ved disse vurderingene. En annen mente at det kan være bransjeavhengig hvordan foretak inkluderer klimarisiko i de regnskapsmessige vurderingene. I noen bransjer har det vært mer fokus på dette enn i andre.

En av informantene trakk frem at det er flere som hensyntar klimarisiko i vurderingene etter at Finanstilsynet ga ut sin rapport om strandede eiendeler og de mangler som tilsynet påpekte.

Informantene vurderte at det ikke gis nok noteinformasjon om risikoer og forutsetninger som er lagt til grunn i vurderingen av varige driftsmidler, og at det er rom for forbedring. Det bør gis mer plass til noteinformasjon, og transparensen må bli bedre slik at brukerne av regnskapet får all informasjon de trenger for å ta de riktige beslutningene. En av informantene uttrykte at de nye kravene som kommer med CSRD indikerer at det er mer behov for informasjon knyttet til klima og hvordan det påvirker foretaket.

Som tidligere nevnt var det en av informantene som mente at informasjonen er litt her og litt der. En annen informant uttrykte følgende:

"Det gis mer informasjon i bærekraftsrapporten om forutsetninger. Brukeren av regnskapet må få presentert forutsetningene der de brukes for å få det fulle bilde. Hvis det er forutsetninger i bærekraftsrapporten som gjelder regnskapet må det komme frem der også, til man får en god integrert rapportering. Så det er en svakhet."

Det er kun en av informantene som har identifisert forhold i en bærekraftsrapport som ga indikasjon på endret levetid, restverdi eller endret avskrivningstid, som skyldes klimarelaterte forhold.

Alle informantene har lest årsrapporter hvor det er satt opp mål eller lovnader om klimanøytralitet. Flere nevner at de har observert målsetninger om klimanøytralitet innen 2050, basert på EUs Green Deal. En informant er usikker på om det er realistisk at de oppnår målene som er satt opp om klimanøytralitet. En annen informant mente at det mangler informasjon i årsrapportene om hvordan foretakene skal nå disse målene.

4.1.4.2 Strandede eiendeler

Flertallet av informantene definerte strandede eiendeler som eiendeler som ikke har samme bruksverdi og nytte som de hadde da de ble anskaffet grunnet klimarisiko. En av informantene forstår begrepet som at det ikke kun er grunnet klimarisiko, men at det også kan være teknologiske eller andre endringer som ikke er knyttet til overgangsrisiko.

Eksempler på strandede eiendeler som informantene nevnte var dieserbiler, oljerigger og eiendeler knyttet til kullproduksjon. Eiendeler som er sentrale ved utvinning av olje eller kull og som ikke har en alternativ bruk, har en lenger periode vært ansett som eiendeler som risikere å bli strandede. En informant mente at krigen i Ukraina har bremset takten for når disse eiendelene ble strandede. Krigen tydeliggjorde at Europa ikke er klar for å kutte ut olje og kull når en stor del av energiforsyningen ble stoppet. Samtidig sa informanten at disse eiendelene likevel kan bli strandede i et langsiktig perspektiv. Et annet eksempel med lang tidshorisont var en eiendom som ligger ved strandlinjen. Eiendommen kan ha en høy verdi i dagens marked, men hvis den i fremtiden ligger under vann vil verdien falle og eiendelen vil bli strandet.

På spørsmålet om hvorfor informantene tror at strandede eiendeler har blitt et fokus nå, var det en av informantene som mente at foretak er mer opptatt av bærekraft nå enn før. En annen mente at man har større forståelse for hvilke samfunnsmessige endringer vi står ovenfor. En tredje informant mente at årsaken er at man må tenke mer på klimarisiko og klimapåvirkning nå fordi endringer skjer raskere, spesielt når det kommer til regulering.

To informanter nevnte at eiendeler som bruker fossilt brensel, og dermed bidrar til CO₂-utslipp, har økt risiko for å bli strandet. En annen informant påpekte at EU tar i bruk dramatiske virkemidler for å nå klimamålene gjennom reguleringer og endringer, uten at de tar spesielt stort hensyn til foretakene. Dette kan påvirke mange eiendeler og foretak. En informant sa at den beste måten å identifisere disse eiendelene på er å se på bransjene som er inkludert i Taksonomien. De bransjene som ikke anses bærekraftige etter taksonomien har større risiko for å få strandede eiendeler enn de som foretakene som klassifiseres som bærekraftige.

4.1.5 Fremtidige rapporteringskrav

Alle informantene var samstemte om at foretak som har rapportert etter TCFD er bedre forberedt på de nye kravene som kommer i CSRD og ESRSene. Årsaken til dette er at foretakene har begynt å forberede seg på å samle inn dataene som kreves og tenke på hvilke risikoer foretakene står overfor. En av informantene beskrev det slik:

"Hvis du har gjort en TCFD analyse kommer du stort sett å være klar til å svare ut store deler av ESRS E1 og delvis ESRS E2. Det er fordi bærekraftskravene er basert på dagens standarder, så hvis du har brukt de er du mer klar."

4.1.5.1 Utfordringer

Informantene beskrev ulike utfordringer med de nye rapporteringskravene etter CSRD. Et gjentakende svar var at foretak mangler systemer for å samle inn data som kan bidra til god rapportering. Datakvaliteten og kartleggingen av hvordan det ser ut for foretakene i dag kan være en stor utfordring. Det ble uttrykt bekymring for det store omfanget av rapporteringsplikter i CSRD og ESRSene fordi foretakene er for trege til å starte prosessen med å samle inn data.

En annen utfordring er at foretak må være tidlig nok ute med å innhente data på et helt annet nivå enn de gjort tidligere. Tidligere har mange av foretakene ikke hatt behov for å kartlegge og innhente detaljert data om eksempelvis karbonutslipp eller sosiale forhold i hele verdikjeden. De har heller ikke erfaring med å rapportere detaljer om hvor utslippene er fra, og hva som påvirker disse dataene. En av informantene nevnte utfordringen med foretakenes internkontroll. Interkontrollen på bærekraftsområde eksisterer ikke, eller så er den ikke fullt implementert ennå. Internkontroll som påvirker finansregnskapet er de fleste foretakene vant til å jobbe med, men på bærekraftsområdet blir det andre behov og nye kontroller som må utarbeides og implementeres.

4.1.5.2 Styrker

Fire av informantene var samstemte om at et enhetlig og felles rammeverk med de nye kravene er positivt. Rapporteringen blir ikke så fragmentert som tidligere, og det vil ikke lenger være frivillig hva man rapporterer på. En av informantene påpekte at informasjonen

blir kvantifisert og sammenlignbar i større grad enn tidligere. En annen informant mente at foretak tvinges til å jobbe strategisk med bærekraft. Det er altså en felles positiv innstilling blant informantene, og en av dem uttrykte følgende:

"Endelig får vi en pliktig enhetlig rapportering som i mindre grad gir rom for skjønn, men som også åpner for at det må tilpasses virksomheten og bransje. En rapportering som har fokus på kvantifiserbarhet, analyserbarhet og koblingen til måloppnåelse på regnskapet."

Ingen av informantene tror foretakene er klare for de nye kravene. Noen trekker frem at det blir utfordrende for de små og mellomstore børsnoterte foretakene, mens noen av de større har kommet godt i gang. En av informantene uttrykker bekymring for at foretakene ikke er klare. En annen mente at det har tatt for lang tid for alle å akseptere realiteten i hva som skjer i verden rundt oss.

4.2 Diskusjon intervjuer

Informantene var samstemte om at konsistensen har vært for dårlig mellom den finansielle rapporteringen og bærekraftsrapporteringen. Vi vil i dette delkapittelet analysere svarene fra intervjuene.

Et gjennomgående tema i svarene til informantene var mangelen på informasjon. Flere nevnte at det var mye informasjon i bærekraftsrapportene, men etterspurte likevel fullstendig, konsistent og relevant informasjon. Finanstilsynet viser i sin rapport om klimarelaterte forhold i årsrapportene at omfanget av klimarelatert informasjon har økt vesentlig, men at dette ikke nødvendigvis betyr at kvaliteten har økt (Finanstilsynet, 2022, s. 9). Finanstilsynet påpeker at det ble gitt for lite informasjon om de forutsetningene som er lagt til grunn i både scenarioanalysene og i notene. Det er interessant at det fortsatt er mangel på informasjon, selv om antall sider i rapportene har økt. Spørsmålet her blir om manglende informasjon skyldes for lite kunnskap hos foretakene eller om det har andre årsaker. Det at foretak må hensynta klima i sine finansielle vurderinger er relativt nytt, og kan følgelig være en utfordring. De har likevel identifisert flere risikoer i bærekraftsrapporten så det burde vært mulig koble disse risikoene opp mot det finansielle regnskapet. Vi nevnte i metodekapittelet at dokumenter kan sees på som et verktøy for å trekke til seg mulige

investorer. Omfattende bærekraftsrapporter som beskriver hvor langt foretakene har kommet for å redusere påvirkningen på klimaendringene kan forbedre foretakets omdømme. Foretaket får kommunisert deres prioritering på klima, og hvilke handlinger som er iverksatt og/eller planlagt. På den andre siden kan foretaket miste mulig investorer som ønsker maksimal avkastning hvis de tar inn den fulle konsekvensen av klima i regnskapet. Vi mener at det er en risiko for at foretakene rapporterer på de positive sidene med klima, men ikke i tilstrekkelig grad omtaler de negative sidene. Noen informanter mente at det var noe bedre konsistens i rapporteringen enn tidligere. Vi tolker dette som at noen foretak faktisk har begynt å prøve å få til en konsistens mellom bærekraft og finansiell rapportering, og tatt innover seg at klimaendringer kan ha en finansiell effekt.

Informantene mente at EU har lagt opp til krevende rapporteringskrav, og at internasjonale og nasjonale myndigheter er villig til å benytte seg av dramatiske virkemidler for å redusere CO₂-utslippet. Det kan bli en utfordring for foretak som driver virksomheter som har høyt CO₂-utslipp. De må både jobbe med å få ned utslippene og vurdere endringer i rammebetingelser for sin virksomhet. Slike foretak burde allerede nå ha tatt høyde for ekstra omstillingskostnader, som for eksempel CO₂-avgifter og behov for nyinvestering. Informantene mente at det ikke i tilstrekkelig grad er hensyntatt.

Noen av informantene mente at utviklingen i rapporteringen kan ha bremset grunnet krigen i Ukraina. Foretakene har fått andre prioriteringsområder og har ikke fokusert på klimapåvirkningene som det mest vesentlige. Når foretakene møter akutte, kortsiktige utfordringer som krigen i Ukraina, mister mange det langsiktige perspektivet. Vi mener at mangelen på det langsiktige perspektivet kan medføre at klimas effekter på varige driftsmidler blir hensyntatt for sent i den finansielle rapporten, og at brukerne ikke får den nødvendige informasjonen til å vurdere foretakets finansielle stilling.

Informantene identifiserte mange mulige fremtidige utfordringer for foretakene med de nye kravene i CSRD og ESRS. Informantene nevnte datainnsamling, datakvalitet og internkontroll, og at det er en stor utfordring å vurdere hva som faktisk er vesentlig for det enkelte foretak. Denne vurderingen vil være grunnlaget for hva det skal rapporteres på. Det at foretakene klarer å gjøre en god vesentlighetsvurdering er essensielt for brukerne. Hvis foretakene har mangelfulle vesentlighetsanalyser, er det en risiko for at informasjon som er viktig for brukernes beslutninger ikke kommer frem i rapporteringen.

Informantene hadde ulikt syn på hva som vektlegges av fysisk risiko og overgangsrisiko. Dette kan henge sammen med hvilke foretak informantene har jobbet med og hvilke årsrapporter de har lest. Foretak som har betydelig utslipp vil eksempelvis kanskje ha større fokus på de regulatoriske forholdene, mens foretak som har virksomhet i områder som er klimautsatt vil ha fokus på fysisk risiko. Kunnskapen til foretakene kan også være avgjørende for hva de rapporterer på. For mindre foretak vil det kanskje være lettere å se for seg de fysiske konsekvensene av klima, mens for de større foretakene som har tenkt på klima en stund er det enklere å identifisere både de fysiske risikoene og overgangsrisiko. Noen av informantene hadde ikke mye erfaring med TCFD-rapportering, og dette kan også ha påvirket svarene.

Strandede eiendeler har fått økt oppmerksomhet hos kontrollmyndigheter og revisor, men informantene hadde ulik oppfatning av om det har blitt et større fokus hos de rapporteringspliktige. Finanstilsynet har i sin rapport om klimastrandete eiendeler påpekt at foretakene bør ta stilling til hvordan klima påvirker verdien på eiendeler, og vurdere om eiendeler er klimastrandete (Finanstilsynet, 2021, s. 3). Informantenes svar gir indikasjon på at foretakene ikke på en god nok måte viser at dette er vurdert i den finansielle rapporten. Når informantene sier at det er lite synlig konsistens mellom rapporteringen i bærekraftsrapporten og den finansielle rapporten, kan det være tvil om foretakene faktisk har vurdert klimas effekt på eiendeler. Den felles oppfatningen om at det kun var få som vurderte klimarisiko i vurdering av nedskrivninger underbygger også dette. Vi tolker dette som at foretakene ikke i god nok grad følger Finanstilsynets forventning.

Finanstilsynet har i sin rapport om klimarelaterte forhold i årsrapportene skrevet at kvalitativ og kvantitativ informasjon bidrar til at interessenter kan vurdere foretak på en god måte (Finanstilsynet, 2022, s. 2). Informantene mente at kvantifisering av de identifiserte risikoene er en utfordring for foretakene. Utfordringen med kvantifisering kan medføre at foretakene sliter med å vurdere de finansielle konsekvensene. Vi mener at det er en større utfordring å lage en rød tråd mellom bærekraftsrapporten og den finansielle rapporten når scenarioanalysene kun viser kvalitativ informasjon. Hvis det rapportert i bærekraftsrapporten at en klimarisiko kan medføre økte kostnader på 100 millioner kroner, vil det også være naturlig å ta dette inn i sensitivitetsanalyser og estimering av fremtidig kontantstrøm. Dette er vanskeligere når man kun har kvalitative beskrivelser av risikoene. Mangel på kvantifisering vil også medføre at brukerne ikke får nødvendig informasjon om hvordan klima kan påvirke

foretaket, som igjen kan bety at informasjonen ikke kan anses å være komplett. Det er også en risiko for at det blir vanskelig for interessenter å sammenligne hvordan ulike foretak blir påvirket av klima og om det er noen endring i foretaket over tid. Med nye rapporteringskrav vil kvantitativ informasjon bli sentralt, og dette kan gi bedre rapportering fremover.

Kvantifisering var nettopp det informantene mente var en av de store fordelene med CSRD kravene.

Informantene var samstemte om at det vil bli en utfordring å ha gode systemer og få god kvalitet på data som brukes i de fremtidige rapporteringskravene i CSRD. Datakvalitet og konsistens i rapporteringen står også på finanstilsynet prioriteringsliste for årsrapportene 2022 (Haakenstad & Wilter, u.å). Vi tolker informantenes svar og Finanstilsynets prioriteringer dithen at det tidligere har vært dårlig kvalitet på dataene. Kvalitet på data er sentralt for å rapportere relevant informasjon, og at rapporteringen viser en tro gjengivelse av virkeligheten. Lav kvalitet på beslutningsgrunnlaget til brukerne av rapportene kan medføre feil beslutninger. Det kan også medføre direkte feil i den finansielle rapporteringen. Vi tror at datakvaliteten har vært lav hos rapporteringspliktige fordi klima ikke har blitt vurdert som en reell finansiell risiko før de siste årene, og at man ikke har innsett realiteten av hvor komplekst dette vil bli. Foretakene har derfor ikke prioritert å samle inn god nok data, og skaffe gode systemer som bidrar med både kvantifisering og strategiske avgjørelser.

Vår oppfatning er at informantene mente at foretakene ikke har forstått hvor stor effekt klima kommer til å ha i årene fremover, og at klimaendringer faktisk er en stor finansiell risiko for mange. Denne informasjonen kommer bedre frem i bærekraftsrapporten enn i finansregnskapet. Det er også en realitet at mange ikke leser hele årsrapporten, kun deler av den. Informasjonen må inkluderes der det er bruk for den. Informantene mente at det er en lang vei å gå før vi ser en generelt god konsistens mellom bærekraftsrapporten og den finansielle rapporten.

IAS 1 nr. 15 krever at finansregnskapet skal gi en dekkende framstilling av foretakets finansielle stilling, finansielle inntjening og kontantstrøm. Med dekkende framstilling menes at regnskapet har en tro gjengivelse av virkningene av transaksjoner og andre hendelser. Det betyr blant annet at foretakene skal ha en tro gjengivelse av hvordan foretaket blir eller forventes å bli påvirket av klima. Vi har sett at informantene mener at foretakene har en vei å gå når det kommer til konsistensen mellom bærekraftsrapporten og den finansielle

rapporten. Videre var informantene samstemte om at det var mange foretak som ikke tok hensyn til klima ved vurdering av nedskrivninger. Vi tolker dette som at rapporteringspliktige ikke i tilstrekkelig grad viser en dekkende framstilling av hvordan klima påvirker foretaket i sin finansielle rapport. Dette gjelder vurdering knyttet til både nedskrivninger, levetid, restverdi og avskrivninger.

5. Dokumentanalyse

5.1 Resultater fra dokumentanalysen

I denne delen oppsummerer vi våre funn fra dokumentanalysen. Vi starter med å analysere hvilke risikoer som er identifisert hos foretakene. Vi har valgt å lage en oppsummering i diagrammer, samt at vi kommenterer hovedfunnene fra dokumentanalysene. Vi kommer også til å trekke frem noen enkeltfunn som kan være viktig for vår diskusjon og konklusjon. Totalt er rapporter fra 27 foretak blitt analysert. Vi har analysert den finansielle rapporten og bærekraftsrapporten. Bærekraftsrapporten var enten inkludert i foretakets årsrapport, eller publisert som en egen rapport.

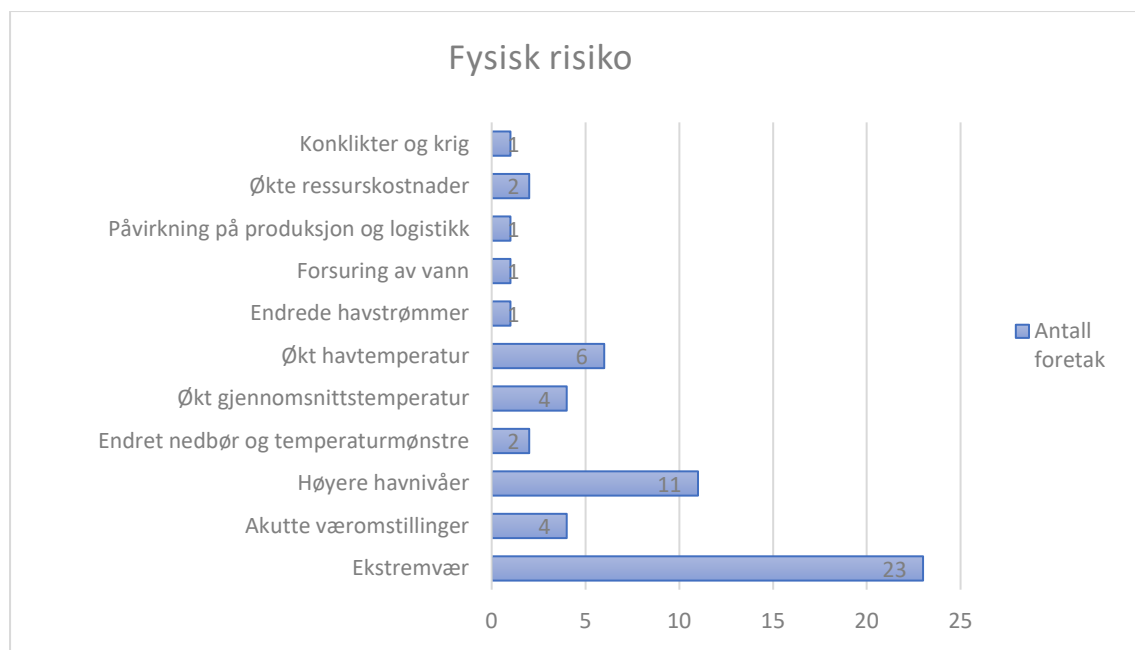
5.1.2 Identifiserte risikoer

Alle foretakene som var med i analysen rapporterte fullstendig eller delvis etter TCFD-rammeverket, og alle nevnte noe om klimarisiko i sin bærekraftsrapport. I oversikten over identifiserte risikoer var det tre foretak som hadde kvantifisert risikoene. Vi skal nå se nærmere på identifisert fysisk risiko og overgangsrisiko.

5.1.2.1 Fysisk risiko

Fysisk risiko viser til den akutte eller kroniske risikoen klimaendringene har på foretaket. Fysisk risiko er en av to typer risiko knyttet til klima som nevnes i TCFD-rammeverket. Den akutte risikoen er som nevnt tidligere knyttet til de akutte hendelsene som kommer av klimaendringer. Kronisk risiko er en mer langsiktig risiko som kommer av klimaendringer over tid.

Diagram 1: Fysisk risiko

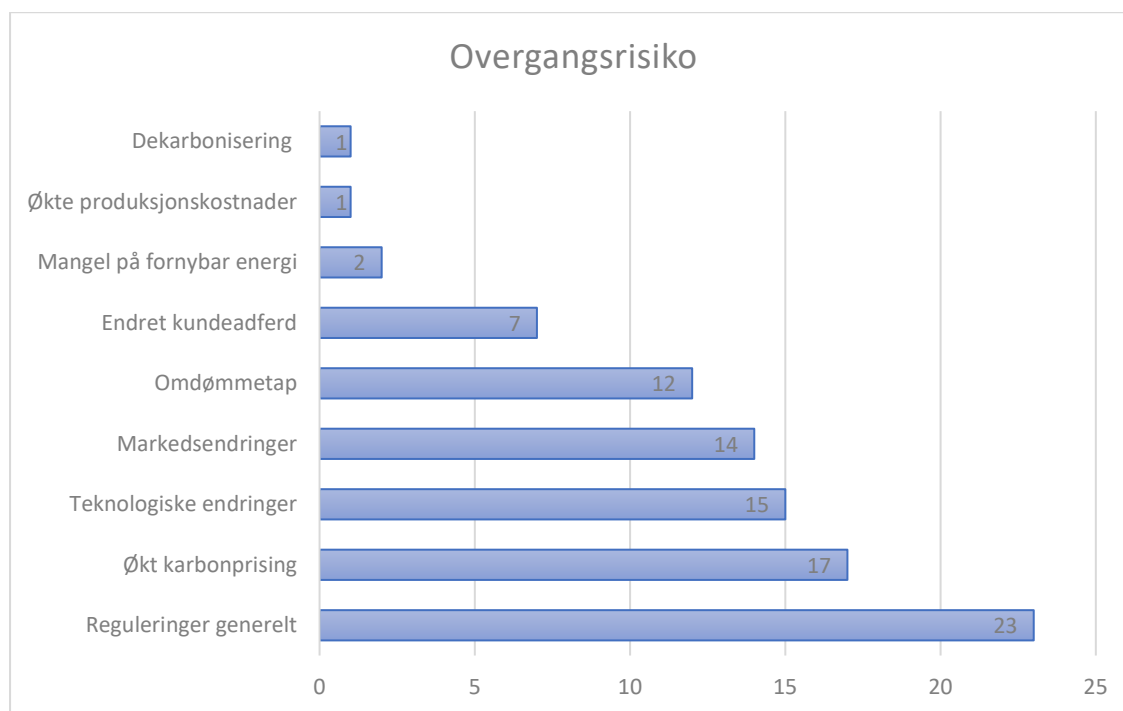
Foretakene har rapportert på en del ulike type fysiske risikoer. Det som går igjen hos flest foretak er knyttet til ekstremvær. Foretakene spesifiserte i ulik grad hvordan ekstremvær kunne påvirke deres drift, eiendeler og/eller den finansielle situasjonen. Eksempler på risikoer som ble nevnt er at mer ekstremvær medfører høyere kostnader, ødelagte produksjonsanlegg, operasjonell nedetid og at ekstremvær kan ha effekt på verdikjeden. Sistnevnte kan eksempelvis være risikoen for manglende leveranser fra leverandører. For foretak som driver med oppdrett ble rømming av fisk vurdert som en risiko knyttet til ekstremvær i flere av foretakene. Ekstremvær ble identifisert som risiko for alle bransjer som er med i analysen.

Videre har økt havnivå og vanntemperatur blitt identifisert som en risiko for flere foretak. Seks foretak har identifisert økt havtemperatur som en fysisk risiko. Fem av disse driver innenfor oppdrett og olje, gass og kull. I tillegg er det ett foretak innenfor industritransport som har identifisert dette som en risiko på lang sikt. Det er altså foretak som har virksomhet tilknyttet havet. For oppdrettsnæringen er kvaliteten på fisken avgjørende, og vanntemperatur kan ha effekt på denne. Tolv foretak har rapportert at økt havnivå er en risiko for foretaket.

5.1.2.2 Overgangsrisiko

Overgangsrisiko er risikoen som kommer av omstillingen til et mer bærekraftig samfunn. Som overgangsrisiko finner vi risiko knyttet til regulering, teknologi, marked og omdømme.

Diagram 1 Overgangsrisiko

23 foretak har identifisert regulering som klimarelatert risiko. Risiko knyttet til karbonprising er ikke inkludert, men tatt inn som egen linje. Strengere lisensregler, regulering knyttet til eksisterende produkter, krav om redusert bruk av olje og bruk av mer fornybar energi er noen av risikoene som nevnes her. Ny regulering knyttet til rapportering av bærekraft er også vurdert som en risiko hos flere foretak. Generelt skriver foretakene at regulering kan ha effekt på foretakets inntjening og kostnadsnivå. Höegh Autoliners ASA skriver følgende om risikoen knyttet til regulering og teknologi:

In a world with changing regulatory landscape, making investments in vessels and technology involves risk. The lifetime of a vessel within Höegh Autoliners is 30 years and the vessels ordered now will have to meet the emission regulations of the future. Market value of older tonnage may decrease in case they don't comply with the coming environmental regulations. There is uncertainty related to future propulsion and fuel technology. (Höegh Autoliners ASA, 2022, s. 15)

Foretaket skriver videre at dette kan potensielt ha stor finansiell effekt, og at det er medium risiko på middels og lang sikt.

Ett foretak skriver at strengere regulering kan medføre at eiendeler mister verdien.

17 foretak har identifisert økt karbonprising og CO₂-avgifter som en regulativ risiko. Syv av disse er i sektoren olje, gass og kull, fire innenfor fiskeoppdrett og tre foretak driver innenfor energitransport. Økt karbonprising er den type overgangsrisiko som er identifisert av flest foretak som er med i analysen.

Videre ser vi at markedsmessig endringer og endret kundeadferd nevnes i flere rapporter.

Endrede kundepreferanser og endret etterspørsel er de risikoene som er mest nevnt.

Klaveness Combination Carriers ASA skrev i sin rapport at skipene kan bli ubrukelige de neste tiårene på grunn av endret etterspørsel (Klaveness Combination Carriers ASA, 2022, s. 7).

15 foretak har identifisert teknologiske endringer som en risiko. Utvikling av nye teknologier som har lavt utslipp og innovasjon innenfor dette nevnes av flere. Kostnader for å utvikle nye lavutslippsprodukter er også vurdert som risiko. Fire foretak har vurdert at det foreligger risiko for nedskrivninger og strandede eiendeler i forbindelse med teknologiske endringer. Et foretak har vurdert at det er risiko knyttet til utdaterte skip, mens tre andre foretak vurderer at nye teknologier og produkter vil å øke risikoen for at dagens eiendeler blir strandede. Aker Solutions ASA rapporterer følgende om risikoen knyttet til teknologiske endringer:

Risks:

- The energy transition may happen significantly faster or slower than assumed. Aker Solutions needs to be flexible and able to adapt to a continuously changing market. This entails that existing technologies may become obsolete.
- Products, services and assets may become obsolete or need major technology investments. More investments may be needed to ensure continued growth and achieving the new strategic goals related to growth in renewables and energy transition solutions.
- Risks of significant write-offs and stranded assets
- More competition in the renewable sector, with specialized technology
- Risks (and opportunities) linked to technological breakthroughs and disruptions.

Bilde 1 Rapporterte teknologiske risikoer i Aker Solutions ASA'a Climate Risk Report.
<https://www.akersolutions.com/globalassets/sustainability/tcfd-climate-risk-review-2021.pdf>, s. 6.

Omdømmetap er vurdert som en risiko av 12 foretak. Disse foretakene ligger innenfor industritransport, oppdrett og olje, gass og kull. Foretakene som driver med fiskeoppdrett skriver at de kan miste omdømme fordi de bruker fly for å transportere fisk. Det er altså foretak som generelt har høyt utslipp som har vurdert dette som en risiko.

Ett foretak har vurdert dekarbonisering som en risiko som kan påvirke levetiden på eiendelene eller inntekten man oppnår over levetiden.

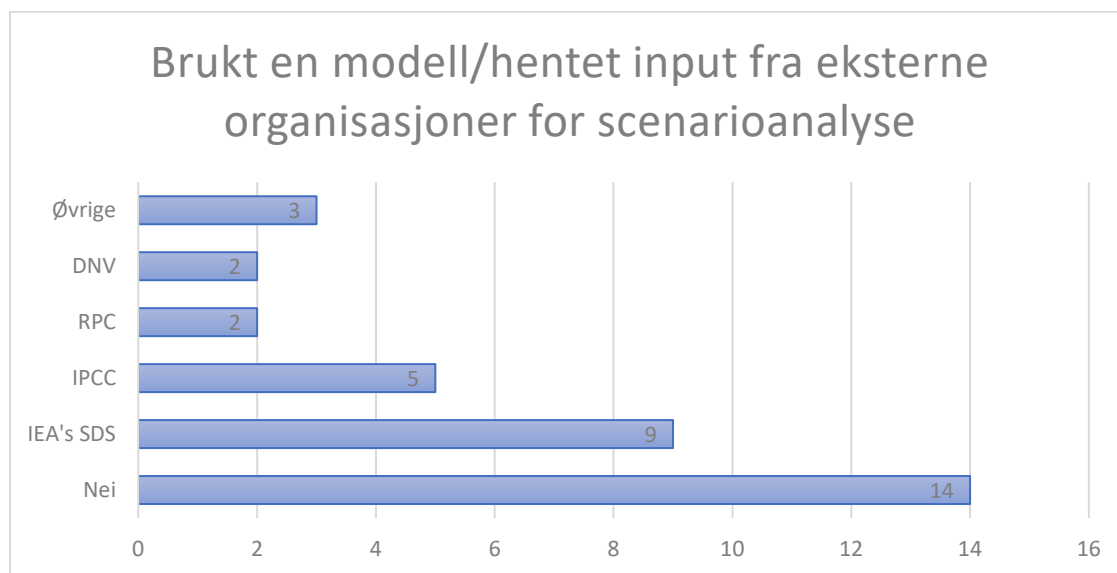
5.1.2.3 Scenarioanalyse

Scenarioanalysen viser mulige scenarioer for hvordan klima kan påvirke foretaket. I denne analysen skal foretaket identifisere risikoer og muligheter, både på kort sikt og lang sikt.

Av de 27 foretakene som ble analysert var det kun ni som opplyste om at de hadde utarbeidet en scenarioanalyse. Av de ni foretakene var det ikke alle som inkluderte hele analysen i rapporten. De foretakene som kun nevnte analysen er klassifisert som å ikke ha scenarioanalyse. Dette er typisk foretak som redegjør for hvordan de har gjort analysen, men ikke kommenterer hva den viser eller hvordan den påvirker foretaket.

Det er flere organisasjoner og foretak som gir ut anbefalinger som kan brukes som input til scenarioanalysene. De anbefalingene hjelper foretakene til å forutse fremtidige hendelser og påvirkninger. Dette kan bidra til å øke sammenlignbarheten og nøytraliteten i rapporteringen og i scenarioanalysene. Disse anbefalingene eller modellene vises det til under.

Diagram 3 Brukte modeller/hentet input fra eksterne organisasjoner for scenarioanalysene

Oversikt over organisasjoner som har gitt ut en modell eller bidrar til input til analysene:

- DNV – Det Norske Veritas
  - Lager Energy Transition Outlook Report som kan benyttes som input til analysene
- RPC – Representative Concentration Pathways
  - Viser drivhusgasskonsentrasjonen og er vedtatt av IPCC
- IPCC – Intergovernmental Panel on Climate Change
  - Emissions Scenarios Report som kan benyttes som input til analysene
- IEAs SDS – International Energy Agency's Sustainable development scenario
  - Presenterer hva som kreves for at foretakene og samfunnet skal nå vedtatte klimamål

Det var 14 foretak som ikke nevnte bruk av noen anbefaling eller modell for input. Dette indikerer at de som presenterte scenarioanalyse, men ikke brukte noen anbefalinger eller modeller, har utarbeidet alle forutsetninger og estimer selv. Tabellen over viser hvilken anbefaling eller modell som er mest brukt. Noen foretak benytter seg av flere forskjellige anbefalinger eller modeller ved utarbeidelsen av scenarioanalysen.

Den mest brukte modellen var International Energy Agency's Sustainable development scenario. Av de ni foretakene som brukte denne modellen, var det seks som også tok inn modellen fra minst en annen organisasjon.

5.1.3 Klimamål

Ved gjennomføring av dokumentanalysen undersøkte vi også hvilke mål og eventuelle lovnader foretakene hadde når det kom til fremtidig utslipp. Alle foretakene hadde mål om reduksjon av utslipp. 20 av foretakene hadde mål om en vesentlig reduksjon innen 2030. Disse hadde mål fra 27,5% reduksjon til å oppnå netto null utslipp i 2030.

Tolv foretak skrev at de skal være netto null eller ha nullutslipp innen 2050. Forskjellen mellom netto null og nullutslipp er at foretakene med netto null vil være klimanøytrale, mens de som skriver nullutslipp har et mål om å ikke ha utslipp. En del foretak har ikke mål om netto null, men generelt skriver alle at de skal ha drastiske reduksjoner i utslipp de neste tiårene. Ett foretak har mål om 15% reduksjon i utslipp innen 2025.

Eksempelet under viser klimamålene Wilh. Wilhelmsen ASA rapporterte om i 2021:

GHG emissions ambition

In 2021, the group's long term GHG emissions ambition was defined and embedded in the long-term strategy process:

- 1. Net zero emissions in own operations before 2030**
- 2. Net zero emissions in the value chain before 2040**
- 3. Net zero emissions in portfolio (equity investments) before 2050**

Bilde 2 Wilh. Wilhelmsen ASA rapportering om klimamål. <https://www.wilhelmsen.com/globalassets/investor-relations/annual-report/wwh-esg-report-2021.pdf>, s. 14

5.1.4 Finansiell rapport

I dette avsnittet redegjør vi for hva foretakene har rapportert om varige driftsmidler i den finansielle rapporten. Vi viser hva foretakene har rapportert knyttet til nedskrivninger, endret levetid eller endret restverdien på driftsmidlene. Videre kommer vi inn på hva foretakene har rapportert om klimarisiko i anleggsnoten og nedskrivningsnotene, og om klima er nevnt under noten om estimatusikkerhet. Alle foretakene brukte kostmetoden for etterfølgende måling av varige driftsmidler. Ingen hadde endret avskrivningsmetode i løpet av 2021.

5.1.4.1 Nedskrivninger

Foretak skal ved slutten av hver rapporteringsperiode vurdere om det foreligger indikasjoner på verdifall. Hvis slike indikasjoner foreligger, skal foretaket gjennomføre nedskrivningstester jf. IAS 36 nr. 9.

Det var 16 foretak som hadde gjennomført nedskrivninger av varige driftsmidler i 2021. I mange tilfeller var det andre årsaker enn klima som førte til nedskrivning, eksempelvis forretningsbeslutninger og vanskelige markeder. I flere rapporter fremkom det ikke tydelig hvorfor det var foretatt nedskrivninger. Totalt er det sju foretak som skrev at klima ble vurdert eller hensyntatt i selve nedskrivningsnoten.

I Equinor ASA og PGS ASA sine finansielle rapporter kom det tydelig frem at klima var årsakene til nedskrivning. PGS ASA hadde utarbeidet to scenarier for hvordan energiomstillingen kan ha innvirkning på foretaket. De hadde et scenario hvor omstillingen skjer gradvis frem mot 2050, og et hvor omstillingen skjer raskt. Basert på dette rapporterte de følgende:

Overall, these assumptions resulted in an impairment of \$15 million for seismic vessels in the current year. As the future effect of climate change and the energy transition depends upon market, technological and legislative developments that are currently highly uncertain, subsequent changes in assumptions may result in further impairment charges or reversals in the future. The Company will continue to monitor the energy transition and will update the assumptions in the scenarios and their probabilities as new information becomes available. (PGS, 2022, s. 72)

Okea ASA og Aker BP ASA viser hvordan en endring i karbonprisen vil påvirke nedskrivningene i en sensitivitetsanalyse, selv om klima ikke er vurdert som hovedårsaken til nedskrivninger (Aker BP ASA, 2022, s. 95). Okea ASA har følgende sensitivitetsanalyse når det kommer til klimas mulige påvirkning på nedskrivningene:

IEA scenario	Prices 2030 & 2050	Alternative calculations of pre-tax impairment/reversal (-) in 2021 (NOK '000)	
		Alternative calculations of pre-tax impairment/reversal (-) in 2021 (NOK '000)	Increase/ decrease (-) of pre-tax impairment 2021 (NOK '000)
Net zero emissions by 2050	Oil 36 - 24 \$/bbl, Gas 29 - 27 pence/therm	169 434	533 199
Sustainable development	Oil 56 - 50 \$/bbl, Gas 32 - 34 pence/therm	-321 688	42 077
Announced pledges	Oil 67 - 64 \$/bbl, Gas 49 - 49 pence/therm	-570 548	-206 784
Stated policies	Oil 77 - 88 \$/bbl, Gas 57 - 62 pence/therm	-730 397	-366 632

The Net zero scenario is the only scenario that will result in significant worse result than the current base case for OKEA's portfolio. The impairment figure in the Net zero case is mainly related to fixed asset values at Yme CGU which is partly offset in changes to deferred tax, and impairment of technical goodwill at the Draugen CGU. The reversal indicated in the Stated policies is capped at previous impaired fixed asset value of the Yme CGU. The analysis performed indicates the risk of any stranded assets in OKEA's portfolio is quite

Bilde 3 2021 Sensitivitetsanalyse fra OKEA ASA årsrapport. <https://www.okea.no/wp-content/uploads/2022/04/okea-annual-report-2021.pdf> s. 72

Aker Biomarine ASA skriver at de har tatt hensyn til endring i karbonprising i nedskrivningstester, men det er ikke kvantifisert (Aker Biomarine ASA, 2022, s. 68). I tillegg er det to foretak som skriver at de har hensyntatt klima i vurdering av bruksverdi, uten at dette er kvantifisert. Mange av foretakene som hadde nedskrivninger begrunnet nedskrivningene med endringer i markedet og prisen på olje og gass. Klima kan altså være hensyntatt uten at det skrives direkte, men at det tas inn i vurderingen av endring i markedet og prising.

Fem av foretakene som skrev at det var risiko for nedskrivninger og strandede eiendeler i TCFD-rapporten hadde ikke gjennomført nedskrivninger i 2021. Det fremgikk heller ikke klart om det var gjennomført nedskrivningstester. Ett av foretakene hadde gjennomført

nedskrivninger, men det fremkom ikke hvorfor det var foretatt nedskrivninger. Beløpet som var nedskrevet, var dessuten vært lavt.

5.1.4.2 Levetid

Et foretak skal gjennomgå levetiden til en eiendel minst ved slutten av hver rapporteringsperiode jf. IAS 16 nr. 51.

Analysen av de finansielle rapportene viste at det var fire foretak som hadde gjort endringer på levetid i 2021. På tre av disse hadde levetiden økt med henholdsvis fem og ti år. Ett av foretakene har redusert levetiden med ett år. For resterende foretak sto det enten at det ikke var endret levetid på varige driftsmidler, eller så fremgikk det ikke tydelig i notene. Mange hadde spesifisert i notene hvilke intervall for avskrivning som ble brukt i 2020 og 2021. Det var ingen endring i intervallene, men endringer innenfor intervallene kan ha skjedd uten at det er mulig å lese ut fra notene. Flere spesifiserte at levetiden ble gjennomgått på hver balansedag og ble endret hvis de fant vesentlig forskjell fra tidligere estimat, men det var ikke skrevet om slike endringer var gjort i løpet av rapporteringsperioden.

Eksempelvis skrev Wilh. Wilhelmsen ASA, som vi så hadde tydelig klimamål, dette om levetiden:

Properties:	10-50 years
Vessels:	25 years
Other tangible assets:	3-10 years

Each component of a tangible asset which is significant for the total cost of the item will be depreciated separately. Components with similar useful lives will be included in a single component.

The estimated residual value and expected useful life of long-lived assets are reviewed at each balance sheet date, and where they differ significantly from previous estimates, depreciation charges will be changed accordingly going forward.

Bilde 4 Wilh. Wilhelmsen Holding ASA rapportering om levetiden på eiendelene.

<https://www.wilhelmsen.com/globalassets/investor-relations/annual-report/wwh-annual-report-2021.pdf>, s. 44

Ett foretak har skrevet at klimaendringene ikke har medført endring i levetiden. Levetiden blir omtalt under estimatusikkerhet i flere foretak. Vi kommer nærmere inn på dette senere.

5.1.4.3 Restverdi

Et foretak skal gjennomgå restverdien til en eiendel minst ved avslutningen av hver rapporteringsperiode jf. IAS 16 nr. 51.

To foretak har hatt endringer i restverdien i 2021, mens 25 stykker har ikke gjort slike endringer. Disse to foretakene hadde også gjort endringer i levetiden. Foretaket som reduserte levetiden med ett år hadde økt restverdien på eiendelene. Noen foretak hadde spesifisert i anleggsnoten eller prinsippnoten at det ikke var endringer i restverdien. I flere finansielle rapporter kom det ikke tydelig frem om det var gjort endringer, kun gitt informasjon om at restverdien gjennomgås ved slutten av hver rapporteringsperiode.

5.1.4.4 Strandede eiendeler

Ingen av foretakene som var med i analysen hadde identifisert strandede eiendeler. Det var videre mange foretak som ikke nevnte strandede eiendeler i den finansielle rapporten eller i bærekraftsrapporten.

Det var totalt ti foretak som nevner strandede eiendeler. Av disse var det to som kun nevnte det i bærekraftsrapporten. Åtte foretak hadde vurdert om det var strandede eiendeler i den finansielle rapporten. Ett av foretakene har satt opp en analyse som viser at det er begrenset risiko for at eiendeler er strandede. Dette var Okea ASA, og er samme analyse som vi viser i avsnittet om nedskrivninger, s. 81 i denne oppgaven. Det er totalt 17 foretak som ikke nevner noe om strandede eiendeler i rapportene.

5.1.4.5 Estimatusikkerhet

Etter IAS 1 skal et foretak opplyse om usikkerheter knyttet til estimater i note jf. IAS 1 nr. 125-126. Foretak skal rapportere om estimatusikkerhet på en slik måte at brukeren får en forståelse av de vurderingene som er gjort.

Det er 13 foretak som opplyser om at klimarisiko er tatt inn i vurderingen av estimatusikkerhet. 14 foretak nevnte ikke klimarisiko som en faktor som påvirker estimatusikkerhet. Av de som inkluderer klimarisiko som en faktor for estimatusikkerhet er det stor variasjon i omfanget av opplysninger og hvordan det blir presentert. Noen skrev at

det foreligger estimatusikkerhet i forhold til klima, men nevner kun en eller to faktorer som er hensyntatt. Andre hadde lengre redegjørelser om estimatusikkerheten.

Det er hovedsakelig nedskrivninger, avskrivninger og restverdi som nevnes i forbindelse med klima og estimatusikkerhet. Hvordan dette er hensyntatt i utarbeidelse av estimatene er det derimot få som redegjør for.

Det var noen få foretak som hadde informative beskrivelser av estimatusikkerhet knyttet til klima i den finansielle rapporten. Equinor ASA skriver at klimaendringene er lagt inn som komponent i deres estimater på fremtidige kontantstrømmer, og at det foreligger usikkerhet om klimaendringenes påvirkning. Her er to utdrag av det foretaket skriver om klima og estimatusikkerhet:

Virkning på estimatusikkerhet

Effektene av initiativene for å begrense klimaendringer og den potensielle effekten av det grønne skiftet er relevante for noen av de økonomiske forutsetningene i våre estimater av fremtidig kontantstrøm. Konsekvensene av utviklingen i slike initiativ, og i hvilken grad Equinors drift vil bli påvirket av dem, er kilder til usikkerhet. Å estimere global energijetterspørsel og råvarepriser frem mot 2050 er en utfordrende oppgave, som innebærer å vurdere fremtidig utvikling i tilbud og etterspørsel, teknologiendring, beskatning, avgifter på utslipp, produksjonsgrenser og andre viktige faktorer. Forutsetningene kan endres, noe som kan resultere i andre utfall enn de nåværende anslåtte scenariene. Dette kan resultere i betydelige endringer i regnskapsestimater, som økonomisk utnyttbar levetid (påvirker avskrivningsperiode og tidspunkt for utrangering av eiendeler) og bruksverdberegninger (påvirker vurderinger av verdifall).

Bilde 5 Utdrag fra Equinors rapportering om estimatusikkerhet vedrørende klima 2021.

<https://cdn.equinor.com/files/h61q9gi9/global/7661d5fdc8bb5a07cf93fc42a21b796e4ae61c5e.pdf?equinor-2021-aarsrapport.pdf> s. 203

CO₂-relaterte kostnader

Equinor forventer at kostnadene for klimagassutslipp vil øke fra dagens nivå og få større geografisk utbredelse enn i dag. En global avgift på CO₂-utslipp vil ha negativ innvirkning på verdsettelsen av Equinors olje og gass eiendeler, men denne risikoen reduseres av Equinors interne karbonpris brukt på alle potensielle nye prosjekter og investeringer, for tiden satt til 58 USD/tonn og økende mot 100 USD/tonn innen år 2030, for deretter å ligge flatt. Som sådan er klimahensyn en del av investeringsbeslutningene i samsvar med Equinor's strategi og forpliktelser knyttet til det grønne skiftet.

Klimahensyn inngår i nedskrivningsberegningene direkte ved å estimere CO₂-avgiftene i kontantstrømmene. Indirekte er også forventet effekt av klimaendringer inkludert i de estimerte råvareprisene der tilbud og etterspørsel vurderes. CO₂-prisene har også effekt på estimerte produksjonsprofiler og økonomisk avslutning på prosjektene.

Bilde 6 Utdrag fra Equinors rapportering om estimatusikkerhet vedrørende klima 2021.

<https://cdn.equinor.com/files/h61q9gi9/global/7661d5fdc8bb5a07cf93fc42a21b796e4ae61c5e.pdf?equinor-2021-aarsrapport.pdf> s. 203

Levetid og bruksverdi ble rapportert som forhold som påvirker foretaket. De skrev om ulike måter klima kan påvirke estimater, og at de har gjennomført scenarioanalyser for å utarbeide estimatene. Det kommer tydelig frem for brukeren at det er komplekse forhold, og at foretaket har inkludert klima i sine vurderinger av mulige nedskrivningsbehov.

Yara ASA forklarte begrepene overgangsrisiko og fysisk risiko i note om estimatusikkerhet, og hvilke områder de tror klima kommer til å påvirke foretaket mest fremover. Foretaket skrev videre:

Climate risks may result in material adjustments to the carrying amounts of assets and liabilities as a result of, among other things, future re-assessment of useful lives of tangible and intangible assets, changed assumptions used as basis for impairment testing of such assets, changes to environmental and decommission provisions, and changes to cost of capital. Significant judgment may be needed to estimate such adjustments. As of year-end 2021, any current and future financial impact to Yara of climate risks and opportunities are highly uncertain. (Yara, 2022, s. 137).

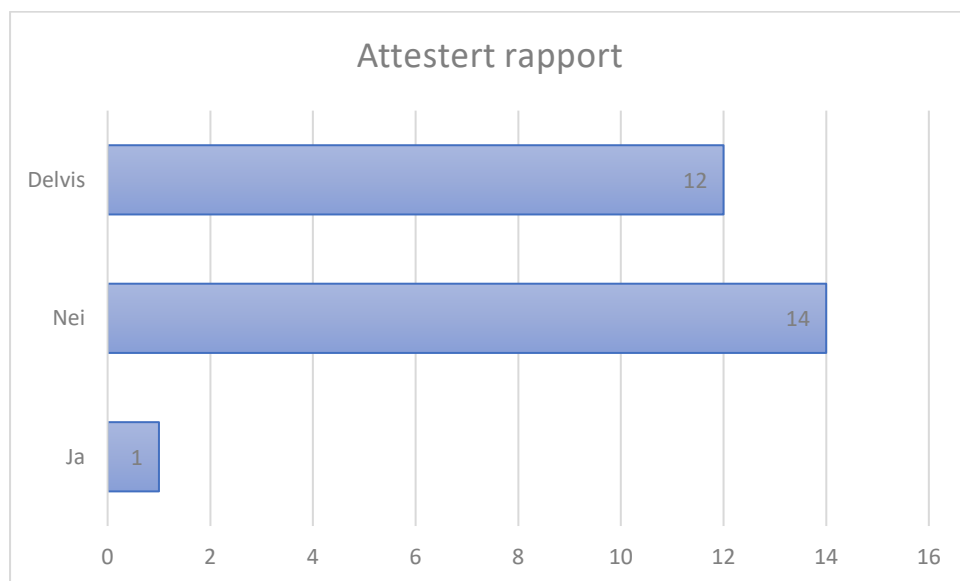
Foretaket rapporterte også noe om hvordan de har hensyntatt klima i nedskrivningsvurderingene, og at de ikke har gjennomført nedskrivninger. Foretaket viser brukerne hvordan foretaket kan påvirkes og hvilke vurderinger som er tatt.

PGS ASA har god rapportering om klimarisiko, og viser hvilke to ulike scenarier de har vurdert ved utarbeidelse av estimatet (PGS, 2022, s. 72). De tydeliggjør hvilke vurderinger de hadde gjort, og hadde foretatt nedskrivninger grunnet klimarelaterte forhold slik utdraget av rapporteringen under delkapittel "nedskrivninger" viser.

Noen foretak har rapportert at det foreligger estimatusikkerhet som følge av klimaendringer, eller at klimarisiko er en faktor som påvirker estimatusikkerheten også på andre områder enn driftsmidler. Det er flere av disse som ikke har redegjort for hvordan dette kan påvirke foretaket eller om det faktisk er hensyntatt i regnskapsestimatene. Det er få som har kommentert hvordan klima kan ha effekt på estimatusikkerheten.

5.1.4.6 Attesting

Diagram 4 Attesterte rapporter

Ett av foretakene har fått TCFD-rapporteringen attestert med moderat sikkerhet. Det er 14 foretak som ikke har attesting av bærekraftsinformasjon. De tolv foretakene som vi har klassifisert som delvis er foretak som har fått deler av bærekraftsrapporten attestert, men ikke TCFD-rapporten. Åtte av disse har attesting med moderat sikkerhet på GRI.

5.2 Diskusjon dokumentanalyse

5.2.1 Nedskrivninger

Som tidligere nevnt skal foretakene ved hver balansedag vurdere om det foreligger indikasjon på verdifall. Hvis slike indikasjoner foreligger, skal foretaket gjennomføre en nedskrivningstest.

Vår gjennomgang viste at mange av foretakene har gjennomført nedskrivninger, men at de fleste begrunnet dette i andre forhold enn klima. Dette til tross for at foretakene hadde beskrevet mange ulike type klimarisikoer som kunne ha finansielle konsekvenser for foretaket. Generelt var det mangel på informasjon i rapportene om hva som var lagt til grunn i nedskrivningstestene, og hvilke forutsetninger de hadde bygget på. Det var kun to foretak som rapporterte at klima var årsaken til at det var foretatt nedskrivning. Tre andre foretak har nevnt klima og kommentert at dette er hensyntatt i vurdering av nedskrivninger.

Det var flere foretak som rapporterte at det var risiko for verdifall og strandede eiendeler grunnet klima i bærekraftsrapporten. Dette var spesielt knyttet til teknologiske og regulatoriske endringer. Kun ett av foretakene som rapporterte at eiendeler kan miste verdi, har faktisk gjennomført nedskrivninger. Det er bemerkelsesverdig at foretakene går så direkte inn på dette i bærekraftsrapporten, men ikke nevner forholdet som en nedskrivningsindikator som er vurdert eller hensyntatt i foretakets nedskrivningsvurderinger. For brukeren av regnskapet er det vanskelig å forstå hvordan dette faktisk påvirker foretaket finansielt.

Hele 17 foretak har vurdert økt karbonprising som en risiko for foretaket. Karbonprising vil ha direkte effekt på foretakenes utgående kontantstrøm, og dermed ha effekt på eiendelens bruksverdi. Totalt er det tre foretak som skriver at dette er hensyntatt i nedskrivningstestene, og kun to har utarbeidet en sensitivitetsanalyse. Dette tyder på at foretakene ikke bruker samme forutsetninger i det finansielle regnskapet som i sine vurderinger i bærekraftsrapporten.

Flere foretak har nevnt at markedsmessige endringer er årsaken til nedskrivninger. Dette kan være grunnet klima, men det gis ikke nærmere informasjon om det. Brukerne av regnskapet får altså ingen detaljert forklaring på hvorfor nedskrivningene er gjennomført, og man ser ingen klar konsistens mellom bærekraftsrapporten og den finansielle rapporten.

Vi nevnte i metodekapittelet at vi er opptatt av å se etter eventuelle sjangerbrudd, som er brudd på forventningene vi har knyttet til den bestemte sjangeren. IAS 1 nr. 129 krever at foretak skal gi opplysninger som bidrar til at brukeren kan forstå vurderinger som er lagt til grunn og de estimatusikkerhetene som foreligger. I vår gjennomgang ser vi at to foretak har oppgitt hvor sensitiv nedskrivningstesten er for endringer i klimarelaterte forhold. Dette er et klart sjangerbrudd. Etter å ha lest bærekraftsrapportene fremsto det for oss som at klima var noe som vil eller kan påvirke foretakene betydelig fremover. Basert på dette burde man kunne forvente at foretakene rapporterer om sensitivitetene knyttet til estimer som påvirkes av klima.

Det kan være at foretakenes vurdering av nedskrivninger er korrekte og basert på detaljerte vurderinger og tester. Mangelen er at informasjonen som er tilgjengelig om nedskrivningstestene ikke kommer godt nok frem i den finansielle rapporten. Når foretakene

rapporterer på mange risikoer som kan ha vesentlig reduksjon i inngående kontantstrømmer og vesentlig økning i utgående kontantstrømmer, kan det tyde på behov for nedskrivning. Når det ikke er gitt nærmere informasjon om dette i finansregnskapet, blir det vanskelig for brukerne å forstå hva foretakets vurderinger er bygget på.

Indikasjoner på nedskrivningsbehov kan hentes fra scenarioanalysene. Analysene skal vise hvordan foretaket blir påvirket av klimarisikoer frem i tid og bidra til å se risikoene i et større bilde. Scenarioanalysen er en vesentlig del i TCFD-rammeverket. Til tross for dette var det kun ni av 27 foretak som har inkludert scenarioanalysen i bærekraftsrapporten. Dette indikerer at foretakene ikke fullt ut har fulgt TCFD. Det er også mange foretak som ikke har brukt en modell for scenarioanalysen, kun 14 av 27 foretak. Dette indikerer at foretakene selv har utarbeidet forutsetningene for scenarioene og har brukt en del skjønn. Dette kan være positivt gjennom at profesjonelt skjønn kan bidra til en økt tilpasning til det enkelte foretak, men det kan også være en risiko knyttet til nøytraliteten og redusert sammenlignbarhet mellom foretakene. I scenarioanalysen kan viktige indikatorer for nedskrivningsbehov bli identifisert, og bidra til viktig informasjon for brukerne av rapportene.

Vi valgte å undersøke foretak som rapporterer etter TCFD fordi vi antok at disse hadde et større fokus på klimarisiko ved utarbeidelse av den finansielle rapporten. Vår undersøkelse viser imidlertid at foretakene ikke har spesielt gode beskrivelser av klimarisiko når det kommer til nedskrivningsvurderinger. Brukeren kan ha et større informasjonsbehov enn det foretakene faktisk har gitt i sine rapporter. Samtidig kan det være at disse foretakene har bedre beskrivelser enn de som ikke rapporterer etter TCFD. Dette har vi ikke noe bevis for, men kan være interessant å undersøke i videre studier.

Foretakene som er analysert, er i bransjer som typisk kan anses å være eksponert for klimarisiko og har eiendeler som kan anses å bli strandede. Til tross for dette var det ikke noen av foretakene som hadde identifisert strandede eiendeler og kun 10 av 27 som nevner det i rapporten. Basert på hvor mye fokus det har vært på dette fra Finanstilsynets side er det bemerkelsesverdig at det ikke gis mer informasjon om dette i rapportene.

5.2.2 Levetid

Alle foretakene har rapportert at de har mål om å bli klimanøytrale om relativt få år. Vi ser likevel at det kun er fire foretak som har endret levetiden på driftsmidlene, og at tre av disse har økt levetiden. Mange av foretakene vi har analysert driver i bransjer med mye utslipp av klimagasser, og flere anses å være "klimaverstinger". Vi hadde forventet at klimarisiko ville medført en redusert levetid for enkelte grupper av eiendeler.

I TCFD rapportene hadde svært mange foretak identifisert ekstremvær som en fysisk risiko. Dette kan medføre økt slitasje og skader på eiendeler. Et foretak skal ta hensyn til forventet fysisk slitasje og teknisk ukurans ved vurdering av levetiden jf. IAS 36 nr. 56. Når 23 av foretakene vurderer ekstremvær som en risiko, men kun ett reduserer levetiden, gir det en indikasjon på at økt slitasje grunnet klima ikke er hensyntatt i vurderingene. Notene skal bidra til at brukerne skal få en forståelse av hvordan regnskapet er utarbeidet, men i mange foretak gis det ikke tilstrekkelig informasjon.

Vår gjennomgang viser at det var flere forhold i bærekraftsrapporten som kan medføre endret levetid på driftsmidlene. Eksempler på dette var regulering rundt produktene foretakene selger, endret regulering for olje og gass, ny teknologi og endret etterspørsel. Noteopplysningene om levetiden sier derimot svært lite om hvordan disse risikoene faktisk er hensyntatt, eller vurderingene som er tatt om levetiden.

5.2.3 Restverdi og avskrivningsmetode

Det gis lite informasjon i de finansielle rapportene om avskrivningsmetode og restverdi. Vi fant ingen endring i avskrivningsmetode hos foretakene, og kun to hadde endret restverdi. Dette til tross for at markedsendringer og teknologiske endringer er identifisert som en risiko i flere foretak. Teknologiske endringer kan medføre at eiendeler ikke lenger kan selges til den prisen man først antok.

En mulig årsak til at det er lite endringer i restverdier er at foretakene har planer om å bruke eiendelen til den ikke lenger kan brukes. For foretakene som har virksomhet innenfor olje og gass har prisene også økt betraktelig i 2021 og 2022. Dette kan ha hatt effekt i foretakets vurdering av restverdi.

Det var ingen funn på endring i avskrivningsmetode, selv om IAS 16 sier at avskrivningsmetoden skal gjenspeile hvordan eiendelens fremtidige økonomiske fordeler forventes å bli brukt av foretaket jf. IAS 60. Foretakene har nevnt at klima kan påvirke etterspørselen av foretakenes produkter og prisene på produktene. Nye teknologiske endringer og mer bruk av fornybar energi er også risikoer som tas opp. Dette er forhold som kan medføre lavere inntjening frem i tid og dermed endre hvordan fremtidig økonomiske fordeler tilflyter foretaket. Det var ingen tydelige vurderinger rundt dette i de finansielle rapportene.

5.2.4 Estimatusikkerhet

Det var 13 som nevnte klimarisiko i vurderingen om estimatusikkerhet. Nedskrivninger var den regnskapsmessige problemstillingen knyttet til klima det var mest rapportering på i noten om estimatusikkerhet. Videre ble avskrivninger nevnt av flere foretak. At det var så stor andel av foretakene som ikke nevnte at klimarisiko påvirker eller medfører estimatusikkerhet var overraskende. Alle foretakene nevnte klimarisikoer i bærekraftsrapportene som en faktor som påvirker deres virksomhet.

Av de foretakene som nevnte at klimarisiko medfører estimatusikkerhet, eller som en faktor som påvirker estimatusikkerheten, var det få som viste til at det hadde en påvirkning på den finansielle rapporten. IAS 1 nr. 125-126 krever at foretak skal opplyse om estimatusikkerhet. Alle foretakene har trukket frem klimarisiko som en usikkerhetsfaktor eller risiko som kan påvirke foretakene i bærekraftsrapporten, og dette burde også vært presentert i notene i den finansielle rapporten.

Det regulatoriske landskapet vedrørende klima og bærekraft er svært usikkert, og dette fremkommer også i bærekraftsrapportene. Når det oppgis risikoer i bærekraftsrapporten burde disse også bli reflektert eller nevnt i den finansielle rapporten som en mulig kilde til estimatusikkerhet.

Klima er et område som vil påvirke alle foretak direkte eller indirekte i årene fremover. Det er stor usikkerhet om hvordan dette vil treffe samfunnet. At det er så mangelfulle beskrivelser av estimatusikkerheten i foretakenes finansielle rapporter er overraskende, og en indikasjon på manglende konsistens i rapporteringen.

5.2.5 Kvalitetskrav

For at brukerne skal få en grunnleggende forståelse av de økonomiske forholdene må informasjonen som gis i finansregnskapet være komplett. Spørsmålet er om informasjonen kan anses å være komplett når det er tydelige forskjeller mellom informasjonen i den finansielle rapporten og i bærekraftsrapporten. I alle foretakene som er analysert er det rapportert at foretaket kan bli påvirket av klima. Denne informasjonen er i hovedsak gitt i bærekraftsrapporten og ikke i den finansielle rapporten. Foretakene operer i bransjer og på steder som er utsatt for både fysisk risiko og overgangsrisiko. Det er bemerkelsesverdig at det ikke rapporteres mer om dette i notene til regnskapet. Man kan stille spørsmål ved om rapporteringen er komplett når så få foretak har kvantifisert risikoene eller utarbeidet sensitivitetsanalyser.

Informasjonen i den finansielle rapporten skal også være nøytral. Det blir skrevet om klimarisikoer i bærekraftsrapporten, men ikke nevnt i noteopplysningene. I flere foretak nevnes ikke klima i note om estimatutsikkerhet, varige driftsmidler eller nedskrivninger. Vi stiller spørsmål ved nøytraliteten i rapporteringen. Den manglende konsistensen kan indikere at foretakene viser et mer positivt bilde i den finansielle rapporten enn i bærekraftsrapporten.

Rettidighet er viktig for brukerne av regnskapet. Etter vår gjennomgang er vi kritiske til om informasjonen om klimarisiko kommer tidsnok. I dag ser vi at klimaendringene skjer raskt. Sommeren 2022 var det ekstremtørke i store deler av verden, det var branner og mye tyder på at det kommer raske og strenge reguleringer fra EU fremover. Det er en risiko for at de finansielle effektene av dette ikke kommer med i regnskapet før de faktisk er realisert, fordi foretakene ikke evner å innarbeide klimarisikoen i de regnskapsmessige vurderingene i tide. Identifisering av klimarisiko i bærekraftsrapporten har bedret seg, men det ser ikke ut som at dette i tilstrekkelig grad har blitt videreført til den finansielle rapporten.

At det kun var ett av foretakene som hadde attestering på TCFD-rapporteringen er bemerkelsesverdig. Det betyr at informasjon i bærekraftsrapporten ikke er kvalitetssikret av en ekstern part. Attestasjon av TCFD-rapporten kunne bidratt til en bedre konsistens mellom bærekraftsrapporten og den finansielle rapporten, fordi den som attesterer hadde vurdert om forutsetningene og dataene var lik i de ulike rapportene. Dette gjelder spesielt i de tilfellene ekstern revisor både attesterer bærekraftsrapporten og den finansielle rapporten.

Majoriteten av de som har fått bærekraftsinformasjonen attestert har moderat sikkerhet på attestasjonen. Vi mener at attestasjon med lavere sikkerhet også kan bidra til å øke tro gjengivelse i rapporteringen.

6. Konklusjon

I denne oppgaven har vi forsøkt å få svar på følgende problemstilling:

Hvordan er konsistensen mellom det som rapporteres i bærekraftsrapportering og det som rapporteres om driftsmidler i den finansielle rapporteringen?

Basert på svarene til informantene og det vi lest i årsrapportene er det vesentlige mangler i konsistensen mellom bærekraftsrapporten og den finansielle rapporten. I den finansielle rapporten er det ikke synlig at klimarisikoene som er identifisert i bærekraftsrapporten er hensyntatt i vurdering av nedskrivninger, avskrivningstid, restverdi og avskrivningsmetode. Det er mye informasjon i bærekraftsrapporten om klimarisikoer som kan indikere at klima kan ha finansielle konsekvenser, men som ikke er nevnt i noteopplysningene i den finansielle rapporten. Vi hadde forventet at disse risikoene også ble tatt med inn i den finansielle rapporteringen, eksempelvis at eiendeler har en redusert levetid eller verdi. Det er bemerkelsesverdig at finansielle konsekvenser av klima i så liten grad kommer frem i den finansielle rapporten. Vi ser likevel at enkelte foretak har begynt å ta inn flere av risikoene i den finansielle rapporten, og har gode beskrivelser på hvilke usikkerheter det ligger rundt klima. Det totale inntrykket etter gjennomgangen viser likevel at det er store mangler i konsistensen mellom bærekraftsrapporten og den finansielle rapporten.

Det var ingen av foretakene som hadde identifisert strandede eiendeler. At kun 10 av 27 foretak nevner strandede eiendeler kan indikere at det er mangler på informasjon om klima i den finansielle rapporten.

Vi kan bekrefte at mengden informasjon i bærekraftsrapportene generelt er omfattende, slik informantene også uttrykte under intervjuene. Informasjonen var derimot ikke alltid så brukervennlig. Det var vanskelig å finne den informasjonen som var vesentlig og relevant når omfanget var stort. I de fleste rapportene vi analyserte var det vanskelig for brukeren å finne kvantifiserbar informasjon om hvordan klima påvirker foretaket. Det er også bemerkelsesverdig at så få av foretakene hadde en attestert bærekraftsrapport. Det var kun ett foretak som fikk TCFD rapporteringen attestert. Det betyr at det som rapporteres mangler en uavhengig vurdering av tredjepart. Attesting kunne bidratt til en mer konsistens bruk av forutsetninger i de to rapportene.

De forskningsspørsmål som vi har brukt gjennom oppgaven for å besvare problemstillingen er følgende:

Hvilke identifiserte risikoer i bærekraftsrapporten er hensyntatt ved vurdering av nedskrivningsbehov vedrørende varige driftsmidler?

I flere foretak kom det ikke tydelig frem hvilke klimaforhold som er hensyntatt i nedskrivningsvurderingene, men økt karbonprising går igjen hos flere. Øvrige risikoer er det vanskelig å svare ut. Klima er nevnt generelt som en risiko, men få foretak går dypere inn på hvilke deler av klimarisikoen som kan påvirke driftsmidlene. Det er mange ulike klimarisikoer som blir tatt opp i bærekraftsrapporten, men som det ikke er spor av i noteopplysningene i den finansielle rapporten. Det er derfor vanskelig å se om det er hensyntatt ved vurdering av nedskrivningsbehov.

Av de 27 foretakenes årsrapporter var det kun to som det tydelig kom frem at klima var årsakene til nedskrivning, samtidig som tilnærmet alle tar opp vesentlige klimarisikoer i bærekraftsrapportene.

I de foretakene som hadde tatt hensyn til klima i nedskrivningene eller nevnt klima var det karbonprising som gikk igjen hos flest foretak. Dette er ikke overraskende. Avgiftene er relativt håndfaste og enklere å gjøre estimer på enn andre klimarelaterte forhold, som eksempelvis økt havnivå og endret kundeadferd.

Hvordan er konsistensen mellom sensitivitetsanalyser som er brukt i nedskrivningstester av driftsmidler og scenarioanalysene i TCFD rapporteringen?

I undersøkelsen har vi sett at det er få foretak som har utarbeidet en scenarioanalyse hvor brukerne av regnskapet får informasjon om input og forutsetninger som er lagt til grunn. Videre er det få foretak som har utarbeidet sensitivitetsanalyser som tar inn klimarelaterte forhold. Informasjonen om input og forutsetninger er svært begrenset i den finansielle rapporten, og det er kun et fåtall foretak som har god rapportering om input i analysene. Informantene mente også at det er svak konsistens mellom forutsetninger i den finansielle rapporten og bærekraftsrapporten, og at det generelt var bedre informasjon om input i bærekraftsrapporten.

Det er vanskelig å gi en konklusjon på forskningsspørsmålet når det er gitt så lite informasjon som i rapportene vi har gjennomgått. Basert på intervjuene og dokumentanalysene kan det likevel se ut som konsistensen har mangler.

Hvordan er klima hensyntatt i vurderinger av avskrivningstid, avskrivningsmetode og restverdi?

I vår gjennomgang har vi sett at alle foretakene har klare mål på fremtidig utslipp. De fleste har mål om å være klimanøytrale eller å ha nullutslipp innen 2050. Det er 27 år til.

Foretakene har altså relativt kort tid på å gjøre drastiske reduksjoner i sine utslipp. Til tross for dette har kun ett foretak redusert levetiden på driftsmidlene. Det er også svært begrenset informasjon om hvilke vurderinger foretakene har gjort når det kommer til levetiden. Det betyr også at det er vanskelig å se hvordan klima er hensyntatt i vurderingen av avskrivninger.

I foretakene hvor levetiden var endret var det kun ett foretak som kommenterte at klima var årsaken til endringen. Det er hovedsakelig miljømessige reguleringer og krav som er årsaken til dette.

Det er likevel noen foretak som har opplyst om at det foreligger estimatusikkerhet knyttet til avskrivninger, og flere nevner klima som en faktor som påvirker estimatusikkerheten. Vi klarer fortsatt ikke å se hvordan klima er hensyntatt basert på dette, men det øker brukerens kunnskap om at dette er et usikkerhetsmoment man må tenke på.

Foretakene har en vei å gå for å øke konsistensen mellom bærekraftsrapporten og den finansielle rapporten og vi håper at de nye kravene i CSRD kommer bidra positivt inn i denne utviklingen.

6.1 Implikasjoner

6.1.2 Praktiske implikasjoner

Klimarisiko og hvordan foretak påvirker klima har allerede begynt å få større oppmerksomhet, og det er viktig for samfunnet at foretakene tar ansvar og bidrar til den omstilling som må til. Nye rapporteringskrav vil gi en vesentlig økt åpenhet rundt foretakets utslipp, påvirkning på natur og miljø og andre bærekraftsområder, samt hvordan klima påvirker foretaket.

Det er generelt et stort forbedringspotensial i konsistensen mellom informasjonen i bærekraftsrapporten og den finansielle rapporten. Dette er noe som vi tar med oss videre, men vi også håper at leserne av denne oppgaven tar med seg som lærdom.

Forbedringspotensialet ligger ikke kun hos foretakene, men også på revisor. Når revisor skal begynne å attestere på bærekraftsrapportene mener vi at de også må vurdere konsistensen mellom de to rapportene revisor skal attestere. Den enkelte rapporten bør ikke bare vurderes selvstendig, men sees i sammenheng med hva som rapporteres i den andre.

Vi tror at de nye kravene som kommer kan være nødvendige for å få til de forbedringer som trengs i rapporteringen og bidra til en økt konsistens.

Denne oppgaven kan bidra til å sette søkelys på konsistensen i rapporteringen og øke bevisstheten rundt de manglene som er identifisert i dokumentanalysen. De forskjellige avdelingene i foretakene må jobbe sammen på tvers og dele informasjon for å få til en fullstendig rapportering. Det er viktig med en bedre forståelse av klimarisikoenes påvirkning gjennom hele foretaket. Dette vil bli enda viktigere i tiden som kommer, med økt reguleringer og fysiske effekter av klimaendringene. Vi mener at denne oppgaven bidrar til å vise behovet for å øke forståelsen hos både regnskapsprodusenter, revisor og brukere av regnskapet.

Informantene i oppgaven har også bidratt til viktig kunnskap. De ser hvor utfordringene ligger og har bidratt med sin kompetanse, som har økt vår forståelse av temaet betraktelig. Det er tydelig at dette tema er noe som er satt høyt opp på prioritetslisten hos informantene. En konsekvens av utfordringene vi ser gjennom Finanstilsynets rapporter om klimarisiko i regnskapet, informantenes meninger og vår dokumentanalyse er behov for mer kunnskap om tema. Flere av informantene nevner at de holder kurs både internt og eksternt på området bærekraft og rapportering. Akademiet for bærekraft er et kursopplegg gjennomført av revisorforeningen som skal øke kunnskapen om bærekraftsrapportering og de nye rapporteringskravene i CSRD. Dette er viktig bidrag for å gjøre revisor i stand til å attestere på et nytt og omfattende sett av standarder. Akademiet er også ment for produsentene av rapporteringen. Etter gjennomføringen av denne oppgaven ser vi helt klart at det er behov for felles kurs som er åpent for flere deler av næringslivet.

6.2 Begrensninger

Bærekraftsrapportering er et omfattende tema som involverer mange aktører i samfunnet. Det er mange foretak som har rapportering, ulike aktører har ulike perspektiver på rapporteringen og ikke minst har man begrenset med tid når man skriver en masteroppgave. Det har derfor vært nødvendig med flere begrensninger i oppgaven. Etter dokumentanalysen har vi ikke intervjuet personer som utarbeider rapportene som vi har analysert. De har ikke fått mulighet til å forklare eller beskrive hvordan de har utarbeidet disse rapportene. Våre konklusjoner er dermed kun basert på det vi har lest i foretakets rapporter. Å intervju de rapporteringspliktige ville også gitt oss et bedre bilde på hvilke utfordringer foretakene har når de skal kvantifisere og estimere hvordan klima vil påvirke varige driftsmidler.

Vi har også begrenset dokumentanalysene ved å kun analysere TCFD-rapportene og notene med informasjon som vedrører driftsmidlene. Sistnevnte innebærer at vi har analysert notene om varige driftsmidler, nedskrivninger, prinsippnoter og note om estimatusikkerhet. Hvis foretakene har rapportert mye om klimarisikoer andre steder i årsrapporten kan det være forhold som ikke har kommet med i analysen.

Klimarisiko kan også påvirke andre regnskapslinjer i den finansielle rapporten enn varige driftsmidler og nedskrivninger. Dette kan eksempelvis være verdien på immaterielle eiendeler og fortsatt drift vurderinger. Banker er også et eksempel på foretak som vil bli påvirket. Hvordan kundene driver sin virksomhet vil påvirke om de gir såkalte "grønne lån" med lavere rente, eller om kundene får en høyere rente. Dette vil følgelig påvirke netto renteinntekter til banken. Vi har ikke vurdert slike forhold i vår oppgave.

Utvalgskriteriene til foretakene som er med i dokumentanalysen er også en begrensning. Vi har kun sett på foretak som er børsnoterte foretak som rapporterer etter IFRS, og rapportert etter fullt eller delvis TCFD-rammeverket. Vi har altså utelukket mange foretak fra analysen. Konklusjonen i oppgaven er derfor ikke overførbart på en større populasjon.

6.3 Forslag til videre forskning

Bærekraftsrapportering og klimarisiko i den finansielle rapporten er et relativt nytt område for både brukere og rapporteringspliktige. Det vil derfor være behov for mer forskning på området.

Basert på at det var lite informasjon i årsrapportene om input som er brukt i scenarioanalysene er et forslag på videre forskning å gå mer i dybde hos noen av foretakene. Dette kan eksempelvis skje gjennom observasjon og dybdeintervjuer ute hos foretakene. Gjennom intervjuer med ansatte i foretakene som utarbeider disse rapportene kan gi et bedre bilde av faktisk input og eventuelle mangler.

Som nevnt i oppgaven så kommer det nye rapporteringskrav med CSRD og ESRS med virkning for de største foretakene for rapporteringsperioden 2024. Vi anbefaler at en tilsvarende undersøkelse gjennomføres når foretakene har utarbeidet sine første rapporter. Da er det ikke lenger bare anbefalinger, men faktiske krav til hva foretakene skal gjøre. Når alle må vurdere risiko knyttet til klima i bærekraftsrapporten forventes det også at klima får en større rolle i den finansielle rapporten. Å se om konsistensen faktisk blir bedre med kravene vil være en spennende undersøkelse.

En annen avgrensning som vi gjorde i vår oppgave er å kun inkludere foretak som rapporterer etter TCFD. Det kan være sånn at disse foretakene rapportert bedre enn de som ikke har brukt dette rammeverket. Dette vet vi ikke med sikkerhet, og det kan derfor være interessant å inkludere foretak som ikke har rapportert etter TCFD og se hvordan foretakene har hensyntatt klimarisiko i den finansielle rapporten.

Vi spurte informantene om de trodde at foretakene som rapporterer etter TCFD var bedre rustet til de nye kravene i CSRD og ESRSene. Informantene var samstemte om at de trodde at de foretakene var bedre forberedt enn andre som ikke hadde rapportert etter TCFD. Det kan være interessant å undersøke om disse foretakene faktisk rapporterer bedre på ESRS-standardene enn de som ikke har rapportert etter TCFD.

Litteraturliste

Aker Biomarine ASA. (2022). *2021 Aker Biomarine Annual Report*.

<https://www.akerbiomarine.com/hubfs/2021%20Aker%20Biomarine%20Annual%20Report.pdf>

Aker BP ASA. (2022). *Aker BP Annual Report 2021*. <https://akerbp.com/wp-content/uploads/2022/03/aker-bp-annual-report-2021.pdf>

Aker Solutions ASA. (2021). *Climate Risk Review*.

<https://www.akersolutions.com/globalassets/sustainability/tcfd-climate-risk-review-2021.pdf>

Andersen, G. (2019, 31. januar). *Valg av forskningsmetode*. NDLA.

<https://ndla.no/nb/subject:1:9bb7b427-3f5b-4c45-9719-efc509f3d9cc/topic:1:432baee9-5671-47ce-870e-48b8fc3b7a42/topic:1:7d43618f-5198-4b32-9e3f-74c7d73ffb27/resource:1:56937>

Arvesen, N. (2023, 13. mars). Debatt: Selskapets klimamål må være realistisk. *Dagens*

Næringsliv. <https://www.dn.no/innlegg/styreansvar/bedrifter/oslo-bors/selskapets-klimamal-ma-vare-realistisk/2-1-1417629>

Asdal, K., & Reinertsen, H. (2020). *Hvordan gjøre en dokumentanalyse? En praksisorientert metode* (1. utg). Cappelen Damm Akademisk.

Baksaas, K. M., & Stenheim, T. (2020). *Regnskapsteori* (2. utg.). Cappelen Damm Akademisk.

Bjørnslett, S. (u.å). *Hva er IFRS?* Deloitte Norway. Hentet 15. november 2022 fra

<https://www2.deloitte.com/no/no/innsikt/okonomi-og-finans/ifrs/hva-er-ifrs.html>

Blasco, J. L., & King, A. (2017). *The KPMG Survey of Corporate Responsibility Reporting 2017*

(Nr. 10;). <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2017/10/kpmg-survey-of-corporate-responsibility-reporting-2017.pdf>

- Brandt, J. A. (2021). Krav til opplysninger om bærekraft i forbindelse med finansiell rapportering og hvorfor det kan gi komparative fortrinn. *Praktisk økonomi og finans*, 37(2), 140–154. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-2871-2021-02-05>
- Carroll, S., & Hucklesby, M. (2021, 23. juni). *Insights into IFRS 13—Fair value measurement*. Grant Thornton. <https://www.grantthornton.global/en/insights/articles/ifrs-13/>
- CDSB. (2020). *Accounting for climate. Integrating climate-related matters into financial reporting*. CDSB. https://www.cdsb.net/sites/default/files/cdsb_climateaccountingguidance_s_110121.pdf
- de Wergifosse, L. (u.å). What is the Green Asset Ratio and what will it mean for banks? Hentet 3. mai 2023, <https://greenomy.io/blog/green-asset-ratio-what-it-means-for-banks>
- Directive 2013/34/EU. (2013). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0034&from=EN>
- Directive 2014/95/EU. (2014). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0095>
- EFRAG. (2022a, November). *[Draft] ESRS 1 General requirements*. <https://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=%2Fsites%2Fwebpublishing%2FSiteAssets%2F06%2520Draft%2520ESRS%25201%2520General%2520requirements%2520November%25202022.pdf>
- EFRAG. (2022b, November). *[Draft] ESRS E1 Climate change Revised Draft, November 2022*. https://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=%2Fsites%2Fwebpublishing%2FMeeting%20Documents%2F2211141505388508%2FDraft%20ESRS%20E1%20Climate%20Change-141122_.pdf

EFRAG. (2022c, November). *[Draft] ESRS 2 General disclosures*

<https://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=%2Fsites%2Fwebpublishing%2FSiteAssets%2F07.%2520Draft%2520ESRS%25202%2520General%2520disclosures%2520November%25202022.pdf>

elbil24.no. (2021, 14. juli). Forbyr nye fossil-biler fra 2035. *elbil24.no*.

<https://www.elbil24.no/nyheter/forbyr-nye-fossil-biler-fra-2035/74017777>

Europaparlaments- og rådsforordningen (EU) 2019/2088. (2019).

<https://lovdata.no/static/NLX3/32019r2088.pdf>

European Commission. (2017). *Guidelines on non-financial reporting (methodology for reporting non-financial information)*. European Commission. [https://eur-](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017XC0705(01))

[lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017XC0705\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017XC0705(01))

European Commission. (2019). *Guidelines on non-financial reporting: Supplement on reporting climate-related information*. European Commission.

https://ec.europa.eu/finance/docs/policy/190618-climate-related-information-reporting-guidelines_en.pdf

European Commission. (2021). *A European Green Deal*. European Commission.

https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en

European Commission. (u.å). *EU taxonomy for sustainable activities*. Hentet 28. september

fra https://finance.ec.europa.eu/sustainable-finance/tools-and-standards/eu-taxonomy-sustainable-activities_en

Equinor ASA. (2021). *2021 Annual report*.

<https://cdn.equinor.com/files/h61q9gi9/global/83ce4c64e602e203100e1ce2c5de9b2d42ff8192.pdf?equinor-2021-annual-report-and-form-20-f.pdf>

Fadnes, Y. (2021). Klimarisikorapportering – hva, hvordan og hvorfor | Revisjon og Regnskap.

Revisjon og Regnskap, 7–2021, 28–31.

Fallan, E. (2020). Bruk av informasjon fra foretaks miljørapportering til ressursallokerings- og

kontrollformål. I *Aktuelle temaer i regnskap og revisjon* (ss. 243–275). Cappelen

Damm Akademisk/NOASP. <https://doi.org/10.23865/noasp.112.ch9>

Finansdepartementet. (2022, 27. oktober). *Lov om bærekraftig finans vil tre i kraft i 2023*.

Regjeringen.no. <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/lov-om-barekraftig-finans-vil-tre-i-kraft-i-2023/id2940988/>

Finansdepartementet. (2023a, 11. april). Taksonomien for bærekraftig økonomisk aktivitet.

Regjeringen.no. <https://www.regjeringen.no/no/tema/okonomi-og-budsjett/finansmarkedene/taksonomien-for-barekraftig-okonomisk-aktivitet/id2924859/>

Finansdepartementet. (2023b, 28. mars). *Utredning om bærekraftsrapportering overleveres i*

mai. Regjeringen.no. <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/utredning-om-barekraftsrapportering-overleveres-i-mai/id2968831/>

Finanstilsynet. (2015). *Nedskrivningsvurderinger etter IAS 36 Verdifall på eiendeler* (Kontroll med finansiell rapportering). Finanstilsynet.

https://www.finanstilsynet.no/contentassets/cfe56bbb34eb4ef5838ab778c698404a/nedskrivningsvurderinger_etter_ias_36_oppsummering.pdf

Finanstilsynet. (2020). *Kartlegging av foretakenes bærekraftsrapportering*.

https://www.finanstilsynet.no/globalassets/tilsyn/finansiell-rapportering/kartlegging_av_foretakenes_barekraftsrapportering_01092020.pdf

Finanstilsynet. (2021). *Strandede eiendeler i rapporteringen fra noterte foretak* (Tematilsyn).

Finanstilsynet.

<https://www.finanstilsynet.no/contentassets/85a70364d8ec45aeb4fc540ede636070/strandede-eiendeler-i-rapporteringen-fra-noterte-foretak.pdf>

Finanstilsynet. (2022). *Informasjon om klimarelaterte forhold i årsrapportene*. [Temarapport].

Finanstilsynet.

<https://www.finanstilsynet.no/contentassets/bb3c71bd8f414dc19790cbfe67ecbeb7/iinformasjon-om-klimarelaterte-forhold-i-arsrapportene.pdf>

FN-sambandet. (2020, 22. desember). *Parisavtalen*. <https://www.fn.no/om-fn/avtaler/miljoe-og-klima/parisavtalen>

FN-Sambandet. (2021, 28. oktober). *Bærekraftig utvikling*.

<https://www.fn.no/tema/fattigdom/baerekraftig-utvikling>

FN-Sambandet. (2023, 4. april). *FNs bærekraftsmål*. <https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal>

Ghauri, P., Grønhaug, K., & Strange, R. (2020). *Research Methods In Business Studies* (5. utg.).

Cambridge University Press.

Gisle, J. (2022, 14. november). Forordning. I *Store norske leksikon*. <http://snl.no/forordning>

Griffin, P. A., & Myers Jaffe, A. (2018). Are fossil fuel firms informing investors well enough about the risks of climate change? *Journal of Energy & Natural Resources Law*, 36(4), 381–410. <https://doi.org/10.1080/02646811.2018.1502240>

Hansen, T. Y., Vidnes, C. G., Bomann-Lasen, J., Ursin-Smith, V., Berge, T. A., & Kloster-Jensen, H. (2010). *Krav til rapportering om samfunnsansvar*. Finansdepartementet.

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/fin/fma/horingsnotat/krav_til_rapportering_om_samfunnsansvar.pdf

Hinnaland Stendal, L., & Nordgarden, T. Ø. (2015). *Virkelig verdimåling for ikke-finansielle eiendeler i IFRS* [Masteroppgave, Norges Handelshøyskole].

https://openaccess.nhh.no/nhh-xmlui/bitstream/handle/11250/300468/Stendal_Nordgarden.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Höegh Autoliners ASA. (2022). *Höegh Autoliners ASA ESG report 2021*.

Haakenstad, I. B., & Wilter, G. N. (u.å). *Finanstilsynets prioriteringer for finansiell rapportering i 2022*. Deloitte Norway. Hentet 02. april 2023 fra

<https://www2.deloitte.com/no/no/innsikt/okonomi-og-finans/revisjon-regnskap/publikasjoner-regnskap/finanstilsynets-prioriterings-aarsrapport.html>

IASB. (2018). *Conceptual Framework for Financial Reporting*.

<https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/publications/pdf-standards/english/2021/issued/part-a/conceptual-framework-for-financial-reporting.pdf>

IASB. (2007) Internasjonal regnskapsstandard 1 Presentasjon av finansregnskap. IASB.

IASB. (2003) Internasjonal regnskapsstandard 16 Eiendom, anlegg og utstyr. IASB

IASB. (2004) Internasjonal regnskapsstandard 36 Verdifall på eiendeler. IASB

IASB. (2011) Internasjonal standard for finansiell rapportering 13 måling av virkelig verdi.

IASB. IFRIC 1 Endringer i eksisterende stengnings- og rehabiliteringsforpliktelser og tilsvarende forpliktelser. IASB

IFRS. (2020). *Effects of climate-related matters on financial statements*. IFRS.

<https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/supporting-implementation/documents/effects-of-climate-related-matters-on-financial-statements.pdf>

Johannessen, A., Christoffersen, L., & Tufte, P. A. (2020). *Forskningsmetode for økonomisk-administrative fag* (4. utg.). Abstrakt Forlag.

Johansen, C. M, & Toft Sundbye, L. M. (2019, 19. november). *Kvantitative og kvalitative metoder*. NDLA. <https://ndla.no/nb/subject:1:f18ad41e-d9c3-4428-8cb6-5eb852e45082/topic:1:7df2950d-3af9-462e-b27f-cf3df147eaa3/topic:1:f189e9b6-222c-4d31-adc4-d7bc74149e03/resource:f2a118d4-d382-4476-ac4a-8906bba2f736>

Klaveness Combination Carriers ASA. (2022). *Sustainability Report 2021*.

<https://5479070.fs1.hubspotusercontent-na1.net/hubfs/5479070/KCC%20Reports%20and%20Presentations/KCC%20Sustainability%20Report%202021.pdf>

Knudsen, O. F. (u.å). EU-direktiv. I *Store norske leksikon*. Hentet 15. oktober 2022 fra

<http://snl.no/EU-direktiv>

Knudsen, O. F., Julsrud, O., Tvedt, K. A., & Trondal, J. (u.å). EU – Den europeiske union. I *Store norske leksikon*. Hentet 15. oktober 2022 fra <http://snl.no/EU> -

<http://snl.no/EU> - [Den europeiske union](http://snl.no/Den_europeiske_union)

Kvifte, S. S. (2021). Bærekraft i og utenfor regnskapet | Revisjon og Regnskap. *Revisjon og Regnskap*, 1/2021(1/2021), 39–41.

Kvifte, S. S., & Eltarvåg, S. T. (2022, 18. august). *Praksisundersøkelsen 2022 – Klima i regnskapet*. Klima i regnskapet. https://www.ev.com/no_no/assurance/klima-i-regnskapet

Lovdata. (u.å). *Om beslutningsprosessen | europalov*. Hentet 2. oktober 2022 fra

<https://www.europalov.no/laer-mer/beslutningsprosessen>

Mair, V. (2021, 9. juni). 'The time has come for mandatory disclosure': Mary Schapiro on the historic G7 announcement on TCFD reporting [Content]. *Responsible Investor*.

Melandsø, H. E. (2021, 19. april). *EUs Green Deal får store konsekvenser for norske bedrifter.*

<https://www.innovasjon Norge.no/no/om/nyheter/2021/eus-green-deal-far-store-konsekvenser-for-norske-bedrifter/>

Miljødirektoratet. (2021, 24. juni). *Om Europas grønne giv (Green Deal).*

Miljødirektoratet/Norwegian Environment Agency.

<https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/internasjonalt/gronn-giv/europas-gronne-giv/>

Nelson, M. (2017, 30. mars). *Is your nonfinancial performance revealing the true value of your*

business? EY. https://www.ey.com/en_gl/assurance/is-your-nonfinancial-performance-revealing-the-true-value-of-your-business

NEM. (2009, 15. desember). *Veiledning for forskningsetisk og vitenskapelig vurdering av*

kvalitative forskningsprosjekt innen medisin og helsefag. Forskningsetikk.

<https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/med-helse/vurdering-av-kvalitative-forskningsprosjekt-innen-medisin-og-helsefag/>

NHO. (u.å). *EUs taksonomi og handlingsplan for bærekraftig finans.* Hentet 28. september

2022 fra <https://www.nho.no/tema/energi-miljo-og-klima/artikler/eus-taksonomi-og-handlingsplan-for-barekraftig-finans/>

NHO. (u.å.). *Kartlegg bedriftens klimarisiko.* Hentet 26. februar 2023, fra

<https://www.nho.no/tema/energi-miljo-og-klima/klimatiltak-for-bedrifter/artikler/klimarisiko/>

OKEA ASA. (2022). Annual report Okea ASA 2021. <https://www.okea.no/wp-content/uploads/2022/04/okea-annual-report-2021.pdf>

PGS. (2022). *PGS Annual Report 2021* [https://www.pgs.com/globalassets/investor-](https://www.pgs.com/globalassets/investor-relations/reports-and-results/pgs-annual-report-2021.pdf)

[relations/reports-and-results/pgs-annual-report-2021.pdf](https://www.pgs.com/globalassets/investor-relations/reports-and-results/pgs-annual-report-2021.pdf)

Picker, R., Clark, K., Dunn, J., Koltz, D., Livne, G., Loftus, J., & van der Tas, L. (2016). *Applying IFRS Standards* (Fourth edition). Wiley.

PricewaterhouseCoopers. (u.å). *Global infrastructure trends: Developments in sustainability*.

PwC. Hentet 2. oktober 2022 fra <https://www.pwc.com/gx/en/industries/capital-projects-infrastructure/publications/infrastructure-trends/global-infrastructure-trends-developments-in-sustainability.html>

PricewaterhouseCoopers. (2022, 20. desember). *Enighet om bærekraftsdirektivet (CSRD) –*

Hva betyr det for din virksomhet? PwC. <https://www.pwc.no/no/pwc-aktuelt/enighet-om-baerekraftsdirektivet-csrd.html>

Regnskapsloven. (1998). *Lov om årsregnskap m.v.* (LOV-1998-07-17-56). Lovdata.

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-56>

Revisorforeningen. (2022, 1. mai). *Europeiske standarder for rapportering av bærekraft*

(ESRS). Den norske Revisorforeningen.

Revisorforeningen. (2023, 28. mars). *Nye regler om bærekraftsrapportering (CSRD) innføres fra 2024*. Den norske Revisorforeningen.

<https://www.revisorforeningen.no:443/fag/nyheter/nye-regler-om-baerekraftsrapportering-fra-2024/>

Sanderson, H., Irato, D. M., Cerezo, N. P., Duel, H., Faria, P., & Torres, E. F. (2019). How do climate risks affect corporations and how could they address these risks? *SN Applied Sciences*, 1(12), 1720. <https://doi.org/10.1007/s42452-019-1725-4>

Santoro, J., & Hodge, M. (2021). *Handbook: Climate risk in the financial statements*. KPMG.

<https://frv.kpmg.us/reference-library/2021/handbook-climate-risk-financial-statements.html>

Sheppard, B., & Fitzgerald, S. (2021). *Renaissance or revolution? How entrepreneurs can put the world on the right path*. PwC.

<https://www.pwc.com/gx/en/services/entrepreneurial-private-business/small-business-solutions/renaissance-or-revolution.html>

Smith, M. R. (2021). EU-taksonomi – paradigmeskifte eller mørkegrønn bakvei? *Praktisk økonomi & finans*, 37(2), 105–117. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-2871-2021-02-02>

Stoltenberg, C. (2022). *Deskriptiv*. I Store norske leksikon. <http://snl.no/deskriptiv>

TCFD. (2017a). *The Use of Scenario Analysis in Disclosure of Climate-related Risks and Opportunities*. TCFD Knowledge Hub. <https://www.tcfdhub.org/scenario-analysis/>

TCFD. (2017b). *Recommendations of the Task Force on Climate-related Financial Disclosures*. Task Force on Climate-Related Financial Disclosures. <https://assets.bbhub.io/company/sites/60/2021/10/FINAL-2017-TCFD-Report.pdf>

Thornam, H. (2021, 25. mai). *Bærekraftsrapportering: EU Taksonomien og EUs nye bærekraftsrapporteringsdirektiv*. EY. https://www.ey.com/no_no/climate-change-sustainability-services/baerekraftsrapportering-eu-taksonomien

Threlfall, R., King, A., Shulman, J., & Wim, B. (2020). *The Time Has Come: The KPMG Survey of Sustainability Reporting 2020* (Nr. 11). KPMG. <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2020/11/the-time-has-come.pdf>

Trondal, J., & Knudsen, O. F. (2020, 16. desember). *EU-kommisjonen*. I Store norske leksikon. <http://snl.no/EU-kommisjonen>

Utenriksdepartementet. (2023, 21. mars). *Slik blir EØS-regelverk til* [Redaksjonellartikkel]. Regjeringen.no. <https://www.regjeringen.no/no/tema/europapolitikk/eos1/eos-regelverk/id686837/>

Westersjø, M., Kval, K.-E., Andreassen, O. G., & Henningsen, R. (u.å). *Sammendrag kapittel 2*.

Cappelen Damm. Hentet 26. oktober 2022 fra

<https://mangfold.cappelendamm.no/vgsamf/tekst.html?tid=1006552>

Wil. Wilhelmsen ASA. (2022). *2021 Annual Report*.

<https://www.wilhelmsen.com/globalassets/investor-relations/annual-report/wwh-annual-report-2021.pdf>

Wil. Wilhelmsen ASA. (2022). *ESG Report 2021*.

<https://www.wilhelmsen.com/globalassets/investor-relations/annual-report/wwh-esg-report-2021.pdf>

World Economic Forum. (2022). *The global risks report 2022* (Nr. 17; s. 117). World Economic

Forum. <https://www.weforum.org/reports/global-risks-report-2022/>

Xilas, E. (2021, 16. september). *Flying blind: The glaring absence of climate risks in financial*

reporting. Carbon Tracker Initiative. <https://carbontracker.org/flying-blind-pr/>

Yara. (2022). *Yara Integrated Report 2021*. [https://www.yara.com/siteassets/investors/057-](https://www.yara.com/siteassets/investors/057-reports-and-presentations/annual-reports/2021/yara-integrated-report-2021.pdf/)

[reports-and-presentations/annual-reports/2021/yara-integrated-report-2021.pdf/](https://www.yara.com/siteassets/investors/057-reports-and-presentations/annual-reports/2021/yara-integrated-report-2021.pdf/)

Aanesen, K. H. (2020, 12. oktober). *Hvordan velge forskningsmetode?*. NDLA.

<https://ndla.no/nb/subject:1:fb6ad516-0108-4059-acc3-3c5f13f49368/topic:1:860e0dc0-7691-4b90-ba3b-8a00c39c9448/topic:1:6422199b-cd4c-4728-8560-e357482c14d2/resource:39227a08-71d4-4526-97c0-86c55e01cc0e>

Vedlegg

Vedlegg 1: Intervjuguide

Om respondenten - faktaspørsmål:

Kan du fortelle litt om deg, hvilke utdanning du har, erfaring du har med revisjon, bærekraft og IFRS?

Kompletterende mulige spørsmål:

Hva er din rolle i organisasjonen?

Hvor lenge har du hatt denne stillingen?

Hvor lenge har du jobbet i organisasjonen og bransjen?

I hvor stor grad har du jobbet med bærekraftsrelaterte temaer?

- Hva slags arbeid har du da gjort? Eks. Utarbeidet dem, kontrollert dem osv?

Hva tenker du når du hører begrepet bærekraft?

Hva tenker du når du hører begrepet bærekraftsrapportering?

Kan du beskrive din erfaring med IFRS?

Introduksjonsspørsmål

Hvordan synes du praksisen på bærekraftsrapportering har utviklet seg de siste årene mtp.

Kvalitet og omfang?

Hvordan synes du kvaliteten på bærekraftsrapporteringen i børsnoterte selskaper er?

Overgangsspørsmål

TCFD

Hva tenker du når du hører ordet klimarisiko?

Har du noen erfaring med TCFD og hvis ja, kan du beskrive den erfaringen du har?

Hva synes du om kvaliteten på TCFD rapporteringen du har lest?

Hva mener du er de største utfordringene med TCFD rapportering?

Hva mener du er styrker og svakheter med rapporteringen etter TCFD i praksis?

- Er det noen svakheter i TCFD anbefalingene som er gitt ut?

Hva er de største utfordringene ved scenarioanalysene?

Er ditt inntrykk at scenarioanalysene oppdateres ved interne og eksterne endringer?

- Hvis det oppdateres; hva er den vanligste årsaken til at inputen eller forutsetningene i scenarioanalysene endres? Kom gjerne med eksempler.

Hvordan vektlegges fysisk risiko og overgangsrisiko?

Vektlegges en av disse mer enn den andre?

Hvorfor tror du det er slik?

IFRS

Hvilke IFRS standarder/måling etter IFRS kan bli påvirket av risikoene som det rapporteres om etter TCFD-rammeverket?

Hvilke måleutfordringer kommer vi til å se på driftsmidler fremover når klimaendringene medfører flere uforutsette hendelser og politiske reguleringer?

Nøkkelspørsmål - Koblingen

Hva tenker du om konsistent rapportering - finansiell og ikke-finansiell rapportering?

Hvordan har rapporteringen vært?

Har grad av konsistens endret seg over tid?

- Hvorfor?

Er konsistent rapportering viktig? Hvorfor?

Nedskrivningstesting/indikatorer

Hvilke sammenhenger ser dere mellom inputene og forutsetningene for scenarioanalysene, og det som ligger til grunn ved en nedskrivningstest av eiendeler, eller ved vurdering av virkelig verdi på eiendeler?

Blir klimarisiko hensyntatt i nedskrivningstestene og/eller verdsettelsesmodellene til selskapene?

- Hvis ja; hvilke noteopplysninger gis om forutsetningene som er lagt til grunn i modellene?

Har du identifisert noen andre forhold som det er rapportert på i bærekraftsrapporteringen, som også kunne indikere et nedskrivningsbehov/ukurans mv? Kom gjerne med eksempler.

- Hvis ja, har det blitt nedskrevet?

Levetid

I henhold til IAS 16 skal forventet levetid på driftsmidler endres når det er slike indikasjoner, disse kan bli påvirket av klima. Har du observert noen slike tilfeller og hvordan har dette blitt håndtert/presentert?

Har du observert tilfeller hvor selskapet har satt opp mål om klimanøytralitet eller andre klimamål innen et spesifikt tidsperspektiv?

- Hvis ja, i hvilken grad opplever du at det henger sammen med det som er presentert i finansregnskapet? Er det hensyntatt i vurderingen av levetiden?
- Hva har du identifisert noen forbedringspotensial på dette punktet

Har du vært borte i noen slike tilfeller hvor restverdien er endret grunnet klima?

- hvordan har dette blitt håndtert/presentert?

Er det noe spesielt område/tema som deres selskap har økt fokus på når det kommer til koblingen mellom finansregnskapet og bærekraftsrapporteringen?

Det er omfattende notekrav under IFRS. Er ditt inntrykk at det gis nok informasjon i notene om klimarisiko til at brukerne får en forståelse av hvordan dette påvirker virksomheten, herunder driftsmidler?

Hva gjør dere for å tilrettelegge for at revisorene/foretakene skal tilegne seg kunnskapene om kobling mellom bærekraftsrapportering, herunder klimasikoer og scenarioanalyser, og finansregnskapet?

Strandede eiendeler

Hvordan forstår du begrepet strandede eiendeler?

Har du noen eksempler på dette?

Hvorfor er strandede eiendeler fokus nå?

Har du gjort noen egne observasjoner om strandede eiendeler er et fokus hos de rapporteringspliktige?

Er det noen type eiendeler som du mener er mer utsatt for å være/bli strandede enn andre?

- Er noen bransjer mer utsatt enn andre?

Nye rapporteringskrav

Tror du at de som har rapportert på TCFD er bedre forberedt på de nye reguleringene som kommer i CSRD/ESRS?

- Og på hvilken måte de da er det?

Hva tenker du blir den største utfordringen med de nye rapporteringskravene i CSRD?

Hva ser du som det mest positive med den nye rapporteringskravene i CSRD ?

Tror du at selskapene er klare for de nye CSRD kravene?

Avslutningsspørsmål

Hva er det viktig at vi er oppmerksomme på når vi gjennomgår rapporter, og ser på koblingen/sammenhengen mellom bærekraftsrapporteringen og finansregnskapet.

Er det noe som du observert eller mener som du ønsker å ta opp, som vi ikke spurt om?

Har du noen spørsmål eller kommentarer?

Er det noe du mener vi burde ha fokusert på, eller stilt spørsmål?

Vedlegg 2: Utvalg foretak til dokumentanalysen

AKASTOR ASA
AKER BIOMARINE ASA
AKER BP ASA
AKER CARBON CAPTURE ASA
AKER SOLUTIONS ASA
BORREGAARD ASA
BW LPG AS
DOF ASA
EIDESVIK OFFSHORE ASA
ELKEM ASA
EQUINOR ASA
GRIEG SEAFOOD ASA
HÖEGH AUTOLINERS ASA
KLAVENESS COMBINATION CARRIERS ASA
LERØY SEAFOOD GROUP ASA
MOWI ASA
NORSK HYDRO ASA
NORSKE SKOG ASA
NORWAY ROYAL SALMON ASA
OKEA ASA
PGS ASA
TGS ASA
VÅR ENERGI ASA
WALLENUS WILHELMSSEN ASA
WILH. WILHELMSSEN HOLDING ASA
WILSON ASA
YARA INTERNATIONAL ASA

Vedlegg 3: Mal for dokumentanalyse

Momenter ved gjennomgang av bærekraftsrapporten og den finansielle rapporten for dokumentanalysene.

Bærekraftsrapport/årsberetning

Er bærekraftsrapporten attestert? Alt eller kun deler av rapporten?
Er det rapportert på forhold som er en nedskrivningsindikator etter IAS 36?
Identifiserte risikoer i TCFD rapporteringen
Hvordan vil risikoene påvirke foretaket? Scenarioanalyse?
Identifisert fysisk risiko
Identifisert overgangsrisiko
Lovnader om klimanøytralitet?

Andre sentrale momenter

Regnskap

Er det foretatt nedskrivninger i 2021
Er avskrivningstid endret i 2021?
Er det gjort endringer i restverdi?
Anskaffelsesmetode eller verdireguleringsmetoden?
Er det gitt opplysninger om klimarisiko?
Hvilke forutsetninger er lagt til grunn i nedskrivningstester?
Går forutsetningene overens med informasjon i årsrapport/årsberetning?
Hvilke verdsettelsesmetode er brukt på virkelig verdi?
Inputnivå?
Hvilke input er det som brukes?
Noteopplysninger
Informasjon om estimatusikkerhet? Klima tatt inn som noe som påvirker dette?
Eiendeler vurdert til å være strandede?

Andre sentrale momenter